

MAGYARORSZÁG GYARMATA SZOMÁLIFÖLDÖN.

HIVATALOS ÉS EREDETI LEVELEZÉSEK.

IRTA:

SULEYMAN IBN INGER ABDULLAH

A KELET-AFRIKAI DERVESEK EMIRJE.

BUDAPEST.

GRILL KÁROLY CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVKERESKEDÉSE.

1904.

Ára 2 korona 40 fillér.

~~10110~~

MAGYARORSZÁG GYARMATA SZOMÁLIFÖLDÖN.

HIVATALOS ÉS EREDETI LEVELEZÉSEK.

IRTA:

SULEYMAN IBN INGER ABDULLAH

A KELET-AFRIKAI DERVESEK EMIRJE.

BUDAPEST.

A PESTI LLOYD-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1904.

110073

ÁTFORDÍTÁSI JOG FENNTARTVA.

225i-1926/27

ELŐSZÓ.

Mindig kellemetlen az a körülmény, a mikor a katona vagy diplomata, egy a haza és nemzet előnyét szolgáló ügyben, saját kormánya ellen ellenzéki álláspontra kénytelen helyezkedni és panaszszal a nyilvánosság elé lépni.

Hivatásomnál fogva — Istennek hála — katona vagyok, de szerencsétlenségemre néhány év óta a mesterségek legczudarabbjával, a diplomáciával is foglalkozom. Ha más nemzet fia volnék, vagy helyesebben mondva, ha hazám Magyarország és Ausztria közt nem a gyűlölet és szétválás szomorú viszonya állna fenn, hanem ezen két önálló ország és nemzet a belzavarok daczára legalább a külpolitikában, a kereskedelem és ipar kérdésében, — tehát a modern nagyhatalom fő- és létkérdésében — ha nem is karöltve, de legalább egy irányban haladna, akkor én a fegyelmezett katona nem nyulnék most ily eszközhöz és nem volnék kénytelen hazám sorsának intézői ellen nyilvános panaszt emelni.

Ily lépésekre csak nálunk, az elavult Ausztria-Magyarországban van szükség.

Ezen tiszteletre méltó és már korhadozó Ausztria-Magyarországban, a hol a huszadik század modern és előhaladott intézményei — az ellentétes nézetek és érdekek következtében — úgy szétválasztották a két országot egymástól, hogy ma bármely magyar, a ki szeretett hazájáért és ennek érdekében valamit tenni akar, rögtön magára vonja a hivatalos osztrák körök gyűlöletét úgy annyira, hogy egy magyar születésű katona, ki ős uralkodónk személye iránt a legnagyobb szeretetet és hódolatot érez, azon kérdés elé állítatik, vajjon nevelése és ennek révén a beléje oltott szellem csakugyan meg-

felel-e hazája és nemzete érdekének, ha az életben azon keserű meggyőződésre jut, hogy nem szerezheti meg hazájának a legszükségesebbet — egy fogyasztó területet — csak azért, mert a bécsi miniszterium nem rokonszenvez vele. Nem rokonszenvez? E szónál álljunk meg; ki iránt hiányzik rokonszenve, iránta, hazája vagy mindkettő iránt?

Távol álljon tőlem azon szándék, hogy sovíniszta hazafias érzelmeimmel túllépjem a határt, ép úgy a mint nem szándéksom atyáink és nagyatyáink 1848/49. esztendei dicsőséges tetteit emlékebe idézni és azokat mint követendő példákat felemlíteni. A viszonyok megváltoztak, — más emberek vagyunk s az idő fogának közreműködése oly helyzetet teremtett, hogy Magyarország biztosan és minden kétséget kizárva le fogja aratni a szabadságharcz vérrel áztatott földjének termését. Meg vagyok győződve arról, hogy nekünk Ausztriával együtt kell élnünk, együtt kell felvirágoznanunk, együtt kell álnunk vagy buknunk, ép úgy mint meg vagyok arról is győződve, hogy osztrák-magyar monarchia jövőben csak akkor állhat fenn és csak akkor lesz életképes, ha a fentartó, vezető, teremto és életet adó gépezet, a monarchia súlypontja Magyarországra fog nyugodni és a mikor az egész monarchia érdekét Magyarország újra feléledt érdeke fogja uralni és vezetni.

Ausztria érdeke Magyarországra nyugszik! Ezen meggyőződésem és az a tudat, hogy hazám és nemzetem a sorstól ily nagy kulturális feladatra lett kiszemelve, a mely azonban kevésbé a belviszályok, mint inkább az ipar és kereskedelem fejlesztése és kiterjesztése által érhető el, ezen körülmények arra birtak engem, hogy a nemzetet és ennek vezetőit bizonyos állapotokra s körülményekre figyelmeztessem, a melyeknek kiirtása a legégetőbb szükség, ha csak azt nem akarjuk, hogy a bukókkal elbukjunk!

A következőkben röviden előadom tevékenységem történetét az utóbbi évekről és egyúttal rendelkezésére bocsátom az olvasónak az ezt követő hivatalos levelezést is. Ezekből kiviláglik, hogy Magyarországnak fogyasztó területet szerezni volt minden törekvésem és hogy ezen törekvésemet kevésbé egy idegen hatalom, mint inkább a cs. és kir. külügy-

miniszterium és ennek külföldi képviselői megakadályozták, sőt meg is hiúsították.

Én Magyarországon születtem és unokája vagyok azon derék emberek egyikének, kik 1848/49-ben családjukat, életüket és vérüket feláldozták és a kik végnapjaikat török földön számkivetésben éltek. Gyermekkoromtól fogva katonának neveltek és tiszti rangot viseltem dicsőségteljes hadseregünkben, a melytől katonai kötelezettségem teljesítése után becsülettel és saját akaratomból váltam meg azért, mert a hosszú béke unalmassá tette az életet és mert meg voltam győződve arról, hogy hadseregünkben elég a képzett tisztek száma, kik nemzetünket egy külső harcra előkészítik. Elhatároztam tehát, hogy életemet egy a hazámra nézve hasznosabb célra szentelem és egyúttal lerovom hálámat a Kelet mohamedánjai iránt a nagyatyám és számos más hazafinak adott vendégszeretetért. Ily reményekkel eltelve mentem Afrikába, hogy a szegény és önhibájukon kívül a civilizációtól visszamaradt mohamedán törzseknek a civilizációhoz való csatlakozást elősegítsem és hogy országuk kapuit hazám kereskedelmének megnyissam. Elindultam tehát támogatás nélkül, mert tudtam, hogy egy bárhonnán jövő európai hivatalos támogatás csak bizalmatlanságot keltene a benszülött afrikai törzsek közt, másrészt pedig csodálkozással és szégyenkezve láttam azokat a kegyetlen eszközöket és módokat, a melyekkel Afrikában a művelődést és a bibliát terjesztik és hogy mily barbár és önző módon grasszál és honol ott az európai kultúra. Ez okból elhatároztam, hogy saját útjaimon fogok haladni. Eldobtam magamtól az Afrikában oly embertelen s visszatetsző módon használt kulturát és beálltam egy karavánhoz tevehajcsárnak. Jó nevelésem, melynek szerénység és hallgatás a főelvei, segítségemre voltak a továbbiakban. Idővel megszereztem magamnak a benszülöttek bizalmát. Hisz céljaink ugyanazok voltak, védekezni a kultúra és humanitás köpenyegébe rejtőző európai barbárság ellen. Mint szabad emberek saját akaratunkból igyekeztünk a kultúra és civilizációhoz hozzásimulni és országunkat a kereskedelemnek megnyitni. Személyes érdekek ki voltak zárva. Mi mindnyájon mohamedánok s mi több, dervisek voltunk. A mi érdekeink az összesség érdeke volt. A sors azonban úgy

akarta, hogy én Anglia ellen működjek. Ezzel aztán magamra vontam számos európai ember gyűlöletét, mert ott sok olyan ember van, a ki azt hiszi, hogy javát és szerencsését csakis az angolok védőszárnyai alatt alapíthatja meg, tekintet nélkül arra, hogy ott nem minden a törvény igazsága és a biblia tanai szerint történik. A szudáni kalifa által „emirré“ nevezetvé ki s általa a számos európai rablóhadjárat következtében álmaiból felrázott szomáli törzseknek ajánlva lettem, ezektől megbízást kaptam országuk minden ügyének vezetésére. Feladatomban az volt, hogy egy országot, melynek területe másfélszer akkora mint Ausztria-Magyarország, s melynek lakossága 5—6 millió, a civilizációval és az európai kereskedelemmel „mint független országot, mint szabad népet“ összeköttetésbe hozzam. A dolog természetében rejlik az, hogy én első sorban hazámra Magyarországra gondoltam, annál is inkább, mivel a szomáliak ezen terveimmel teljesen egyetértettek.

Igy lettem én az afrikai tevehajcsárból a szomáliak vezetője. Így aztán újból elértem a műveltségemnek megfelelő lépcsőzetet, a hová most már felemelhettem afrikai testvéreimet is, kik nekem ezután vakon engedelmeskedtek. A berlini egyezmény pontozatainak Afrikát illető brüsszeli konvencziója, valamint a hágai békekonferencia ideális, humanus és az egész világon nemzetközi törvényként elismert határozatai jogos alapot adnak nekem arra, hogy az egész civilizált világ előtt mint az afrikai független szomáli törzsek ura és vezetője léphessek fel. Ezt a népet és országot be kell avatni a keresztény nyugati civilizáció titkaiba. Én akkoriban sokkal inkább voltam még osztrák-magyar tiszt, sem hogy helyes fogalmat alkothattam volna magamnak a „mindent összetartó“ osztrák-diplomáciáról és nem gondolhattam, hogy éppen a cs. és kir. külügyminiszterium fogja ezen törekvésemet ellenezni akkor, a midőn Magyarország szülötte vagyok s a mikor a berlini egyezménynél és a brüsszeli konvencziónál Ausztria-Magyarország a vezérszereplők közt volt, annál kevésbé is, mert a cs. és kir. külügyminiszter volt az, a ki a hágai békekonferencián a humanitásról és nemzetközi jogról a legszebb és legnemesebb nézeteket fejtette ki s a mikor éppen Magyarországon és Ausztriában minden tönkre

megy, mert külkereskedelmünk és iparunk végső vonaglásban fekszik. Hisz Ausztria-Magyarország a berlini, brüsszeli és hágai nemzetközi határozatok egyik végrehajtó hatalma és épen azért felelősséggel tartozik, hogy e nemzetközi törvények respektáltassanak s saját érdeke, hogy ezen törvények adta előnyök népei javára kiaknáztassanak. Mindezen okokból meggyőződve és mert egyrészt a nemzetközi megegyezések, valamint hazám törvényeire alapítva, másrészt mivel a szomáli törzseket az élet és halál bilincsei fűzik hozzám, 1897. deczem-berben levelet irtam az akkori magyar kir. miniszterelnöknek. Ezen levélben tisztán és érthetően megmagyaráztam a m. kir. kormánynak a saját, valamint a szomáli törzsek helyzetét, valamint azt is, hogy a törzsek szabad akaratból kereskedelmi összeköttetésbe akarnak lépni Magyarországgal és ez okból Magyarország politikai támogatására törekszenek. Felhívtam a miniszterelnök figyelmét arra is, hogy nekünk „európai ellenségünk“ is van, de elég erősek vagyunk, hogy magunkat megvédjük és így tulajdonképen védelemre csak Szomáliföld határain kívül — a tengeren — van szükségünk, hogy a kulturát és Magyarországgal való kereskedelmet élvezhessük. Említést tettem arról is, hogy ezen ügy nem kíván a magyar nemzettől pénzbeli áldozatot, mert a köz-igazgatást a szomáliak sajátjukból fedezik és külső ellenségtől a szárazföldön saját erejükkel védik meg magukat. A m. kir. kormány ezen ajánlatomat elfogadta és megígért politikai tekintetben minden támogatást és egy kereskedelmi konzorciumot alakított a Szomálifölddel való ki- és beviteli kereskedelem keresztülvételére.

A tárgyalások Budapesten a kereskedelmi miniszteriumban folytak az e célra direkt kirendelt miniszteri tanácsos elnöklete alatt. Ezen miniszteriumban egy tíz évre szóló kereskedelmi szerződés kötött, mely, nehogy nyilvánosságra jöjjön, titokban tartatott. Kezdetben elhatározták, hogy 250,000 frankot és kiviteli cikkekkel megrakott tisztességes hajót bocsátanak rendelkezésemre.

Az utolsó pillanatban, tehát akkor, a midőn előzőleg már minden előkészületet megtettem, kijelentették, hogy csak 50,000 frankot adnak, azon föltevésből kiindulva, hogy ha minden simán intéződik el, akkor ezen kereskedelmi vállalat

fogom.“ Bécsbe a cs. és kir. külügyminiszteriumhoz nem fordulhattam, mert Budapesten érthetően tudtomra adták, hogy ezen vállalat tisztán magyar legyen. Talán a magyar kormány már akkoriban foglalkozott az Ausztriától való szétválás eshetőségével. Ez okból sürgönyöztem a magyar miniszterelnöknek és sürgönyileg felhatalmaztam budapesti képviselőmet a szükséges lépések megtételére.

A mellém rendelt „hivatalos képviselő“ és még két európai emberem elszöktek a hajóról és a partról levélileg értesítettek tettükről és arról is, hogy a cs. és kir. konzult (ki egyúttal német konzul is) és az adeni kormányzót értesítették arról, hogy én a magyar kormányval semmiféle összeköttetésben nem állok és azért akartam az északi parton kikötni, hogy Anglia és Abessinia ellen háborút kezdjünk. Miután két nap eltelt a nélkül, hogy Budapestről sürgönyökre választ kaptam volna és tekintettel a mellém adott „hivatalos képviselő“ eljárására, elhatároztam, hogy az Adennszemben fekvő Djiboutiba (francia-szomáli part) utazom, nehogy az angol főkonzul részéről kellemetlenségeknek legyek kitéve. Djiboutiban jól ismertek és a francia hatóságok is szívesen láttak. Partra szállásunk minden akadály nélkül történt, csak hajónk kapitánya lefoglaltatta az ottani, hamarosan előszedett ügynökökkel összes podgyásunkat, élelmiszerünket és tábort készleteinket, mert mint már említettem hajónk csak 30 napra volt kibérelve, beleszámítva a Triesztig való visszautazást. E miatt kénytelen voltam expedicióm embereit egy szállodába elhelyezni. A djibouti francia kormányzónak elmondtam idejövetelem célját, mire ő azt felelte: „Hisz mi jól ismerjük önt. Itt maradhat, míg ügyeit rendbe hozza és míg expedicióját belső Szomáliába vezetheti. Nekünk nincs ez ellen semmi kifogásunk“.

A történetekről kimerítő tudósítást küldtem Budapestre a m. kir. kormánynak és a konzorciumnak, s mindkettőnek támogatását kértem. Ezzel egyidejűleg lépéseket tettem, hogy szomáli embereimmel összeköttetésbe jöjjenek a szükséges pénzek előteremtése céljából. Mivel azonban Budapestről — dacára egy hónap leforgásának — semmi hírt nem kaptam, néhány európai emberem elvesztette bátorságát és hátam mögött mindennemű rágalmakat terjesztettek, sőt a francia kormányzónál ellenem feljelentést tettek. Midőn néhány nap múlva

felkerestem a kormányzót és értesítettem, hogy embereim a belföldről Djiboutiba jönnek, hogy pénzbeli segílyt és szállítóeszközöket hozzanak és hogy ezen embereim már csak négy napi járásra vannak innen, így szólt hozzám: „Az ön európai emberei azt jelentették nekem, hogy önnek a djibouti francia uralom ellen ellenséges szándékai vannak. Én a lefoglalt podgyászt átkutattam és azokban fegyvereket és lőszert találtam. Kormányomtól Párisból azt az utasítást kaptam, hogy szomáli embereit ne engedjem Djiboutiba jönni és én ezen parancs értelmében bilincsbe veretem embereit, ha idejönnek. Nekem az ön személye ellen nincs kifogásom, de kormányzói kötelességemnek eleget fogok tenni és meg fogom akadályozni, hogy a belfölddel összeköttetésbe lépjen addig, a míg kormányom Bécsből választ nem kap.“

Időközben budapesti képviselőmtől azon értesítést kaptam, hogy a miniszterium tudtomra adja, miszerint várjak nyugodtan Djiboutiban, míg valami módot találnak az expedició rendbehozására. Ezen várakozó álláspontban majdnem két hónapot töltöttünk Djiboutiban. Szomáli belsejéből nem küldethettem magamnak támogatást, nehogy ellenségemmé tegyem a francia kormányzót. A kikötőbe e közben egy francia hadihajó érkezett meg. Európából nem kaptam pénzbeli támogatást és a mi pénz nálam volt, azt már kiadtam. E helyzet közepette egy napon azt mondta a francia kormányzó: „Én ma sürgönyileg kérdést intézek a magyar kormányhoz, hogy hajlandó-e önnek segíteni vállalatának folytatása céljából és hogy embereivel Szomáli belsejébe utazhassék.“ Nyolcz nap mulva a kormányzó értesített, hogy kormánya a magyar kormányhoz kérdést intézett ügyemben, de nem kapott választ. Egyidejűleg sürgönyt kapott Budapestről, a melyben kérik, hogy az expedició európai tagjait küldje tolonczúton Suezbe a cs. és kir. alkonzulhoz.

Ezen értesítés révén ki lettem szolgáltatva a hajóügynöknek és a kormányzónak. Utóbbi az expedició összes podgyászt és felszerelését árverés útján eladatta.

Budapestre visszatérve, azt tapasztaltam, hogy ellenem uszították a közvéleményt és az egész sajtót és hogy hazug és rágalmaszó cikkekkkel diszkreditálták vállalatomat. A konzorciumnak elbeszéltem az úgy teljes lefolyását. A m. kir.

miniszterelnök és a kereskedelmi miniszter nem fogadtak, sőt éjjel-nappal háborgatva lettem néhány rongyokba öltözött titkos rendőrtől. E miatt egy napon felkerestem Budapest főkapitányát, megtudakolni ennek okát. A főkapitány íróasztalának fiókjából egy iratot vett elő és miután ezt nekem megmutatta, így szólt: „A cs. és kir. külügyminiszterium elrendelte, hogy önt rendőri felügyelet alá helyezzem és hogy megtiltsam önnek, miszerint a Szomalí-föld részére itt Magyarországon expedíciót szervezzen. Figyelmeztetem, hogy ön ellen igen sok per van folyamatban, a melyeket a cs. és kir. kairoi követ ön ellen a bécsi miniszteriumba küldött, s a melyek az adení angol konzul jelentése révén ezen cs. és kir. követ által megerősítettek.

Néhány hét elmúltával, az 1899-iki nyár folyamán azon hir terjedt el, hogy az angolok egy erős katonai expedíciót küldenek Szomáli belsejébe, azon célból, hogy a nem európai protektorátus alatt álló szabad belszomáli törzseket megfenyítsék és országot elfoglalják.

Ily körülmények közt nem volt már Magyarországbán keresni valóm. Tisztán láttam, hogy a cs. és kir. külügyminiszterium vállalatom ellen van és hogy a magyar kormány engem — a saját fedezése céljából — elejtett.

Minden törekvésem most odairányult, hogy egyrészt előkészítsem a bekövetkezendő háborúra szomáli-i embereimet, másrészt pedig megtettem minden lehető, hogy embereim részére az európai kormányoknál védelmet eszközöljek ki és az angol kormányt meggyőzzem egy pacifique kereskedelmi vállalat révén eljárásának igazságtalanságáról és törvénytelen-ségéről.

Fáradozásom a párisi és római kormányoknál nem volt sikertelen, de praktikus értékesítését megghiúsította azon körülmény, hogy az angol hatóságok ezt a francia és olasz kormányoknál elleneztek. Sőt maga az angol konzorcium, mely velem szerződéses összeköttetésben állott, s a mely az angol gyarmattügyi miniszter Mr. Chamberlain pártfogásával diősekedhetett, nem bírhatta rá az angol külügyi miniszteriumot egy kereskedelmi szerződés megengedésére, a mely az országot megnyitotta volna a civilizációnak. Így lett azután az 1900—1904. esztendőkbén három angol hadsereg Szomáli-

földre küldve, de mind a hármat tönkre tették a szomáliak, úgy hogy az angol kormány kénytelen volt tervét feladni. Ezen hadjárat folyamán az angol kormány a veszített ütközetek hivatalos kimutatásában elismerte szituációmat és pozíciómat a szabad szomáli törzseknél.

Miután ügyem és embereim hűségéről biztosítva voltam, visszavonultam ezen hadjáratról, megbiúsítani az angol kormány azon igyekezetét, hogy engem Európában és Amerikában, tehát az egész művelt világ előtt, mint a kultura ellenségét és a keresztények gyilkosát odaállítson és hogy az immár bevégzett fegyveres harc után szómálijaim javára megkezdhessem újból a harcot a humanitás és Krisztus tanainak fegyverével.

1903-ban meglátogattam Bécsben az interparlamentáris békekongresszust. Az osztrák csoport elnöke nem engedte ügyem nyilvános megvitatását, „mert az kellemetlenül érintené a cs. és kir. bécsi külügyminisztert“, de hogy a kongresszust nevetségessé ne tegyék, kénytelenek voltak az angol tagok a kongói és macedoniai kegyetlenségeket tárgyaló beszédjüktől elállani.

Ezen időtájt meglátogattam azon ujságok szerkesztősegeit is, a melyek személyemről hazug és rágalmazó cikkeket közöltek, különösen az 1898-iki esztendőben igen kedvezőtlenül nyilatkoztak rólam és magyar expediciómról.

Tisztán akartam végre látni és bizonyítékokat szerezni arról, mit nekem idegen kormányok mondtak, s a mit én nem akartam elhinni. Kérdésemre a „Budapesti Hírlap“ főszerkesztője azt mondta: „minket a magyar kormány kért fel, hogy önről és ön ellen írjunk, hogy önt dezavualjuk és a nyilvánosság előtt azt a látszatot keltsük, mintha a magyar kormánynak semmi köze sem volna ügyéhez.“

A „Neue Freie Presse“ szerkesztői azt mondták: „Igen! Mi sajnáljuk önt. De nem értjük és nem tudunk semmit az egész dologról. Mi hivatalos oldalról kaptuk a híreket közlés végett.“

Most már mindent tudtam. Újból a magyar állam kötelessége léptem és azzal a meggyőződéssel, hogy hazám kormányától jobban leszek üldözve, mint az angol kormánytól, Arábiába utaztam, hogy egy kereskedelmi vállalatot létesítsek.

Arábia és Magyarország közt és hogy ott bevárjam azt az időt, a mikor a szabad Szomáliban újból a béke és a rend fog honolni.

Hogy ezen arabiai úton mily aljas úton és módon lettem Angliától üldözve és a cs. és kir. külföldi képviselők és külügyminiszterium hogyan védtek meg ezen üldözések ellen, azt az olvasó a következőkből fogja megtudni.

Ő Excellenciája

báró Braun cs. és kir. követ úrnak

Kairo.

Excellenciás Uram!

1903. évi november hó 30-án elutaztam Budapestről, felszerelve az 1903. évi október 26-áról kelt 110,280. számú m. kir. útlevelemmel, azon szándékkal, hogy Hodeidán (Arábia) keresztül Jemen belsejébe utazom és ott ezen országterület és hazám közt kereskedelmi vállalatot — ki- és bevitelre — létesítek.

Ezen vállalkozás céljából összeköttetésbe léptem néhány budapesti kereskedővel, a kik nekem 100,000 frankos összeget biztosítottak. Megegyezésünk alapján nekem ott a helyszínen személyesen kell a viszonyokról információkat szereznem és a megfelelő összeköttetést, bank- és árúközvetítés céljából, helyreállítanom, még mielőtt az előbb említett nagyobb összeg akcióba lépne. Ezen célra üzlettársaimtól 10,000 frankot kaptam s ezenkívül magam is 5000 frankkal járultam hozzá.

Ezen 15,000 frankos összegből kiadtam a szükséges információkra, utazásra és előkészületekre, részben mohamedán embereimnek, részben pedig saját utazásomra és felszerelésre 10,000 frankot, midőn 1903. december hó 20-án a khedivevonal „Negilieh“ gőzhajójáról Hodeidában partra szálltam, ellátva útlevelemmel, melyet a suezi cs. és kir. alkonzullal és az egyiptomi hatóságokkal Hodeidára láttamoztattam.

Mint az Excellenciádhoz ma előterjesztett jelentésemből kitűnik, üzlettársaimat már csak arról kellett értesítenem,

hogy Hodeidában szerencsésen partraszálltam és ők bankközvetítés útján folyósították volna Hodeidába és Jemenbe a 100,000 frankot, hogy az árúk (kávé, bőrök és gummi) bevásárlását eszközölhessem, a mit tekintettel vallásomra és mohamedán barátaimra, minden veszély nélkül lebonyolítottam volna.

Habár hazám törvényeinek, úgyszintén a nemzetközi megegyezéseknek minden tekintetben pontosan és lelkiismeretesen megfelelttem, mégis, midőn Hodeidába léptem, ennek kormányzója (mutesserif) rendőri felügyelet alá helyezett és a személyes biztonságomra magammal hozott fegyvert és lőszert, úgyszintén könyveimet is lefoglaltatta és 1903. december 25-én minden ok és magyarázat nélkül erőszakkal, török csendőrség kíséretében a khedivevonalon „Galioubieh“ nevű angol szállítóhajóra kísértetett és e hajó fedélzetén három napig török csendőrökkel őriztetett és 1903. december 27-én ezen angol gőzhajóval elszállított.

Azon sértegetések és provokációk miatt, melyekkel az angol gőzös fedélzetén a kapitány, a hajóorvos és a vendéglős illetett, kénytelen voltam Djeddában az ottani cs. és kir. osztrák-magyar konzul dr. Prochnik L. J. hivatalos közbelépését igénybe venni. A konzul úr erélyes közbelépése folytán 1904. január 1-én a djeddai kikötőben a „Galioubieh“-ről a „Mahallah“ postagőzörsre lettem átszállítva és Suezbe irányítva.

Tekintettel arra, hogy a djeddai cs. és kir. konzul Exczellenzciádnak már beküldte az ezen eseményről szóló hivatalos jelentését, bátorkodom saját jelentésemet ez eseményről idecsatolni és Exczellenzciádat arra kérni, hogy nekem úgy erkölcsileg mint anyagilag — a mellékelt két kártérítési igény értelmében — elégtételt szolgáltatasson és hogy ezen igazságos igényeimet megfelelő helyen érvényesítse.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenzciád

alázatos szolgálja

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Sharia Maghrebi 22. 1904. január hó 6-án.

Jelentés

a hodeidai cs. ottomán hatóságokkal történt eseményemről és utazásom Budapestről Hodeidába, valamint Hodeidából Kairoba (mint melléklet az ő Exzellenzciája br. Braun cs. és kir. kairoi követ úrnak küldött folyamodványomhoz).

1903. évi november hó 30-án m. kir. útlevelemmel (mely október 26-án kelt 110,280. sz. a.) elindultam Budapestről. Utazásom célja Hodeida, a Vöröstenger partján fekvő kikötőváros volt, a honnét Jemen belsejébe akartam utazni, egy ki- és beviteli vállalat keresztülvitelére. Két napot Triestben töltöttem, hogy a vállalatomhoz szükséges információkat beszeressem. Deczember 3-án elutaztam e kikötőből az „Imperatrix“ osztrák Lloyd-gőzössel és deczember 9-én Suezben partraszálltam, a honnan a khedivevonal „Negilieh“ nevű gőzösevel Hodeidába indultam.

Suezben úgy megérkezésem, mint elutazásom alkalmával láttamoztattam útlevelemet az egyiptomi hatóságokkal Hodeidára. Ugyanekkor, 1903. deczember hó 19-én, jelentkeztem a suezi cs. és kir. alkonzuli hivatalban is, a hol az említett útlevelet különböző díjak lefizetése után szintén Hodeidára láttamoztattam.

Deczember 13-án este Djeddába érkeztem a „Negilieh“ khedive-gőzössel. Deczember 14-én partraszálltam és jelentkeztem a cs. és kir. alkonzulinál. Dr. Prochnik L. J. konzul urat betegem találtam, miért is másnap (deczember 15-én) kívánságára újra felkerestem és ez alkalommal utazásom céljáról is felvilágosítottam. Mivel Jemen (Hodeida) a djeddai konzulátus hatáskörébe tartozik, megígérte, hogy minden esetre támogatni fog, annál is inkább, mivel hátsó Djeddával is (Mekka, Medina) egy kereskedelmi összeköttetési vonalat akartam létesíteni mohamedán embereim révén. Ezen embe-reimmel Suezben találkoztam, Djeddáig velem együtt tették meg az utat. Megkértem a konzult, hogy távollétemben ezek védelmét vállalja el. Ezután információkat szereztem Djeddában bank- és árúközvetítés céljából. Ugyanekkor a konzul úr is biztosított segítségéről, azon megjegyzéssel, hogy ez a hazai

ipar és kereskedelem javára történik s ezért minden személyes érdek nélkül teszi.

Deczember 15-én a gőzös elhagyta a djeddai kikötőt és miután 16-án, 17-én Suakint, 18-án, 19-én Massauát érintette, 20-án délután Hodeidába értünk. Sem Suakinban, sem Massauában nem szálltam partra és kerültem minden érintkezést a többi utassal.

Hodeidába való megérkezésemtől a török hatóságok elvették tőlem útlevelemet és málhámat. Hosszas kérdezősködések után podgyászomat szétszedték és átvizsgálták, mire tizenegy könyvemet, vadászfegyveremet és 150 töltényt, továbbá revolveremet tokjával és a hozzátartozó 80 tölténnyel együtt lefoglalták. Ismervén a török hatóságok ezen szokását, nem tiltakoztam ezen eljárás ellen, de másrészt biztosra vettem, hogy másnap visszaadják a lefoglalt dolgokat annál is inkább, mert könyveim közül hat vallásos tartalmú, öt pedig szótár volt.

Miután az egyetlen hodeidai szállodában lakást vettem, meglátogattam deczember hó 21-én a Marruchelli Perara czéget, hogy pénz és árúszállítás ügyében összeköttetésbe lépjek vele. Ezen alkalommal megismerkedtem Teruzzi úrral, a cég képviselőjével és társtulajdonosával, a ki egyúttal a hodeidai olasz alkonzulátust is képviseli.

— Mi európaiak — mondta Teruzzi úr — már tudjuk mind, hogy ön itt van, azt mondják, hogy innét Szomáliba készül.

Én azonban biztosítottam róla, hogy az angol kormány felszólítása nélkül nincs szándékomban Szomáliba menni és hogy pusztán csak kereskedelmi ügyben vagyok Hodeidában, a honnét Jemen belsejébe akarok utazni.

Teruzzi úr csodálkozásomra figyelmeztetett, hogy a török hatóságok esetleg akadályokat gördítenek vállalkozásom elé, mire én azt feleltem, hogy elutazásom nem oly sietős és hogy utóbbi esetben a djeddai konzulom segítségét fogom igénybe venni.

Ugyanaznap délután Messadrio úr, a „Societate coloniale Italiane“ (Bienenfeld) képviselője jött a szállodába, hogy egy török törzstisztet látogasson meg. Mivel sem időm, sem alkalom nem volt magánlakást bérelni és e keleti jellegű szállóban nincsen az utasoknak elkülönített szobájuk, a török törzs-

tiszt révén, a kit már ismertem, megismerkedtem Messadrio úrral is.

— Már ismerem, — mondta, midőn nevemet hallotta — a rendőrparancsnok egész éjjel kerestetett, hogy lefordíttassa velem az ön útlevét, a mit meg is tettem.

Félórával azután, hogy Messadrio elhagyta a szállodát, Mustafa bey, a rendőrparancsnok, egy mezítlábas rendőrtiszttel magához hivatott.

Nem irodájában, hanem a vásáron levő gyógyszertár verandáján fogadott. Vele volt vagy hat török hivatalnok, köztük a nyilvános kereskedelmi osztály főnöke, a posta- és távirdahivatal igazgatója és az egészségügyi főnök.

Azt kérdezte tőlem, hogy ki vagyok, mit akarok Hodeidában, járatos vagyok-e Konstantinápolyban és van-e ajánlólevelem a szultántól.

— Magyar születésű vagyok — feleltem én — és osztrák-magyar alattvaló, vallásom mohamedán. Célom egy kereskedelmi összeköttetést létrehozni hazám és Jemen között. Nehány napig itt akarok maradni, míg megjön a legközelebbi posta Európából, aztán Sánába (Jemen fővárosa, belső Jemen) szándékozom, a hol Abdullah pasa kormányzónál fogom tiszteletemet tenni és vállalatomhoz támogatását kérni.

A parancsnok erre kihúzta zsebéből útlevelemet és megmutatta barátainak. Miután mindegyikük át meg átlapozta és megvizsgálta, így szólt a nyilvános kereskedelmi osztály főnöke:

— Nem tudok európai nyelven olvasni, de meg vagyok róla győződve, hogy ez a pecsét orosz, mert kétféjű sas van rajta. Miután jó ideig tárgyalt még barátaival és ezek kijelentették, hogy az útlevelet el tudják ugyan olvasni, de a pecsét dolgában felvilágosítást nem adhatnak, megint a fenti kérdésekkel fordult hozzám: hogy ki vagyok, mit akarok, stb.

— Mindezekre már feleltem, — válaszoltam én — különben ön jól tudja, hogy útlevelem rendben van, hisz az éjjel átfordíttatta egy európaival. Ha azonban kételkedik, djeddai konzulommal fel fogom világosíttatni, addig is, míg ez megtörténik, itt maradok Hodeidában. Ne okozzon tehát nekem kellemetlenséget, hiszen önre lenne szégyen az, ha mohamedán létemre panaszt kellene emelnem kormánya ellen.

Kereskedelmi ügyben jöttem ide, a mi a nemzetközi törvények értelmében az egész világon szabad, másrészt ez az ön kormányának ép oly előnyös, mint nekem. Ismerős vagyok Konstantinápolyban, de mivel kereskedelmi ügyben jövök és főképen azért, mert magyar állampolgár vagyok, nem tartotam szükségesnek szultánjától „önhöz“ ajánlólevelet kérni.

— Jól van, — válaszolta erre az őrnagy — itt az útlevele.

Mikor megkérdeztem, hogy mi lesz lefoglalt holmimmal, így válaszolt:

— Azt nem tudom, mert ez nem hozzám tartozik, a vámigazgatónál kell utánna járnia, de legjobb, ha erre vonatkozólag holnap magával a mutesseriffel (Aziz bey, Hodeida kormányzója) beszél.

Miután Hodeidába való érkezésemet nem vezette be útlevelembe, megkérdeztem ennek okát, mire a következő feleletet kaptam:

— Ez szükségtelen.

December 22-én elmentem a mutesserif, Aziz beyhez, de az nem fogadott. Visszamenet meglátogattam Teruzzit és elmondtam neki, mennyi kellemetlenségem volt útlevelemmel.

— Vigyázzon, mondta erre Teruzzi, mert még sok kellemetlensége lesz. A hatóságok majd elutazását is meg fogják akadályozni. Nem vette még észre, hogy állandóan két titkos rendőr követi?

— Nem — feleltem én azzal a megjegyzéssel, hogy nem sokat törődöm vele, tetteimet bárki figyelemmel kísérheti.

December 23-án megint elmentem a mutesserifhez, de most sem fogadott. Mivel a Beirám ünnep már elmúlt, a vámhivatalba mentem. Az igazgató kijelentette, hogy fegyvereim le vannak foglalva, könyveim pedig a mutesserifnél vannak, s miután fontoskodó arcczal egy nagy csomó könyvet átbolygatott, így szólt:

— Az ön fegyvere Martiny mintájú. Ez a minta pedig a jemeni török hadsereg fegyvere s ez okból magán ember nem használhatja.

— Téved uram, — válaszoltam én — mert az én fegyverem Kropacsek-rendszerű ismétlő-karabély. Az olasz konzultól különben egy ottomán törvénykönyvet kaptam kölcsön,

melyben szószerint ez áll: „Vadászfégyvereket személyes használatra török területre bevinni szabad.“ Európai ember nem jó Arábiába fégyver nélkül, mert saját védelmére és a vadászatokon is szüksége van reá.

Ezt a megokolást a vámigazgató azonban nem fogadta el és azzal ütötte el a dolgot, hogy ő parancsot kapott fégyvereim visszatartására.

— Menjen a mutesserifhez, — folytatta azután — beszéljen vele. A 230 töltényt (150 darab fégyver- és 50 darab revolvertöltény) különben kiadom, ha 230 piasztér vámot fizet. Ezt én megtagadtam azon megokolással, hogy nem vagyok sem fégyver-, sem lőszerkereskedő s hogy a töltényekre nincs szükségem, ha nincs fégyverem. Kijelentettem, hogy fégyveremet, revolveremet és töltényeimét visszakövetelem, mert nem rejtettem el, hanem nyíltan idehoztam. Ő azonban az állítólagos vett parancsra hivatkozott.

Azon kérésemet, hogy fégyvereimet a legközelebbi hajóval szállíttassa vissza hazámba — tehát távolítsa el török területéről, szintén megtagadta.

Délután a rendőrparancsnok egy rendőrtiszttel egy kétszázharmincz piaszterről szóló számlát küldött hozzám, s mikor kijelentettem, hogy a töltényekért nem fizetem meg a vámot, magához hivatott.

— Ha nem fizeti meg azt a kétszázharmincz piasztért, kényszeríteni fogom rá. Fégyverét, revolverét és könyveit nem kapja vissza, ezek el lettek kobozva.

Miután az ottomán törvénykönyvvel a kezemben neki is elmondtam azt, a mit délelőtt a vámigazgátónak, azt felelte:

— Hát te mohamedán létedre nem vagy török alattvaló?

E kérdésre én tagadólag válaszoltam és kijelentettem, hogy már tegnapelőtt megmondtam azt, a mit neki hivatalos állásából kifolyólag személyemről tudnia kell.

Erre dühösen felugrott és elvezetett a mutesserifhez, kinek irodája ugyanezen házban volt. Itt azután jelenlétemben elmondta a mutesserifnek, hogy én ismételtén magyar-osztrák alattvalónak mondtam magam.

— Ha így áll a dolog, — válaszolta a mutesserif — nem bánthatjuk és a 230 piasztért sem kell megfizetnie. Elmehet.

Meg akartam végre ragadni az alkalmat, hogy a műtesseriffel beszéljek, hanem ez kijelentette, hogy nem ér rá és mindennemű felvilágosítást megtagadott.

Visszatértem szállodámba, a hol két európai várt reám. (A Teruzzi és Messadrio cég alkalmazottjai.) Felkértek, hogy látogassam meg velük az európai kertet és a tennispályát. Velük mentem és ez alkalommal megismerkedtem a Hodeidában lakó összes európaiakkal.

Messadrio úr nem volt ott, hanem ott találtam társaságban Taylor urat, a jelenleg Kamarában időző angol alkonzul képviselőjét. Megismerkedtem vele, azután együtt vacsoráztunk az egész társasággal az európai kaszinóban. Csakhamar észrevettem, hogy Taylor úr feltűnően szemmel tart, miért is törekedtem vele lehetőleg sokat beszélni.

December 24-én reggel meglátogattam Teruzzit — Vigyázzon, — figyelmeztetett — mert a török hatóságok erőszakosak lesznek önnel szemben.

Nem tudtam, hogy erre mi okuk lehetne, de jónak láttam figyelembe venni az intést és így szóltam:

— Ez esetben kérni fogom az ön, mint olasz alkonzul védelmét addig, míg djeddai konzulomtól hirt hapok.

Megmutattam neki útleveletem, melyet kifogástalannak talált; azután így szólt:

— Nem védelmezhetem, míg djeddai konzulja erre fel nem kér, de ha tetteleg bántalmaznák, akkor én mindent megteszek az ön érdekében. Azt azonban megtehetem, hogy leveleit az olasz konzulátus pecsétje alatt küldöm útra, hogy a török cenzurán akadálytalanul mehessen át.

Erre elmentem a táviró hivatalba, hogy jelentést tegyek a djeddai konzulnak a történekről és megkérjem, hogy táviratilag helyezzen egy helybeli európai konzul védelme alá.

A táviróhivatalnok rögtön az igazgató elé vezetett, a kinek elmondtam szándékomat.

— Sohse táviratozzon, — mondta az igazgató — nincs arra szüksége, menjen a műtesserifhez és beszéljen vele.

Bár nem valami sokra becsültem ezt a tanácsot, mégis követtem, mert tudtam, hogy a Hodeidában fennálló posta- és táviró-cenzura mellett úgy is hiába küldeném el a táviratot,

másrészt még mindig reméltem, hogy konzulom közbenjárása nélkül is elintézhetem ügyemet a mutesseriffel.

Még a délelőtt folyamán felkerestem a mutesserifet saját lakásán. Éppen útban találtam.

Nem érek rá, jöjjön délután irodámba, mondta, midőn beszélni akartam vele.

Mikor délután újból felkerestem, megint azzal fogadott, hogy nem ér rá, jöjjen „ha Isten úgy akarja“ máskor.

A dolog most már mégis egy kissé gyanusnak tűnt fel. A hodeidai európaiak nyilatkozatai, a mutesserifnek, a táviróhivatal igazgatójának és a rendőrparancsnoknak magatartása, továbbá azon körülmény, hogy előző napon egy benszülött (a mutesserif hivatalnok) szállodámban felkeresett és ajánlatot tett, hogy egy vitorlás hajón elvisz Szomáliba (természetesen visszautasítottam) — azt a gyanut keltették fel bennem, hogy valami készül ellenem.

Mindezért a mutesseriftől egyenesen Taylor úrhoz mentem. Igen barátságosan fogadott, mire így szóltam hozzá:

— Mivel tegnap szerencsém volt önt megismerni, voltam oly bátor ma felkeresni.

Erre Taylor úr következőkép felelt:

— Igen, mindjárt megérkezése napján értesítettek jöveteléről. Azt mondták nekem, hogy vitorlás hajón Szomáliba fog menni.

— Taylor úr! — szóltam hozzá — miután ön nekem ezt mondja, kényszerítve vagyok önnek, mint az angol alkonzul hivatalos képviselőjének, a következő nyilatkozatot tenni: Én magyar-osztrák alattvaló vagyok. Itt az útlevelem. Nincs szándékom Szomáliba menni. Kereskedelmi ügyben jöttem ide és Jemen belsejébe akarok utazni. Kijelentem azonban azt is, hogy mindenkor kész vagyok kormányát a Szomálival való béke helyreállításában támogatni. Egyúttal felkérem, hogy ezt távirat útján tudassa az adeni angol kormányzóval. Ha a kormányzónak úgy tetszik, rögtön elmegyek Adenbe, mert ugyis szándékom 2—3 hétig várni Európából jövő postámra. Megjegyzem még, hogy e szolgálatért semmit sem kérek.

— Kivánságát szívesen teljesítem, — felelte Taylor — hanem a titkos távirati írásjegyek alkonzulunknál vannak

Kamaranban, azért még ma este egy futárral megízenem neki a dolgot. Ez holnap délben Kamaránba ér és este már Adenbe lehet a távirat. Esetleg egyenesen Adenből kapok választ és még holnap este vagy holnapután reggel tudomására hozhatom.

Még egy ideig beszélgettünk útlevelemről és más dolgokról, aztán a szállodába mentem.

December 25-én délelőtt meglátogattam Teruzzi urat, hogy boldog ünnepeket kívánjak neki. Mikor 11 óra tájt a szállodámba mentem, láttam, hogy a khedivevonal „Galioubieh“ nevű kis tehergőzöse ért a kikötőbe. Éppen leveleimet készítettem elő, hogy a postával elküldjem, mikor a déli órákban 4 rendőrtiszt 8 közlegénnyel jelent meg szállodámban és felszólítottak, hogy Hodeidát rögtön „ellentállás nélkül“ hagyjam el, és őrizetük alatt a „Galioubieh“ nevű angol gőzösre menjek.

En ezen felszólítás ellen tiltakoztam és azt követeltem, hogy a török hatóságok okolják meg ezen eljárásukat. A rendőrök vezetője egy kapitány a következőket jelentette ki:

— Nekem semmi mondani valóm nincs. Mi a mutesserifől kaptuk ezt a parancsot s ő irodájában várja azon jelentésemet, hogy parancsát végrehajtottam. Ha nem jössz, erőszakkal vittelek el, — s parancsára emberei mindjárt neki álltak podgyászomnak. En erre újból tiltakoztam és követeltem, hogy hagyjon a mutesserifhez menni. A kapitány azonban ezt is megtagadta; ép úgy ama kérésemet is, hogy az olasz alkonzulhoz mehessek és hogy annak védelmét igénybe vehessem. Végre is, mikor láttam, hogy tettelegességre készülnek, engedtem az erőszaknak. Felszólítottam azonban, hogy adja ki könyveimet, fegyveremet, revolveremet, töltényeimet és fehérneműimet, melyeket előtte való nap adtam mosásba. Ez utóbbit elhozatta nedvesen, piszkosan. Ép úgy visszakaptam könyveimet is. A fegyvert, revolvert és a töltényeket visszatartották. A kapitány egy embert küldött utánuk a mutesserifhez, de azt a választ nyerte, hogy ezen tárgyakat nem adja vissza, mert ezek el vannak kobozva.

Mikor kijelentettem, hogy en az úti költséget nem fizetem meg, azt válaszolta a kapitány, hogy már zsebemben van egy menetjegy számomra. Mivel épen előző nap fizettem volt ki számláimat, még a következő adósságokat hagytam hátra

Hodeidában; a szállodában 25 piasztert, a vendéglősnek 13 piasztert.

Málhámmal együtt végig hurezoltak a kikötőn. Szerecesenek hátán átszállítottak a sekély vizen, aztán málhámot bedobták egy sambukba (vitorlás bárka), engemet pedig egy rendőrtiszt a „Galioubieh“ fedélzetére kísért. A tenger viharos volt. Útközben így szólt hozzám a rendőrtiszt:

— Fenséges uram ne haragudj ránk mohamedánokra, nekünk ezt meg kellett tennünk, mert tőlünk ezt egy európai barátod, valami konzul követelte. A sambuk a gőzshöz ért, melynek hídja már fel volt vonva. A hajó kapitánya a hajó tisztjeivel és a szolgáljakkal a hídhoz jöttek. Én feléjük kiáltottam:

— Kapitány úr, nem a magam jószántából jövök hajójára. A mutesserif engem erőszakkal idehurcoltatott előttem ismeretlen okból. Figyelmeztetem, hogy nincs menetjegyem és az úti költséget nem fogom megfizetni. Magyar-osztrák alattvaló vagyok, útlevelém rendben van.

Az őrizetemre kirendelt tiszt erre kijelentette, hogy a kapitánynak a mutesserif parancsára engem fel kell vennie és hogy magával hozott egy menetjegyet számomra.

Erre lebecsátották a hidat és podgyászommal együtt a fedélzetre szállítottak. Alig léptem az angol hajóra, a török rendőrtiszt a sambukkal eltávozott, a nélkül, hogy számomra a jegyet valakinek átadta volna. A fedélzeten egy rendőrt hagyott őriztetésemre.

A fedélzeten újból megismételtem előbbi nyilatkozatomat a hajó első tisztje előtt, ez azonban azt mondta, hogy a hajó kapitánya (Williams) a parton van, ő rá pedig nem tartozik a dolog. Épen asztalhoz ültek és engem is meghívtak. Egész természetesnek találtam, hogy mint utas ennivalót is kell kapnom. Délután és a következő nap két levelet irtam Taylor úrhoz, az angol alkonzul képviselőjéhez, melyekben elmondtam neki a történeteket és kértem, hogy értesítsen róla, ha esetleg tegnapi megbeszélésünkől kifolyólag hirt kapott volna Adenből. A hajó első tisztje mindkét levelet Taylor úrhoz juttatta.

Mikor este a hajó kapitánya a fedélzetre jött és elbeszéltem neki a dolgot, nevetve így szólt:

— Holnap majd írok az ügynöknek, hogy a mutesseriffel fizettesse meg az ön úti költségét.

A „Galioubieh“, mint már említém, tehergőzös volt és így a nyitott fedélzeten kellett aludnom és az egész idő alatt ott tartózkodnom. Este felé a khedivevonal „Negilieh“ nevű gőzöse ért Hodeidába a postával visszamenőben aden—suezi útvjáról.

December 26-án az angol gőzös fedélzetén őrizetemre hagyott török rendőrt a kapitány szeme láttára felváltották. Ugyanezen a napon egy postagőzös jött Adenből, mely másnap oda visszatért.

Mivel a „Galioubieh“ vendéglőse partra szállt, megkértem, hogy a postán esetleg megjött leveleim után tudakozódjék. Teljesítette kérésemet, de, mint mondá, a török postahivatalban azt mondták, hogy címemre sem levél, sem távirat nem érkezett.

December 27-én. Mivel a kapitány a hajó ügynökétől még mindig nem kapott választ, tőlem követelte az úti költséget, mire ezt feleltem:

— Nem a magam jószántából jöttem a hajóra és mielőtt a fedélzetre léptem volna, kijelentettem, hogy nem fizetek. Ön akaratom ellenére átvett engem a török hatóságoktól hajójára, mely angol lobogó alatt van, most önnek kell rólam gondoskodnia. Tegye azt, a mit jónak lát, mert ön viseli a felelősséget. Ha úgy tetszik, vitessen a partra, vagy a szomszéd hajóra, mely Adenbe készül.

— Nem ereszthetem el innét, — mondá erre a kapitány — hiszen látja, hogy a török hatóságok egy rendőrt rendeltek ide a fedélzetre (egy angol hajó fedélzetére) őrizetére. Be fogom várni a hajóügynök jelentését.

Délután 4 óra felé a hajó Franklin nevű ügynöke a fedélzetre jött és egy ideig tárgyalt a kapitánynyal és a személyzettel. Mikor oda léptem hozzá, így szólt:

— Ott voltam a mutesserifnél, nem akart fizetni. Azt mondta, hogy ön elég gazdag, tehát fizessen.

Én azonban újból megtagadtam a fizetést és követeltem, hogy tegyenek a szárazra. De a kapitány vonakodott ezt megtenni.

Este felé a „Galioubieh“ gőzös elhagyta a hodeidai ki-

kötőt és Djedda felé indult, a hol december 30-án megérkeztünk.

Utközben a kapitány és a személyzet többször úgy nyilatkozott, hogy Djeddában nem beszélhetek majd az osztrák-magyar konzulommal, mert a mutesserif valószínűleg már sürgönyözött Djeddába, hogy partra szállásomat akadályozzák meg.

December 30-án délelőtt van Eich hajóügynök úr kíséretében Djeddában partra szállottam és rögtön magyar-osztrák konzulomhoz, dr. Prochnik L. J. úrhoz mentem. Még mindig beteges volt, de igen szívesen fogadott.

Elmondtam neki kellemetlenségeimet, miről jegyzőkönyvet vett fel. Ajánlotta, hogy menjek a legközelebbi diplomáciai képviselőtünkhöz, tehát ez esetben Kairoba és ott terjeszsem be panaszomat. Ő majd direkte fog jelentést tenni az esetről.

Erre egy évjegyet adott ő Exzellenziájára, a kairói cs. és kir. követ számára. Kérdésemre azt tanácsolta, hogy a „Galioubieh“-on egyáltalán semmit se fizessek, hanem a suezai magyar-osztrák konzulatusnál vétessek fel ez esetről jegyzőkönyvet a kapitánynyal.

Ezek után magához kérte a djeddai angol alkonzult. Ez az angol alkonzul névleg már igen jól ismert és nagyon meg volt lepelve, mikor mint magyar állampolgárt a magyar-osztrák konzuli hivatalban talált. Mikor elmondtam neki a történeteket, a dolgot egészen természetesnek találta és azzal vigasztalt, hogy a török hatóságok ezen eljárása mindennapos olyan európaiakkal szemben, kiknek konzulja nincs a közelben.

Miután az uraktól elbúcsúztam, van Eich úrhoz, a khedivevonal ügynökéhez mentem (a ki egyúttal djeddai belga alkonzul is) ő is igen természetesnek találta, hogy az úti-költséget nem kell megfizetnem. Értesülve volt dr. Prochnik úr betegségéről; kértem hogy látogassa meg és beszéljen vele ügyemben, hogy a „Galioubieh“ fedélzetén a további kellemetlenségektől meg legyek kímélve. Mikor ezt megígérte, visszatértem a hajó fedélzetére. Elmondtam a kapitánynak, hogy mit mondott az alkonzul és felszólítottam, hogy a suezai konzulatusnál a dolgot tisztázza velem. Nem volt meglepődve az ajánlattal és be akarta várni az ügynököt. Mikor este együtt

ültem a kapitánynyal és a hajószemélyzettel, egyszerre Szomálira terelték a beszélgetést. Tudtomra adták, hogy az egész dolog az angol hatóságok kívánságára történt.

Még aznap a hajónak görög vendéglőse felszólított, hogy élelmezési költségeimet fizessem ki, mire kijelentettem, hogy a suez-i konzuli hivatalban majd tisztázzuk a dolgot.

De mikor a legszemtelenebb módon szememre vetette, hogy én az ő és a kapitány költségén akarok utazni, ez utóbbihoz fordultam e szavakkal:

— Kérem, sziveskedjék vendéglőségének megmondani, hogy sem barátja, sem görög nem vagyok, tehát ilyen szemtelenül ne beszéljen velem. A pénzt biztosan meg fogja kapni! E szavaimat a hajónak görög orvosa, dr. Mavrokis is hallotta. Ettől kezdve a vendéglős minden ételt megtagadott tőlem.

December 31-én délelőtt a hajónak Suezbe kellett volna menni. Az indulás azonban elhúzódott délutánig, míg az ügynök felszállt. Mikor megkérdeztem, hogy beszélt-e konzulommal, azt válaszolta, hogy elfelejtette. Erre a kapitány és a vendéglős megint szemrehányásokkal halmoztak el.

— Nem fogok önért fizetni, — mondta az előbbi — itt tartom podgyászát és egy arab vitorlással a partra vitetem.

— Azt megteheti, — feleltem — az erőszaknak engedek. Már tegnap megmondtam, hogy Suezben mit kell tennünk, mást nem teszek.

Erre mégis meggondolta a dolgot és én a hajón maradtam, mely most Djeddából Suezbe indult. Alig hagytuk azonban el a kikötőt, midőn a khedivevonal „Mahallah“ nevű gőzösével találkoztunk, a mely a kapitánynak azt a rendeletet hozta, hogy térjen vissza Djeddába és vegye a hajóra a Yam-bóba készülő zarándokokat. Mikor ezt meghallottam, lementem a kis étterembe, — ez volt az egyedüli helyiség, melyben asztalt és padot is találhattam — hogy dr. Prochnik konzul úrnak valami magánügyben írjak. Utánam jöttek a hajó orvosa és a vendéglős. Mivel már 24 órája nem ettem, enni valót kértem a vendéglőstől, de megtagadta.

Erre a hajó orvosa belém kötött és a szememre vetette, hogy a kapitány és a vendéglős költségén akarok utazni. Meg akartam nyugtatni és figyelmeztettem rá, hogy ő hajóorvos és csak ilyen minőségben van köze az utasokhoz.

Mikor durváskodni kezdett, ott hagytam és felmentem a fedélzetre, de ő utánam jött és a kapitány, a hajóügynök és a személyzet jelenlétében is folytatta a provokációt. Mivel angol hajó fedélzetén voltam, nem léphettem fel az orvos ellen hivatalos állására való tekintettel, annál inkább, mert már régen észrevettem, hogy az orvos, vendéglős és kapitány igen kolleghiális viszonyban vannak és hogy az utóbbi csak az alkalmat lesi, hogy ellenem felléphessen. A kapitány meg volt lepette, mikor látta, hogy nem válaszolok tetteleg az orvosnak, hanem hozzáléptem és így szóltam:

— Ön a hajó kapitánya, ön hallotta, mit mondott orvosa. Kérem védelmezzen meg az e fajta inzultusoktól.

Erre a kapitány a következőképp válaszolt:

— Én önt nem hívtam ide, ha nem tetszik, menjen el.

Erre a hajó ügynökéhez fordultam és megkértem, hogy konzulomnak adja át ezt a levelet, hogy a „Galioubieh“-ről nyugodtan távozhassam.

Az ügynök átvette a levelet, melyben Prochnik úrnak röviden elmondtam helyzetemet és hivatalos közbelépését kértem.

Még aznap este értesített konzulunk, hogy ügyemben beszélt az angol alkonzullal és másnap mindent meg fog tenni, hogy kellemetlen helyzetemből kiszabadítson.

Este természetesen megint nem adtak enni; a partra sem mehettek, hogy magamnak élelmet vehessek.

Január 1-én kora reggel az ügynök partra hívatta a kapitányt és a vendéglőst. Értesültem róla, hogy a hajó 9 órakor elindul, azért nem akartam podgyászom nélkül elhagyni.

Dél felé a beteges konzul dr. Prochnik úr, a kapitány és a vendéglős kíséretében szolgálati egyenruhában a fedélzetre jött. Tanácsára 30 frkot fizettem a vendéglősnek az élelemért, ámbár előtte való nap 56 frkot kért.

A konzul megmondta, hogy ügyemben előző nap este és aznap délelőtt tárgyalt az angol alkonzullal és a kapitánnyal, minek eredménye az, hogy a kapitányra hárul minden felelősség, mert ő beleegyezett abba, hogy a hodeidai török hatóságok engem erőszakkal hajójára szállítsanak, a nélkül, hogy erre valamely európai hatóságtól okmányt kapott volna. A konzul szolgálja a „Galioubieh“-ről elszállította podgyászomat, mire én a konzul és a hajóügynök kíséretében a „Mah-

allah“ gőzösre szálltam, mely még aznap d. u. Djeddából Suezbe indult.

Távozásomkor a konzul megígérte, hogy a hajóügynökkel még aznap délután egy levelet fog nekem küldeni a „Mahallah fedélzetére, hogy azt ő Excellenciájának a kairói követnek átadjam. Mikor kevésfél az indulás előtt az ügynök a fedélzetre jött, kérdezősködtem a levél után, de azt válaszolta, hogy nem kapta meg a konzultól, mert azt valószínűleg postán küldte el.

A „Mahallah“ nevű gőzösről nem fizettem menetjegyet, azonban kifizettem a vendéglősnek 24¹/₂ frkról szóló számláját, mint a hogy ezt konzulom tanácsolta.

Január 4-én délután 2 órakor Suezbe értem. Egy Husni Bedani nevű rendőrségi hivatalnok jött a fedélzetre, elkérte útlevelemet és miután gyorsan elküldött egy rendőrért, így szólt:

— Mielőtt alkonzulához menné, Mohamed Ali bey Schedlynek Suez rendőrkapitányának parancsára el kell velem jönnie hozzá. A Terre plein rendőrállomáson várja önt.

Meg kell jegyeznem, hogy Ali bey Schedly ott volt a kikötőben, mikor 1903. december 10-én Hodeidába utaztam. Mikor oda értem, már nála volt útlevelem. Megkérdezte tőlem, hogy hová készülök. Mikor megmondtam neki, hogy konzulomhoz sietek és megkértem, hogy útlevelemet minél előbb küldje oda, mert öt órakor már Kairoba akarok indulni, visszaadta útlevelemet, a nélkül, hogy láttamozta volna. Távolból egy rendőrtiszt követett, ki ugyanazon vonalszakaszban utazott azután, a melyikben én. Mikor Suezbe értünk (belváros), valamit jelentett egy ott levő kapitánynak.

Podgyászat az állomáson hagyva, egyenesen az alkonzulhoz mentem, kinek elmondtam az eddig történeteket.

Néhány percczel 11 óra előtt (éjjel) Kairoba értem. Mivel észrevettem, hogy valami titokzatos alak követ, nem akartam nagyobb szállodában lakást venni, nehogy blamázsna tegyem ki magam, s ezért a „De la Post“ szállodába szálltam.

Január 5-én Sharia Maghrebi 22. számú lakásba költöztem, melyet már előbből ismertem. Beköltözésem után alig egy órával már értesültem, hogy a rendőrség élénken érdeklődött utánam és hogy elmondták minden élményemet Suezbe való érkezésem óta.

Fél 3 órakor valami Francesco Losciano állított be szobámba, a nélkül, hogy a házbelielnél jelentkezett volna. Titkos rendőrnek mondta magát, — de nem volt semmi igazolványa — Mansfield pasa nevében felszólított, hogy útlevelemet adjam át neki megvizsgálás céljából. Én őt ez ügyben konzulomhoz utasítottam, de ő megmaradt a mellett, hogy neki Mansfield pasa parancsát teljesíteni kell. Végre is, hogy a lármát elkerüljem, megmutattam neki útlevelemet, melynek minden adatát feljegyezte, azután elment azon kijelentéssel, hogy másnap megint eljön. Rögtön elmentem erre a konzuli hivatalba és elmondtam az esetet egy ott levő hivatalnoknak, ki azután átvette útlevelemet és jegyzőkönyvet vett róla.

Ö Exczellenziája

báró Braun cs. és kir. követ úrnak

Kairo.

Exczellenziás Uram!

A mai napon Exczellenziádhoz benyújtott kérvényem és tudósításom alapján — vonatkozással a hodeidai cs. ottomán hatóságok által elkövetett károkra — kérem Exczellenziádat, hogy részemre a következő elégtételt és kárpótlást eszközölje ki:

1. Utazásokért, előkészületekért és felszerelésekért, továbbá szándékolt kereskedelmi vállalatom kivitelére részben magam, részben mohamedán összeköttetéseimre kiadott és a közbejött eset miatt önhibámon kívül kárba vesztett pénzekért . . . . . 10,000.— frk

2. Tekintettel arra, hogy engem Jemenből most, a kávéaratások idején, minden ok nélkül erőszakkal eltávolítottak, tehát oly időben, a mikor alkalmam lett volna e fontos és évenként csak egyszer tartandó kávévásáron Jemen e főkivitelében résztvenni és így ezt most önhibámon kívül elmulasztottam, másrészt pedig mivel e vásárra a rendkívüli előkészületeket már megtettem s mivel üzlettársaimmal szemben ma felelősséget is kell viselnem, továbbá, ha a hodeidai ható-

ságokkal való esetem közbe nem jön, akkor akcióba lépett volna a 60,000 frkos összeg (a 100,000 frkos főösszezből), mely részemre és üzlettársaim részére legalább 50%-os nyereséget hajtott volna . . . . . 30,000.— frk

3. Tekintettel arra, hogy a mekka—medinai vonal egész hosszában megtettem már az előkészületeket az évenként csak egyszer adandó alkalom, a „zarándokolás“ kihasználására, juh-, teve- és kecskebőrök bevásárlása által és ezen előkészületek Arábiából való erőszakos eltávolításom miatt, tehát önhibámon kívül értéküket veszítették, továbbá, mert ezen eset közbejötté nélkül akcióba lépett volna a 40,000 frk (a 100,000 frkos főösszezből) s így magamnak és üzlettársaimnak legalább is 50%-os nyereséget juttattam volna . . . . . 20,000.— „

4. Kárpótlást a hodeidai kormányzó (nutesserif) által törvénytelenül visszatartott fegyver- és lőszerért (1 darab Kropacsek-féle ismétlő-karabély 150 tölténnyel, egy revolver 80 darab tölténnyel). Tekintettel arra, hogy a cs. ottomán birodalomban 8% vám a legmagasabb és a hodeidai hatóságok 230 töltényért mégis 230 piasztért kértek, akkor a hodeidai hatóságoknál levő fegyverem és töltényeim értéke Hodeidában:

Töltényeimért . . . . . 625.— frk

Fegyveremnek europai bevásárlási ára tokkal együtt 120 frank, a minek megfelel a hodeidai hatóságok számítása szerint . . . . . 1,479.60 „

Revolveremnek és tokjának bevásárlási ára Európában 25 frk, a minek megfelel a hodeidai hatóságok számítása szerint . . . . . 298.25 „

Összesen . . . . . 2,042.85 frk 2,402.85 „

5. A mosásba adott és a rendőrség által teljesen használhatatlan állapotban visszahozott értékes arab fehérneműek és ruhák, a miket el kellett dobnom — 21 darab . . . . . 300.— frk

6. A „Galioubieh“ gőzösön és a visszautazásom alatt elköltött összeg megtérítését — számla szerint . . . . . 54.50 „

7. Szezi tartózkodásom és utazásomnak Suezből Kairoba való költségeit:

Suez . . . . . 30.— frk

Vasút Suez—Kairo . . . . . 30.— „

Érkezés Kairoba és költözködés

lakásomba . . . . . 10.— „ 70.— „

8. 100 frkos napi kártérítést 1903. évi december hó 25-től számítva azon napig, a melyen a cs. ottomán kormány kártérítési igényemet elintézi, valamint megtérítését az ezen ügy által keletkezendő későbbi költségeknek, továbbá Kairoból való visszautazásomnak költségeit is, illetve, ha ezen ügy miatt később tartózkodásomat Hodeidába kellene áttennem.

1903. évi december hó 25-től a mai napig

1904. évi december hó 7-éig, 14 nap,

100 frkjával = 1400 frk . . . . . 1,400.— „

Összesen . . . 64,227.35 frk.

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, 1904. január 7.

Ő Exczellenziája

báró Braun cs. és kir. követ úrnak

Kairo.

Exczellenziás Uram!

A mai napon Exczellenziádhoz benyújtott folyamodványom és jelentésem alapján, vonatkozással a „Galioubieh“ angol gőzös kapitánya és hajóorvosa által elkövetett károkért, sértegetésért és kötekedésért, kérem a következő erkölcsi elégtétel és kárpótlás kieszközlését:

1. A hajó kapitányának megbüntetését azért, mert megengedte, hogy a török hatóságok — a nélkül, hogy erre valamely europai hatóság által kiállított okmányt kapott volna — hajójára szállítsanak és mert megengedte, hogy az angol lobogó alatt levő hajóján török rendőr őrizzen.

2. Dr. Mavrokis hajóorvos megbüntetését azért, mert engem mint a „Galioubieh“ hajó utasát, hivatalos állásának védelme alatt súlyosan megsértett és kötekedett velem a kapitány, a hajószemélyzet és a khedivevonalt ügynökének — Eich úrnak — jelenlétében.

3. Hodeidából Suezbe utazásomnak a kapitány által való megtérítését a khedivevonalt árszabályának első osztálya szerint (élelmezés nélkül) 8 £ 62½ piaszter . . . . . 224.— frk

4. Kárpótlást a khedivevonaltól a hodeidai és djeddai ügynöke és az alkalmazottak által elkövetett törvénytelen eljárás miatt . . . . . 5000.— „

Összesen . . . . . 5224.— frk

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, 1904. évi január hó 6-án.

1904. évi január hó 6-án beküldtem ő Exzellenziájára br. Braun kairoi cs. és kir. követ úrnak kérvényemet és utazásomról szóló tudósítást 4 darab melléklettel.

Január hó 7-én délelőtt 9 órakor a cs. és kir. konzuli hivatalba mentem, Hahn konzul úr azonban nem volt otthon, mert kevéssel előbb követünkhöz ment. Deutsch hivatalnok úr irodájában vártam meg. Ez elmondta nekem, hogy mikor tegnapelőtt távoztam (ő volt az a hivatalnok, ki útvevelemet átvette), két egyiptomi titkos rendőr kereste fel (köztük az a bizonyos Francesco Losciano) és információkat kértek rólam, a mit azonban ő megtagadott.

Időközben megjött Szentirmay alkonzul. Elmondottam neki hodeidai esetemet és kívánságára azt is, miként történt annak idején, 1896-ban, úgynevezett elfogatásom az angolok részéről „állítólag“ ő Felsőségének I. Ferencz Józsefnek parancsára, melyet br. Heidler, Slatin pasával egy egyiptomi hajóra küldött.

Tizenegy órakor végre megjött Hahn konzul úr. Mikor elmondtam neki ügyem állását, így szólt:

— Mindent tudok, már ott voltam a követnél és elolvastam kérvényét. Követünk nevében mondom, hogy ügyében itt semmit sem lehet tenni, mert a követ hatásköre csak Egyiptomra terjed ki. Ön itt terhére van az angol hatóságoknak, azért jó lesz, ha Bécsbe megy és ott eszközli ki, hogy konstantinápolyi követünk ügyét intézze el hivatalos úton. Djeddai konzulunk új ember s nem érti dolgát, eddig orvos volt Kelet-Indiában, rosszul tette, hogy önt ide utasította.

— Nem is számítottam én arra, hogy a követ úr a kárpótlást direkt a török kormánytól fogja kieszközölni. Csak azért jöttem ide, mert ez volt a legközelebbi hely, a hol hazámnak képviselője van. Most — tél derekán — nem mehetek Európába, de Bécsbe akarom küldeni kérvényemet, hogy ügyemet Konstantinápolyban hivatalos úton intézzék el. Ezenkívül még egy panaszom van a „Galioubieh“ kapitánya és orvosa, valamint a khedivevonal ellen, melynek székhelye Egyiptomban van, ez már azt hiszem a konzulátus hatáskörébe tartozik.

— Hiszen ez mellékes dolog és a mutesserif eljárásának következménye. Oka ennek különben az angol hatóságokhoz való viszonya a multban. Ugy tudom, hogy a konzulátus annak idején kiutasította önt Egyiptomból.

— Ilyen kiutasításról mai napig semmit sem tudok. A mi pedig az angol hatóságokhoz való viszonyomat illeti, annak oka alávaló ármánykodás. Minden lehetőt megtettem a béke helyreállítására, de az angolok nem akarták. Mivel pedig élnem mégis csak kell — a háborúban nem akarok részt venni és az angol kormány felszólítása nélkül Szomáliába nem megyek, elhatároztam, hogy a mohamedán világgal való összeköttetéseimet egy kereskedelmi vállalat keresztülvitelére használom fel. Nem akarom itt elmondani, hogy ki állott útamba, majd a mutesserif beszámol róla, hogy miért vitetett el ok nélkül erőszakkal Hodeidából.

— De hiszen tudósításában megemlíti, hogy egy török tiszt azt mondta önnek, hogy az angol képviselő rendeletére történt Hodeidából való eltávolítása. Legyen tehát óvatos és menjen akárhová csak Szudánba ne. Mert itt úgy vannak

értésülve, hogy ön Szudánba akar menni, hogy ott Anglia ellen háborút kezdjen. Különb en a dolog nem is olyan valószínűtlen, mert ön a benszülöttekkel egy valláson van, beszéli mindnyájuk nyelvét és összeköttetései is vannak velük s igen jól ismerik.

A konzul e szavai engem is megleptek. Mind e mai napig a sajtó útján és minden lehető eszközzel rágalmaztak, lealacsonyítottak, sőt még hazámban is üldöztetésnek voltam kitéve — és most saját konzulom mondja igaznak mindazt, a mit nyilvánosan mindig mint hazugságokat vetettek szememre.

Hiszen konzulom szavai szerint több vagyok a benszülöttek közt, mint magam hittem volna. Pedig hát mit kívánok? A törvény és igazság alapján fogyasztó területet hazám iparának és kereskedelmének.

Mégis így válaszoltam Hahn konzul úr szavaira:

— Nevetséges dolog, hogy az angolok tartanak főlem. Mióta itt vagyok, folyton ott állnak a titkos rendőrök szálásom előtt és lépten-nyomon követnek. Kijelentem, hogy eszem ágába sincs Szudánba menni, hisz ez örültség volna tőlem! Ha akarom, 10 nap alatt Szomáliában vagyok, anélkül, hogy Arábiába mennék és anélkül, hogy ebben az angolok megakadályozhatnának. De most nem megyek Szomáliába, mert már meguntam ezeket a gyalázatos áskálódásokat, melyek ellenem folynak. Itt kell maradnom az előbb említett oknál fogva is, mert nem kaptam még levelet Európából és most úgy állok itt, mintha zsákban volnék. Nagy felelősség nyugszik rajtam; semmit sem szabad elbamarkodnom. Azonban meg kell jegyezmem azt, hogy míg itt leszek, részemről semmi baj sem fog történni. Sőt még azt sem bánom, ha az angolok körülvesznek titkos rendőrökkel. A „The Egyptian Gazette“ azon hazug közlése, hogy fogva vagyok, nem bánt. Nyolcz év alatt alkalmam volt a politikának ezt a fajtát megismerni.

— Az ellen már nem tehetünk semmit, — szolt a konzul — ha önt titkos rendőrökkel üldözik. Velem is megtehetnék, anélkül, hogy védekezhetnék ellene.

Ezután elbucsuztam, mert szándékom volt még a délelött folyamán br. Braunnál tisztelegni, mire a konzul így szolt:

— A követ úrral akar beszélni? Tőle is ugyanazt fogja hallani, mint tőlem, különben most nem is fogja fogadni, mert sok dolga van, valószínű, hogy nincs is otthon.

Mivel megmaradtam szándékomnál, így folytatta :

— Most ne menjen oda, majd előbb beszélek vele és aztán tudósítani fogom, hogy mikor fogadja. Most sok dolga van és bizonyos, hogy még hónap sem beszélhet vele, de majd öt óra felé értesíteni fogom.

A mondott időben csakugyan értesített, hogy holnap 9 óra 15 perczkor fogadni fog a követ, hogy pontosan ott legyenek, mert a következő két napon nem ér rá.

Január 8-án 9 óra 15 perczkor csakugyan fogadott br. Braun követünk. Igen barátságos és nyílt volt velem szemben, úgy hogy azt az érzést keltette fel bennem, hogy most a törvény és igazság emberére akadtam. Feltártam tehát előtte minden bajomat, a mint éppen nyelvemre jött.

Ugyanazt mondta, mint a konzul s figyelmeztetett, hogy nagy felelősség hárulna mindkettőnkre, ha Szudánba mennék.

Megnyugtattam ez ügyben mint tegnap konzulomat és aztán így szóltam :

— Jól tudom, hogy mi forog koczán s nem fogok okot szolgáltatni arra, hogy Exczellenziád reám megharagudjon. Én most sem Szudánba, sem Szomáliba nem megyek. Nekem el kell tartanom ősz anyámat és beteg nővéremet és mivel sem nem lophatok, sem nem rabolhatok, fel akartam használni a mohamedán körökkel való összeköttetéseimet egy kereskedelmi vállalat létesítése czéljából. Ezt pedig — a törvény és igazság nevében — nem kifogásolhatja senki sem, mert ebben nincsen semmi rossz.

Ő Exczellenziájának azon figyelmeztetésére, hogy Arábiában most igen nyugtalan állapotok vannak és aligha juthatok oda — azt feleltem :

— Elöttem Arábia nyitva áll és nem is szorultam volna senki segélyére, ha az angol hatóságok nem követelték volna Hodeidából való erőszakos eltávolításomat. Én tudom azt, — erre Londonban is figyelmeztettek — hogy jövőm súlypontja Kairoban fekszik. E város központja az ellenem folytatott áskálódásoknak. Nekem itt rendbe kell jönnöm.

A követ erre a következőket felelte :

„Hisz az angolok önt Suakinban évek előtt elfogták!“

— Exczellenziás Uram! Derviseket nem szoktak elfogni! Azzal senki sem dicsekedhetik, hogy engem elfogott. Ugy, a hogyan ma Exczellenziádhoz jöttem, éppen úgy mentem annak idején Suakinba. Egyedül, saját akaratomat követve, léptem Parson bey ezredes irodájába (ő volt akkoriban Suakin kormányzója), hogy vele a szudáni kérdéstről beszéljek. És ő — a nemzetközi törvények arczúsapásával — letartóztatott és 4—5 hétig fogva tartott. Ezen idő alatt valóságos bohózatba illő dolgokat követett el velem szemben. Valami hadi törvény-szék féle elé állított és agyonlövétéssel fenyegetett stb. Mikor aztán látta, hogy — jogos ok hiányában — ellenem semmit sem tehet, fedezettel Suezbe küldött egy egyiptomi hadihajón. Itt aztán felkeresett Slatin pasa és átadta nekem — állítólag követünk br. Heidler parancsára — ő Felsége legkegyelmesebb uralkodónk azon parancsát, hogy minden ellentmondás nélkül jöjjen Triestbe, a hol a továbbiakról értesítve leszek. És én csak akkor vettem észre, hogy becsaptak, mikor már e parancsnak eleget tettem. Itt nyugszik tehát — meggyőződésemm és tapasztalataim után ítélve — a kiinduló és góczpontja azon akadályoknak, melyeket az angol hatóságok nyolcz év óta útamba gördítenek.

— De Cromer lord semmit sem akar önről tudni — felelte a követ.

— Azt elhiszem, Exczellenziás Uram, — szoltam én — őt személyem és ügyeimről csupa ármánykodó informálta. Olyan fiatal emberek voltak azok, kik intrikák révén nélkülözhetetlenné akarták magukat tenni. Engem az angolok elé halálos ellenségként állítottak oda és ezek most fontos állásokat töltenek be. De biztosíthatom, hogy ha Cromer lorddal csak egyszer beszélhetnék személyesen, ügyem rögtön más irányt venne. Mindezideig azonban megghiúsították azon szándékomat, hogy vele vagy az angol kormányval személyesen beszélhessek.

— Ön különben — szolt a követ — néhány hónap előtt Londonban volt s úgy tudom, hogy az angol kormány nem reflektált önre.

Erre már el kellett mondanom a teljes igazságot.

— Én néhány hónap előtt nem voltam Londonban. Csak levélbeli összeköttetésben álltam J. Chamberlain angol miniszterrel és Sir Campbell-Bannerman képviselővel. Előbbi arról értesített, hogy leveleimet átadta a külügyi hivatalnak, a honnan majd választ kapok s a melyet mai napig sem kaptam meg.

Utóbbi azt válaszolta, hogy egyéb ügyek miatt legnagyobb sajnálatára nem utazhatik velem Szomáliföldre. De igen szeretné, ha e szerencsétlen háború bevégeződne s ezért azt tanácsolja nekem, hogy forduljak még egyszer Chamberlain miniszterhez. Ezt én meg is tettem. Mivel azonban angolországi barátaim — kik mindig türelemre intettek — nem segítették elő ügyemet az angol kormánynál és mivel a nyár folyamán többször tárgyaltam Budapesten Fairholme alezredessel, a bécsi angol követség katonai attachéjával, egyenesen Sir Plunkett bécsi angol követ utasítására és miután az alezredes a szomáli béke helyreállítása céljából Londonban is volt, anélkül, hogy kedvező eredményt ért volna el, teljesen visszaléptem ezen ügy további tárgyalásától. Ha kedvem tartja, tíz nap alatt Szomáliföldön lehetnék. Én már hét év előtt szerepelhettem volna Afrikában mint bandita-vezető és törzsfőnök és akkor nem kellett volna mindezen intrikákon keresztül esnem. De az én célom nemesebb volt, én mint a kultura úttörője akartam szerepelni. Az angolok ellen viselt hadjáratot nem tartom szerencsés megoldásnak Szomáliföld jövőjére nézve, de nem akarom a helyzetet rosszabbá tenni, mint a milyen. Meg vagyok arról győződve, hogy az angol kormány kénytelen lesz a sértésekért és azon gyűlölségért, melylyel velem szemben viseltetett, elégtételt adni. Kénytelen lesz hozzám fordulni, ha Szomáliában a békét és rendet helyre akarja állítani. És tekintve azt, hogy Anglia ellen személyes gyűlölettel sohasem viseltettem — ez esetben sem fogok pénzt kívánni, hanem csak elégtételt követelni az eddigi megbántásokért. Meg vagyok arról győződve, hogy ez az időpont be fog következni. Ezért lettem újból osztrák-magyar alattvaló, hogy kenyeremet más úton szerezhessem meg.

E szavaimra így szólt a követ:

— Bizonyítsa be az angoloknak, hogy tévedtek önben.

— Hiszen ittlétemnek épen ez a célja Exczellenziás uram. Itt akarom bevárni az Európából és Arábiából jövő híreket.

Lehet, hogy aztán Djeddába utazom, meghiúsult vállalatomból megmenteni azt, a mi még megmenthető. De Kairót semmi esetre sem hagyom el addig, míg Exczellenziádat erről nem értesítem.

— Épen most kaptam meg djeddai konzulunk jelentését, — jegyezte meg a követ — még nem volt időm végig olvasni. Különben most nem is érek rá. A jövő hét folyamán azonban Bécsbe küldöm az egész ügyét, erről önt értesíteni fogom, hogy a szükséges folyamodványokat elküldhesse. Ne küldjön addig Bécsbe semmit, várjon a jövő hétig. Tegnap este már intézkedtem, hogy a titkos rendőrség őrizete ne legyen direkte alkalmatlan.

Azon kérdésemre, hogy ne menjek-e Mansfield pasához (a rendőrség parancsnoka) és hogy az angol sajtó hazug híreit ne czáfoljam-e meg, azt felelte:

— A legjobb lesz, ha nem bolygatja többé az ügyet.

Ezután elbucsztam ő Exczellenziájától.

Január 14-én a következő folyamodványt nyújtottam be ő Exczellenziája br. Braun követhöz:

Exczellenziás Uram!

Kairoban való tartózkodásom óta az angol-egyptomi titkos rendőrség lépten-nyomon üldöz. Különösen három egyén, — egy olasz és két egyptomi — kiket óvatosságból lefényképeztem.

Kihallgatásom alkalmával Exczellenziád azt mondta, hogy intézkedett, miszerint a titkos rendőrség részéről ne legyenek folytonos zaklatásnak kitéve. Én azonban, sajnos, mind e mai napig ép az ellenkezőjét konstatalhatom s így kénytelen vagyok Exczellenziádat a legnagyobb sajnálatomra e sorokkal megterhelni. Ezen emberek, egy titkos rendőrnek megfelelő minden kiképzés és képesítés hiányában szenvednek, kivéve azon esetet, ha szolgálati megbizatusuk az volna, hogy engem nyilvánosan provokáljanak. Folyton követnek két-három lépésnyi távolságból a szállodaszemélyzet és portások előtt, sőt nyilvánosan a közönség előtt és lakóházam cseléd-ségénél. A „Pherire-Palace“ szállóban, a hol ujságokat szoktam olvasni, minden pinczér tudja már kilétemet és hogy körül vagyok véve ezen tiszteletreméltó egyénektől. A pirá-

misokhoz való kirándulásom alkalmával — (három magyar kiránduló a tanum) — tehát olyan helyen, mely kívül esik minden közlekedési vonaltól és a honnan sem Szudánba, sem Szomáliba nem szökhettem, a legnagyobb feltűnést keltve követtek. Midőn ezért kérdőre vontam őket, nem tudtak semmiféle igazolványt vagy meghatalmazást előmutatni, mely őket feljogosítja, hogy minden ember szemeláttára üldözzenek és gyanusítsanak. Az európai azt felelte:

— Én nem vagyok titkos rendőr, hanem olasz alattvaló s mi épen úgy sétálunk itt, mint ön vagy bárki más.

Azon kérelemmel fordulok Exczellenziádhoz, hogy védjen meg ezen törvénytelen zaklatásoktól, melyek teljes ellentétét képezik a titkosrendőri intézmény hivatásának és hogy hasson oda az angol-egyptomi hatóságoknál, hogy személyes és polgári szabadságomban zaklatva ne legyek.

Ha azonban tévednék, — tekintve a személyemet illetőleg itt divó általános idegességet — és a három nevezett egyén, — a mint azt ők is kijelentették, — nem volna titkos rendőr, hanem közönséges csavargó; akkor kérem Exczellenziádat ezen gyanus alakokra a helyi hatóságok figyelmét ráterelni, nehogy azon kényszerhelyzetbe jussak, hogy tetteleg védelmezzem magam, miáltal újabb bonyodalmak keletkeznének.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenziádnak

kész szolgálja

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Sharia Maghrebi 22. 1904. január 14-én.

Január 15-én még nem kaptam, ügyemből kifolyólag, meghívást ő Exczellenziájához, a mint azt ő Exczellenziája e hó 8-án kilátásba helyezte. 10 órakor délelőtt postazárlat volt az Ausztria-Magyarországba küldendő ajánlott levelekre, így aztán kénytelen voltam a mai napon folyamodványomat és jelentésemet ő Exczellenziája Goluchowski Agenor gróf külügyminiszternek elküldeni.

Ő Exczellenziája

Goluchowsky Agenor gróf külügyminiszter úrnak

Bécs.

Exczellenziás Uram!

1903. október 23-ától újból magyar állampolgár lettem. 1903. november hó 30-án elutaztam Budapestről azon szándékkal, hogy Arábiában egy kereskedelmi vállalatot létesítsek. Hodeidában, Arábia déli kikötőjében, öt napi tartózkodás után, minden ok és megokolás nélkül, de a mint magán úton értesültem, egy európai hatalom képviselőjének kivánságára a cs. ottomán hatóságok által erőszakkal el lettem távolítva és egy angol gőzhajóra internálva, a melyen Djeddáig utaztam. Djeddában leszálltam róla a cs. és kir. konzul úr közbelépése folytán. Mivel ezen eset közbenjötté miatt pénzügyileg és erkölcsileg nagy károkat szenvedtem, 1904. január hó 1-én ide jöttem Kairoba, hogy az itteni cs. és kir. diplomáciai képviselőnél, mint hozzám legközelebb esőnél panaszt emeljek és hogy kártérítési igényemet hivatalos elintézés végett benyújtsam. Panaszom és kártérítési igényem két természetű:

I. Panasz és kártérítési igény a hodeidai (Arábia) ottomán hatóságok ellen.

II. Panasz és kártérítési igény az Egyiptomban székelő Angol-khedive hajótársaság, mint a „Galioubieh“ gőzhajó tulajdonosa, valamint ennek Williams nevű kapitánya, a hajóorvos és vendéglőse ellen.

Br. Braun kairoi követ úr f. hó 8-án fogadott és kijelentette, hogy ügyemben itt semmit sem tehet, hanem utazzak Bécsbe és ott Exczellenziád miniszteriumában hassak oda, hogy ügyem a cs. és kir. konstantinápolyi nagykövetség útján intéztessek el.

Exczellenziás Uram! Én ezen eset közbenjötté miatt nagy pénzbeli veszteséget szenvedtem és ebből kifolyólag üzletársaimmal szemben súlyos felelősséggel viseltetem; nekem Arábia belsejében embereim vannak, kik vállalatom megvalósulása céljából megteszik a szükséges előkészületeket. A mióta Európából elutaztam nem kaptam postát és így múlt évi december 14-ike óta Arábiából, mohamedán embereimtől sem

kaptam semminemű hirt. Mindezek után igen nehezemre esne most — tél közepén — Európába utazni, annál is inkább, mert reménylem, hogy meghiúsult vállalatom egy részét — északi Arábiában — megmenthetem; másrészt vissza kell mennem Hodeidába, már hazám tekintélye és méltósága miatt is. Ezenkívül szegény ember vagyok és gondoskodnom kell ősz anyámról és beteg nővéremről. Mindezen körülmények nem engedik meg az oda- és visszautazást.

Azon meggyőződésben, hogy az utóbbi nyolcz keserves év alatt mindig hazám érdekét tartottam szem előtt első sorban és hogy jelenlegi — habár e pillanatban megakadt — vállalkozásom is hazám hanyatló külkereskedelmének lesz előnyére, valamint iparának is fogyasztó területet szerzek, kérem Exczellenctsiád magas jóakarátát, segítségét és kegyeskedjék ügyem elintézésénél a legrövidebb utat elrendelni, úgy Konstantinápolyban a hodeidai cs. ottomán hatóságok, mint Kairoban az Angol-khedive hajótársaság, valamint ennek kapitánya, orvosa és vendéglőse ellen.

Tudósításom ez ügyben a br. Braun kairoi cs. és kir. követ úrhoz intézett 1904. január 6-iki kérvényemhez van csatolva. A követ úr, a mint ezt e hó 8-án kijelentette, ugyanezen postával Exczellenctsiád miniszteriumába küldi.

Mellékelve bátorkodom Exczellenctsiádnak tudósításom folytatását megküldeni a tegnapi napig.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenctsiád

kész szolgája

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Sharia Maghrebi, 1904. január hó 15-én.

A titkos rendőrség feltűnő viselkedése (3—6 ember éjjel-nappal házám előtt tanyázott, sőt ott is étkeztek) felköltötte az utcza népének és a szomszédos lakóknak figyelmét, kik folyton kérdezősködtek háztulajdonosomnál, úgy-hogy kénytelen voltam a Sharia Maghrebi 22. számú lakásomból a Sharia el Manahba költözni.

Január 16-án meglátogattam Hahn konzul urat s megkérdeztem, hogy személyemet illetőleg nem kapott-e hirt

br. Braun követ úrtól, vonatkozással folyamodványomra, a mint azt a követ úr január 8-iki beszélgetésünk alkalmával megígérte. Hahn konzul úr azt felelte, hogy semmiről sincs tudomása és egyáltalán nem látta nyolcz nap óta a követ urat.

Midőn említést tettem a január 14 én beadott folyamodványomról, elbeszéltem neki a titkos rendőrség tapintatlan és kötekedő eljárását, erre azt felelte.

— A követ úr meghagyta nekem, hogy ez ügyben Mansfield pasával (az angol-egyptomi rendőrség főnöke) még egyszer beszéljek, ezt azonban időhiány miatt még nem tettem meg, de ma oda megyek. Nagy sikerre nem számíthatunk, mert az angolok gyűlölik önt, személyében veszélyes politikai egyént látnak és nem nézik jó szemmel itt tartózkodását.

Erre én a következőt feleltem:

— Mint már említettem, nekem az angolokhoz semmi közöm sincs, bonyodalmakra pedig nem fogok okot adni. Ha azonban az angolok folytatni fogják velem szemben eddigi magatartásukat és engem ezen műveletlen és aljas gondolkodású emberek útján a házbeliek, a szolgák, a szálloda-személyzet és a portások előtt továbbra is blamirozni fognak, akkor én elvesztem türelmemet és ezen embereket nyílt utcán lelövöm. Ezt én nem örömet teszem és ezért előre figyelmeztetem konzul urat. Kérem, mondja meg ezt Mansfield pasának. Nézzen oda konzul úr. (a konzul személyesen kinyitotta az ablakot) ott áll az a három ember. Idáig a cs. és kir. konzuli hivatalig is folyton nyomomban voltak.

Hahn konzul úr mosolyogva felelt:

— Ezek másképp nem értik; de figyelmeztetem, ne lőjjön ezekre az emberekre, mert ez esetben én és a követ úr is kénytelen lennénk önt kintasítani Egyiptomból. Mansfield pasával beszélni fogok.

Ezután átnyújtottam a konzul úrnak új lakászcímemet s elbucsztam tőle azon megjegyzéssel, hogy régi lakásomból elköltözöm.

Midőn déltájt podgyászommal új lakásom elé értem, melyet a Sharia el Manachon már előző nap kibéreltem, házi-asszonyom megtagadta a lakás átadását azon indokolással, hogy

a mint tegnap eltávoztam, rögtön megrohanta több idegen és a titkos rendőrök.

Kénytelen voltam tehát a Sharia Maghrebi-i régi lakásomra visszatérni, mikor oda értem, háziasszonyom kijelentette, hogy legfeljebb 1—2 napra engedheti át a lakást.

Január 17-én egész nap lakás után néztem. Nem akartam elsőrangú szállodába szállni, nehogy a rendőrségnek több oka legyen a törvénytelen beavatkozásra. A merre csak mentem, mindenütt nyomomban voltak a titkos rendőrök, úgy hogy a lakástulajdonosok oly bizalmatlansággal viseltettek irányomban, hogy nem kaptam sehol lakást.

Midőn este 7 órakor visszatértem lakásomra (a ház az utcasarok mellett fekszik), utánam szaladt a már említett három titkos rendőr. Kezükben ostort tartottak. E miatt kérdőre vontam őket s rámutattam eljárásuk helytelenségére. Ők erre az összesereglett utczanépe előtt a következőt felelték:

— Nekünk kötelességünk így cselekedni, mert ilyen parancsot kaptunk. Beszéljen parancsnokunkkal. Mi kötelesek vagyunk rendeleteit teljesíteni, még akkor is, ha ön reánk lőne.

Ez utóbbi szavak meggyőztek arról, hogy Hahn konzul úr már beszélt a rendőrfőnökkel, de sajnos, eredmény nélkül. E végből újra fölkerestem a konzult s elmondtam neki lakásváltozásom kellemetlenségeit és a titkos rendőrökkel történt esetemet, mire a konzul következőkép felelt:

— Én Mansfield pasával már tegnap beszéltem. Megígérte nekem, hogy ezután nem fogja oly szigorúan őriztetni. Többet már nem tehetek. Várjon még 1—2 napot. Lehet, hogy elfoglaltsága miatt még nem adhatta ki újabb parancsait. Ha addig nem váltaná be ígérését, újból fel fogom keresni, de mint már említettem, ügyében semmit sem tehetünk,

Én erre ezt feleltem:

— Ha a dolgok így állanak, hogy hazám itteni hatóságai nem állhatnak jól biztonságomért, akkor kénytelen leszek a végsőhöz nyulni. Megteszem ezt már csak azért is, mert erre, hazám iránti tiszteletből, hivatva érzem magam.

A konzul vállait vonogatta s azt felelte, hogy várjak még néhány napig és ne lőjünk senkire.

Január 18-án, hogy minden további kihívásnak újból álljak és hogy saját hatóságaimat is megkíméljem a további

kellemetlenségektől, lakást vettem a „Grand Hotel Continental“-ban. De a titkos rendőrök itt is körülrajztak. Három ember éjjel-nappal a szálloda előtti úton állt. De mivel e szállodában az ember mindent kaphatott, a mire csak szüksége volt, ki sem mentem az utcára, hanem úgy éltem mint egy fogoly, csak azért, mert nem akartam a titkos rendőrökkel érintkezésbe lépni.

Január 20-án megérkezett Triesten keresztül a magyarországi posta. Egy ismerősömtől levelet kaptam, melyben értesített, hogy a nevemre címzett postaküldemények Budapesten idejekorán lettek feladva. Mindennek dacára egyetlen levelet sem kaptam. Reklamációmra arról biztosított a postaigazgató, hogy ő minden lehetőt megtesz, hogy megtudhassa, hol maradt a postám.

Január 21-én kiadtak egy postaküldeményt „minta érték nélkül“, ezt is előbb felbontották. A postaigazgatóság pedig értesített, hogy a levelezésem iránti kutatás eredménytelen volt. Így azután elutazásom óta semminemű hirt sem kaptam hazulról s dacára annak, hogy már 18 napja vagyok itt, sem Európából, sem Arábiából nem kaptam értesítést.

Január 22-én tisztelegtem követünknel, megtudandó mi történt kérvényemmel és tudósítással. A követ ez alkalommal a következőket mondta:

— Az egész ügyet úgy, a mint azt január 14-én öntől átvettem, Bécsbe küldtem. Oda küldtem a djeddai konzul hosszú tudósítását is, melyhez nekem semmi közöm. Megmondom önnek őszintén, az én nézetem az, hogy ügyében Bécsben semmit sem fognak tenni. Valószínűleg átteszik az egész ügyet Budapestre a magyar kormányhoz, mert nem tudják, miként vehették fel önt újból a magyar állam kötelékébe. Hogyan tehették ezt?

Én a következőket feleltem:

— Exczellenziás Uram! Mint született magyarnak, a mi törvényeink értelmében, jogom volt hozzá.

— Ez hihetetlen, — szolt a követ — hogyan csinálta ezt, ki adta önnek a magyar útlevelet?

— Az 1902-iki év nyarán — feleltem én — beadtam folyamodványomat ő Exczellenziájához, Széll Kálmán akkori miniszterelnökhöz, melyben kértem újra felvételemet a magyar

állam kötelékébe. Ezen folyamodványban megemlítettem, hogy sokat utaztam, terjedelmes összeköttetésem vannak a mohamedán körökkel s én ezeket hazám javára értékesíteni akarom. E folyamodványomban bizonytságot mellékeltem arról, hogy mohamedán vallású vagyok. Beléptem újból szülővárosom, Temesvár, községi kötelékébe. 1903-ban már megkaptam az engedélyt a magyar állam kötelékébe való belépésre ó excellenziájától az akkori miniszterelnöktől, azon megjegyzéssel, hogy a magyar törvények értelmében köteles vagyok 1 év leforgása alatt a polgári esküt letenni. Eközben a szomáliak hadjárata — melyet már öt év óta folytatnak az angolok ellen — nagy arányokat vett fel. A hivatalos Anglia ekkor kijelentette az egész világ előtt azt, a mit 7 év óta folyton tagad, t. i. hogy én a szomáliakkal legszorgosabb összeköttetésben állok, hogy ott a legnagyobb befolyásom van, hogy én vagyok az egész hadjárat lelke és hogy az angol csapatok vereségét is én okoztam stb. stb.

Ily kínos körülmények közt nem akartam a magyar állampolgári esküt letenni, nehogy hazám hatóságait kellemtelen helyzetbe sodorjam. Én az angol kormánynál minden lehetőet elkövettem, hogy a szomáliakkal az angolokra nézve tisztességes békét kössön, de mint a hogy Excellenziád ma ismeri ellelenségeimet, láthatja, minden eredmény nélkül. Mind-ezen okok miatt elhatároztam, hogy visszavonulok és a háború további menetének szabad folyást engedék. 1903. évi október hó 25-én letettem az állampolgári esküt s egy magyar útlevellet kértem, hogy Arábiában egy kereskedelmi vállalatot létesíthessek s hogy kenyeremet ezután ily módon kereshessem meg. Tény azonban az, hogy Szomáliföld az enyém! Erre jogot adnak Europa és az egész világ előtt a nemzetközi törvények. Én voltam az első európai, ki ott megvetette lábát s kivel a benszülöttek szilárd alapokon álló egyezményeket kötöttek. És mindezekből kifolyólag tény az, hogy azon pereztől kezdve, a melyben én a magyar állam kötelékébe visszaléptem, Anglia nem Szomáliföld, hanem Magyarország ellen harczol. Mert Szomáliföld és az ott har-

czoló szomáliak a jog és törvény szerint az én személyemmel hazám, Magyarország birtokába mentek át. Azok a szomáliak tehát, kik ma függetlenségükért Anglia ellen harcolnak, azok a magyar szent koronához tartozó férfiak és az általuk védett terület magyar föld.

A követ úr elgondolkodott a mondottakon s aztán így felelt:

— Ha a dolgok így állanak, miért nem utazik Bécsbe, hogy megnyerhesse tervének gróf Goluchowski minisztert.

— Exczellenziás uram, — feleltem én — mindezt már megtettem, de Bécsben nem érdeklődnek sem ügyem, sem embereim iránt. Ezért mondtam le mindenről s várom a bekövetkezendőket.

— Itt pedig — felelte a követ — absolute semmit sem lehet ügyében tenni. Az angolok ön miatt folyton a nyakamon ülnek. Cromer lord nem akar önről egyáltalán semmit sem tudni. Én megkértem, hogy legalább hallgassa meg magát, de ő ezt, a legnagyobb meglepetésemre, röviden megtagadta.

— Ezen nem csodálkozom, — válaszoltam én — Cromer lord nem akar a szemem közé nézni, mert tudja, hogy meg kell adnia magát, hacsak néhány perczig is beszél velem. Ő a leggyűlöltebb ellenfelem. Már Londonban mondták nekem, hogy a személyem elleni összes intrikák innen mennek világgá. Kérem Exczellenziádat, adjon nekem egy őszinte tanácsot, beszéljen velem ez egyszer a hivatalos álláspont mellőzésével. Eddig még velem senki sem beszélt őszintén. Ez volt az én szerencsétlenségem. Látja Exczellenziád, itt még a postámat is elkobozták. Pedig értesítve lettem, hogy azt Budapesten kellő időben adták fel és itt ennek daczára még sem adták ki.

— Én nem hiszem, — felelte a követ — hogy ezt megtették volna. Őszinte tanácsot adhatok önnek annak a megismétlésével, hogy térjen vissza hazájába és nézzen más dolog után, mert az angolok nem engedik meg, hogy ezen a vidéken bármihez is fogjon. **Hisz láthatja, hogy még a törököknél is ármánykodtak ön ellen. Arról is biztosíthatom, hogy ügyében kormányunk semmit sem fog tenni.**

— Én másképp nem járhatok el, — válaszoltam erre — a mit teszek, abban semmi rossz sincs, de ha az angolok tovább is üldöznének és ha azt hiszik, hogy ők nekem előírhatják, hogy én hol tartózkodhatom és hol nem, akkor én, Exczellenziás Uram, könnyen másra határozhatnám magam és egyenesen fellépnék Anglia ellen. Ezt most csak hazámra való tekintetből nem teszem.

A követ e szavaimra következőkép felelt:

— Egyébiránt biztos forrásból értesültem, hogy ön 1896-ban olasz állampolgár akart lenni; e célból már itt, Kairoban, lépéseket tett.

Én erre tagadólag válaszoltam.

— Az bizonyos, — folytatta a követ — hogy ön olasz állampolgár akart lenni, ezt velem hivatalosan közölték.

— Ez nem igaz, — feleltem én — de ebből látom, hogy mily mély gyökeret vertek itt Kairoban az ellenem folytatott áskálódások. Én 1896-ban segíteni akartam az olaszokat az abessyniaiak elleni hadjáratban. Ezen tervemről tudomással bírt az akkori kairoi konzulunk, Sonnleither úr is. Ő maga beszélt az olasz főkonzullal, mire utóbbi beírta magyar útlevelembe, hogy Massauába utazom, az olasz csapatokhoz csatlakozni. Én szövetséget akartam létesíteni Olaszország és Szudán közt, miután a chalifa harminczezer embert bocsátott rendelkezésemre. Én azonban elkéstem, mert időközben az abessyniaik megverték az olaszokat s így tervemet meg sem beszélhettük. Erre aztán elutaztam az olasz területről. Ezek az intrikák nevetségesek. Hisz annak, hogy én az olasz állampolgárságot elnyerjem, semmi célja sem lett volna. Nekem Olaszország nem segíthetett, de én Olaszországnak igen. A magyar állampolgári kötelekből azért léptem ki, mert más uralkodó szolgálatába léptem, ennek hűségi esküt tettem s így kénytelen voltam a magyar állampolgári eskű alól feloldatnom magam, mert eskűszegő nem akartam lenni. S csak miután a szudáni chalifa elestével ezen eskű megsemmisült és viszonyom a szomáli törzsekhez kötött, a kiknek ura nem volt személyhez kötve, csak akkor léphettem vissza újból a magyar állam kötelekébe és csak akkor tehettem le meggyőződésből az esküt, a mint azt meg

is tettem. És éppen ezek az okok akadályoznak meg most abban, hogy Konstantinápolyban ő Felsége a szultán pártfogását kérjem arabiai kereskedelmi vállalatomhoz. Én tudniillik meg vagyok szentül győződve arról, hogy két urat egyszerre szolgálni nem szabad.

— Ó ezt megtehetette volna, — szolt a követ — az nem bűn.

— Exczellenziás uram, — feleltem én — ezt mint olyan ember, kinek vallása mohamedán, nem tehetem. Én Magyarországon letettem eskümet és ez oknál fogva nem léphettem fel Konstantinápolyban mint az ő alattvalójuk.

— Mint már említettem, nekem ön ellen semmi kifogásom sincs. Valaki nagyon tisztességes ember lehet, daczára annak, hogy politikailag üldözik. Az angolok az ön személyének nagy fontosságot tulajdonítanak és félnék öntől. Ez ellen semmit sem tehetek. De azt az egy tanácsot adom, hogy a titkos rendőrök ellen semmit se tegyen, mert ellenesetben kénytelen lennék, az angol nyomásnak engedve, önt Egyiptomból kiutasítani. Eddig minden lehető megtettem, hogy önt, mint magyar állampolgárt, megvédjem s meg vagyok arról győződve, hogy ellenőrzése már nem oly kiméletlen.

— Sajnos, még mindig az, — feleltem én — Exczellenziádnak minden fáradsága hiábavaló volt. Én minden lehető megteszek, hogy az újabb bonyodalmakat kikerüljem. E végből elsőrangú szállodában vettem szállást és lakásomból úgyszólván el sem távozom.

Távozásom alkalmával még ezeket mondta a követ úr:

— Én igen kívántam önt megismerni, mert ön nagyon ismert. Igen sajnálom, hogy nem segíthetek. Csak azt a bizonyos expedíciót nem látom egész tisztán, melyet ön Magyarországból Szomáliföldre vezetett s a melylyel kudarcot vallott.

— Exczellenziás uram, — feleltem én — pedig ez az ügy elég tiszta. Azok az emberek, a kik tőlem megszöktek, igen barátságosan lettek az angoloktól Adenben fogadva. Egy okmányt kellett aláírniok, melyben állásomat a szomáliaknál kétségbe vonták. Ezért 4—10 font sterlinget és szabad utazást kaptak Suezig, a magyar-osztrák konzulátushoz.

A kik ezen iromány aláírását megtagadták, (ezen emberek közül többen ma is Magyarorszában laknak) azok a jótékony angoloktól semmit sem kaptak és kénytelenek voltak a maguk erejéből, úgy a hogy, haza vergődni. Ezt az irományt aztán az ön kairói irodája útján — daczára annak, hogy sem Aden, sem Szomaliföld nem tartozik e követség hatáskörébe — Bécsbe küldték mint bizonyítékot, hogy én Szomaliföldön ismeretlen ember vagyok és hogy az egész vállalat nem egyéb kalandnál és ezért volt kénytelen a magyar kormány visszalépni és a megígért támogatást abbahagyni. Két év óta, hála Istennek, megváltoztak a nézetek, most az angol kormány az, a mely azt hirdeti, — az adeni hatóságok információja alapján — hogy én a szomáli törzsek ura vagyok és hogy az egész háború többé-kevésbé az én személyem körül forog.

Ezen szavaim után elbucsuztam a követtől.

Mindezen új áskálódások, melyekről a követ útján értesültem, arra birtak, hogy Cromer lordnak a posta útján következő ajánlott levelet küldjem:

Ő. Exczellenziája az angol meghatalmazott követnek

Cromer lordnak G. C. B. P. C. M. G.

Kairo.

Mylord!

Évek óta figyelmeztetve lettem, úgy hivatalos, mint magán úton, hogy Lordságod az én legelkeseredettebb ellenségem. Azon magas vélemény, melyet én magamnak egy igazságszerető és előkelő gondolkodású angol férfiről alkotok, egy bizonyos fokig nem engedi ezt hinnem, annál is inkább, mivel szilárd katonai nevelésnél fogva, minden cselekedetemet kifogástalanság jellemzi és mert mi ketten nem a világhatalom megosztásáért állunk harcban. A mostani kairói tartózkodásom alatt a Lordságodnak minden tekintetben alávetett hivatalos hatóságok általi megbántások és üldöztetések mégis

arra engednek következtetni, hogy Lordságod tényleg határtalan gyűlölettel és ellenséges indulattal viseltetik személyem iránt. E tény, bár mily megtisztelő is, még sem tesz boldoggá, mert Lordságod a gyakorlat embere, tudja, hogy a reklám eredmény nélkül mit sem ér. Értéktelen volt és értéktelen ma is az irányomban tanusított magas ellenséges indulata. Én ezt nem tudom magamnak megmagyarázni és éppen ezért, mint igaz gondolkodású ember, előnyeit sem tudom kiaknázni.

Azon körülmény, hogy Angliában sok ismerősöm van, nem enged az angol jellemről páros véleményt alkotnom, de különösen azon körülmény, hogy Lordságod engem sohasem látott, igazi törekvéseimet nem ismeri és hogy ellenszenvét áskálódók és besúgók információjra alapította, abban a reményben ringat engem, hogy képes leszek ellenséges indulata és tildőztetése alól magamat feloldanom, részben azért, hogy kellemetlenségektől megkíméljem hazám hatóságait, részben pedig azért, mert békében mint tisztességes ember akarom kenyeremet megkeresni, távol Lordságod céljaitól.

Én tudom, hogy Lordságod személyemet illetőleg már le van kötve és én rajtam sem nem segíthet, sem pedig jóindulattal irányomban nem viseltethetik és nem szabad viseltetnie, nehogy ezen embereket desauválja és blamirozza.

Én nem kívánok jóakaratot, sem segítséget. Nem akarom a sorsnak útját állni és nem akarom senki szerencsáját megbolygatni, még az esetben sem, ha én szenvednék alatta. Én röviden csak a következőket akarom helyreigazítani, hogy Lordságod lássa az igazságot és a hazugságot.

N e m i g a z :

- I. hogy én 1896-ban Suakinban el lettem fogva ;
- II. hogy engem 1896-ban Egyiptomból kiutasítottak. Legalább erről senki sem tudósított, pedig erre szükség lett volna ;
- III. hogy én 1896-ban valakinek becsületszavamat adtam, hogy Szudánba nem térek vissza ;
- IV. hogy én 1896-ban, vagy bármikor olasz állampolgár akartam volna lenni ;

V. hogy én 1896-ban Szomáliföldön hadjáratot akartam indítani Anglia és Abessinia ellen;

VI. hogy én valaha hadi dugárúval foglalkoztam, vagy bármely ily kétséges vállalattal összekötetésben álltam volna;

VII. hogy én a múlt nyáron a bécsi angol követség katonai attachéjától, W. Fairholme alezredestől pénzt kértem volna azon célból, hogy Szomáliában a békét helyreállítsam.

I g a z :

I. hogy én jogosan viselem az „emir“ czímet. Az ezt igazoló okmányok tulajdonomban vannak (ha Lordságod személyemről jól van informálva, akkor ezt tudnia kell);

II. 1896-ban segíteni akartam Olaszországot Abessinia ellen egy olasz-szudáni szövetség útján, erről is tudomással kell birnia Lordságodnak, hisz hivatalos angol részről lett értesítve 1897-ben Ras Makonen;

III. én a békét Anglia és Egyptom közt barátságos úton akartam helyreállítani, olyképpen, hogy Szudán, angol fennhatóság alatt, független állam maradjon (ez volt az én önkéntes, de félreértett suakini tartózkodásom célja);

IV. hogy a szomáli törzsek elismertek vezetőjüknek azon célból, hogy országukat a kultura és kereskedelem részére megnyissam;

V. hogy én ezen tényből kifolyólag hazámnak, Magyarországnak, fogyasztó területet akartam szerezni ipara és kereskedelme részére;

VI. hogy 1899-ben az angol kormány megtagadta azon kérésemet, melyben támogatását kértem a szomáli törzsek részére és egy kereskedelmi vállalat létesítésének megengedését az angol szomáli parton keresztül;

VII. hogy az angol sajtó félreérthetlen czéllal, mint „Szomáli királyát“ állított a világ elé;

VIII. hogy Mr. Decrait francia gyarmatügyi miniszter-től egy megegyezés van birtokomban, a melyben szabad kezett enged egy kereskedelmi vállalat létesítésére Djibouti—Tadjourán keresztül;

IX. hogy az „El Benadir“ olasz társulattól 1901 óta egy egyezményt bírok, melyben szabad kezett enged egy

kereskedelmi akció megindítására az el Benadir parton keresztül (az olasz kormány tudtával).

X. Hogy én 1901-ben egy angol társasággal, belső Szomalit illetve, egyezményt kötöttem. Ezen egyezmény hitelesítve lett a párisi főkonzultól és a londoni solicitortól (jegyzőtől) és hogy a társulat azon kísérlete, hogy Londonban az angol kormány jóakarátát a szomáli törzsek részére megnyerje, eredménytelen maradt.

XI. Hogy én négy európai kormány jóakarátát birom, de tudomásomra adták, hogy nem segíthetnek, mert az angol kormány agítál ellenem.

XII. Hogy én az utóbbi két év alatt mindent megtettem az angol kormánynál a szomáli béke helyreállítására, de eredmény nélkül.

XIII. Hogy midőn Fairholme alezredessel a szomáli béke helyreállításáról tanácskoztam, utóbbi bizonyos pénzösszeget ajánlott fel, melyet azonban visszautasítottam.

XIV. Hogy én — vonatkozva a XI-ik pontra — az olasz kormánynál lépéseket tettem, hogy támogatását megnyerjem a szomáli törzsek részére, oly módon, hogy én azokat kelet felé terelem és fegyverletételre birom, de eredmény nélkül.

XV. Hogy én ezen szomorú, a civilizáció és emberieségnek ellentmondó tények után — miután Anglia ellen viselt háborúban nem akartam személyesen részt venni — visszavonultam, bevárando ezen modern tragikomikus ügy végét.

XVI. Hogy én ezek után egy kereskedelmi vállalatot akartam Arábiában létesíteni — a nélkül, hogy Szomaliföldre vagy Szudánba szándékoztam volna menni —, de az angol hatóságok üldözésükkel ebben is megakadályoztak.

Ezek tehát cselekedeteimnek tényei az utóbbi nyolcz év alatt. A ki egyebet állít, az nem mond igazat.

Mylord! Én semmit sem kívánok öntől, mert jól tudom, hogy sokkal jobban van lekötve személyemet és ügyeimet illetőleg mint jó magam és éppen azért még az esetben sem segíthetne, ha akarna. Én nem kerestem és nem is gyűjtöttem kincseket. Szegény ember vagyok és szemeim előtt csak az az egy eszme lebeg, Afrika bennszülöttjeinek bebizonyítani, hogy egy igaz osztrák-magyar katonatiszt megtartja adott szavát.

Kérem Lordságodat, ne tegye ezt nekem lehetetlenné és ne üldözzön többé gyűlöletével. Nekem e mai napig semmi ellenvetésem sem volt az ön politikája vagy hazája czéljai ellen. Én élvezni akarom sok évi fáradozásomnak és a mohamedánok elleni becsületes magatartásomnak gyümölcseit. Ezt Lordságod nem akadályozhatja meg, annál is inkább, mivel most újból magyar-osztrák alattvaló vagyok.

Ha azonban Lordságod, az angol férfiú, olyan mint a milyent én magamnak elképzelek, t. i. egy jellemes angol, ki eddig velem tudtán kívül volt igaztalan, akkor meg vagyok arról győződve, hogy a szemem közé néz és lehetővé teszi a személyes megbeszélést. Még egyszer megjegyzem, én öntől semmit sem akarok, de beszélni nagyon szeretnék önnel. Én csak azt mondom, a mit a szívem mond és a mire vallásom tanított, ettől pedig azt hiszem nem fog megijedni Lordságod.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Lordságodnak

kész szolgálja

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. január hó 23-án.

Január 23-án tudomásomra hozta a szálloda egyik szolgálja (jó barátja és földije egy konstantinápolyi ismerősömmel), hogy a szállóban való tartózkodásom óta a rendőrség többször kérdezősködött hogylétem felől és hogy a szálloda-helyiségben és azon kívül körül vagyok véve titkos rendőröktől.

Január 24-én a posta újból beérkezett Európából a nélkül, hogy nekem valamelyest küldeményt kézbesítettek volna.

Este 6 órakor a portás egy levelet adott át azzal a megjegyzéssel, hogy azt egy fellah szolgálja részemre hozta. A hivatalos külsejű borítékon — melyre az angol követség pecsétje volt rányomva — a következő czimzés állott:

„Monsieur Carl Inger . . . Continental Hotel, Cairo.“

Mivel az angol levelezés e fajta czímzéseit már tapasztalatból ismertem, megtiltottam a portásnak, hogy máskor részemre ily czímzésű leveleket átvegyen. Én a levelet átvettem, mert nem akartam, hogy a szolga kezében maradjon és elküldtem Európába (egy másod személy útján).

Lord Cromernek pedig a következő levelet küldtem:

Ő Exzellenziája

Cromer lord angol követnek G. C. B. L. G. C. M. G.

Kairo.

Mylord!

A szálloda egyik szolgálója az esteli órákban a következő czímzésű levelet adta nekem át:

„Monsieur Carl Inger . . . Continental Hotel, Cairo.“

Az illető egy fellah szolgáltól vette át részemre. Miután a levél boritékján az angol követség tiszteletet gerjesztő pecsétjét láttam, az indiszkrecció megóvása céljából átvettem, mert nem akartam a szolga kezében hagyni.

A legnagyobb sajnálatom kifejezése mellett kell Lordságodat értesítenem, hogy én Inger Károlyt nem ismerem s ez okból a kérdéses levelet, a nélkül, hogy elolvastam volna, szívegyéből Magyarországra küldtem, hogy ott esetleg kutatást eszközöljenek a czímzett kipuhatólása iránt. De ha ezen levél válasz volna a f. hó 20-án Lordságodhoz intézett levelemre, akkor én — habár legnagyobb sajnálatomra — azon kényszerhelyzetbe jutottam, hogy kijelentsem, „miszerint az ellentmondó és helytelen czímzés miatt tudomásul nem vehetem és azért a 22-én kelt levelem egész tartalmát a továbbiakig fenntartom, másrészt azonban az ezen levélben felemlített tényeket és feltevéseket, mint Lordságod részéről elismerteket veszem“.

Lordságodnak

kész szolgálója

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. január hó 24-én.

Cromer lordnak Budapesten felbontott levele a következőképen hangzik:

Angol követség
Kairo.

1904. január 24.

Uram!

Lord Cromer megbizott, hogy e hó 22-én kelt levelének átvételét elismerjem és hogy tudósítsam, miszerint az egyiptomi hatóságoknak eljárása önnel szemben — tekintettel a helybeli nyilvános érdekekre és békére — szükségesnek találtatott és hogy Cromer lord személye nem viseltetik — mint ön gondolja — ellenséges indulattal ön iránt.

Hozzáteszem továbbá, hogy Cromer lord egy önnel való találkozásban semmi előnyt sem lát.

Maradtam uram kész szolgája

Horace Rumbold s. k.

Január 25-én elküldtem folyamodványomat és tudósításomat ő exczellenziájához Tisza István gróf Magyarország miniszterelnökéhez (lásd 1-ső mellékletet).

Ő Nagyméltósága

gróf Tisza István úrnak, m. kir. miniszterelnök

Budapest.

Exczellenziás Uram!

1903. évi november hó 30-án Budapestről Arábiába utaztam azon szándékkal, hogy ott egy kereskedelmi vállalatot létesítsek és mint tisztességes ember becsületes módon megkeresem kenyeremet részemre, anyám és beteg nővérem részére. Magammal vittem egy minden tekintetben kifogástalanul kiállított útlevelet, melyet útközben a törvény által előirt közhatóságokkal láttamoztattam. Utközben minden tekintetben megfeleltem a nemzetközi törvények kívánalmainak kifogástalan magaviseletem révén.

Hodeidában (Arábia) december 25-én öt napi tartózkodás után a császári ottomán hatóságok, egy európai hatalom képviselőjének kérésére, minden ok és magyarázat nélkül, erő-

szakkal, az éppen odaérkezett „Galioubieh“ angol hajóra internáltak és Djeddába vittek, a hol végre sikerült igénybe vennem a cs. és kir. konzul közbelépését. 1904. január hó 4-én Suezben partra szálltam és megszakítás nélkül ide utaztam Kairoba, hogy az itt székelő és hozzám legközelebb eső diplomáciai képviselőnél előterjesszem panaszomat és kártérítési igényemet hivatalos elintézés céljából.

Ezen említett kérvényem a következőket tartalmazza:

I. Panaszomat és kártérítési igényemet a hodeidai császári ottomán hatóságok ellen.

II. Panaszomat és kártérítési igényemet az itt, Egyiptomban székelő angol khedivevonal hajótársaság, mint a „Galioubieh“ gőzhajó tulajdonosa ellen, valamint ezen hajó kapitánya, orvosa és vendéglőse ellen.

1904. január hó 8-án báró Braun cs. és kir. követ úr fogadott és a következőket mondta nekem: „Ügyemben semmit sem tehet, utazzak lehetőleg azonnal Bécsbe és tegyem meg ott személyesen a szükséges lépéseket, mert az itteni angol hatóságok érdekeik elleni veszélyes politikai személyt látnak bennem.“

Január hó 22-én azt mondta nekem a cs. és kir. követ úr, hogy ő az egész ügyet január 14-én Bécsbe küldte és arról biztosít, hogy ő exczellenziája a cs. és kir. külügyminiszter ügyemben semmit sem fog tenni, hanem átteszi az egész ügyet Nagyméltóságod kabinetjéhez és hogy mikép lehetséges az, hogy én újból magyar állampolgár vagyok és hogyan adhattak nekem útlevelet.

Az angol-egyiptomi rendőrség Suezbe való érkezésem napjától ez óráig nyilvánosan üldöz a legtörvénytelenebb módon, sértőleg, kötekedőleg. Ezen eljárás ellen nem tud megvédeni a cs. és kir. követnek — a mint ő maga mondja — a hatóságoknál tett ismételt közbelépése sem, úgy hogy kénytelen vagyok fogoly módjára folyton a szállodában tartózkodni, ha csak azt nem akarom, hogy fegyverrel kezemből szerezzek igazságot a törvénynek.

Nagyméltóságú Uram! Én a multban semmit sem tettem Anglia ellen, a mi a civilizációval és emberiséggel ellentétben állana. A hivatalos Anglia elleni rossz viszonyom eselszövényeken és rágalmozásokon alapul, s a mely a most előter-

jesztett tudósításom révén tisztán napfényre fog kerülni. Én minden lehetőt megtettem, hogy Szomaliföld és Anglia közt az utóbbiakra nézve tisztességes békét helyreállítsam, de cselszövények következtében nem sikerült és ezért elhatároztam, hogy végleg visszalépek ez ügytől, ez az a momentum, a melyben 1903. október hó 23-án letettem a magyar honpolgári esküt.

Miután foglalkozásra nézve katona vagyok és így Európában másképp nem szerezhetek magamnak tisztességes úton kenyeret, fel akartam használni a mohamedán körökkel való ismeretségemet egy kereskedelmi vállalat létesítésére, azon tudattal, hogy ez által hazám kereskedelmének és iparának nagy szolgálatot teszek és ily módon nemzetemnek is hasznos tagjává válok. Ezen tisztességes szándékomat megakadályozta a legaljasabb módon egy idegen nemzethez tartozó ellenségem cselszövénye és rágalma. Ez által azonban — önhibámon kívül — anyagilag és erkölcsileg óriási károkat szenvedtem, eltekintve azon felelősségtől, melylyel európai és arabiai barátainknak tartozom. A mai helyzet és azon tudat, hogy én mindig hazám érdekeit és nemzetem becsületét tartottam szem előtt, meggyőz arról, hogy hazám kereskedelmének és iparának előbb-utóbb nagy szolgálatot teszek és kell tennem, adja meg nekem azt a bizalmat, hogy én ma Exzellenziádhoz fordulok — most midőn újból magyar állampolgár vagyok — azon kéreessel, ne vonja meg tőlem magas jóakarátát és nyujtson nekem biztos segílyt.

Politikai ellenfeleim nem hatalmasak. Aljas ármánykodók azok állásukra és rangjukra való tekintet nélkül. Évek óta abból élnek, hogy áskálódnak ellenem a cs. és kir. kairói diplomáciai képviselőnél. Tehát ennek előnyeiből és ezen hatóságoknak személyem iránti félelméből, s kiindulva azon feltevésből, hogy a magas m. kir. kormány úgy sem veszi pártfogásba az én tisztességes ügyemet.

Mellékelve bátorkodom január 15-től 24-ig szóló tudósításomat előterjeszteni. Ő exczellenziája báró Braun követhet és ő exczellenziája gróf Goluchowski Agenor cs. és kir. külügyminiszterhez intézett folyamodványaim másolatát, valamint ezen folyamodványokhoz csatolt összes mellékleteket a Budapesten, Kazinczy-utca 3. sz. alatt lakó anyám kérésére fel

fogja terjeszteni Exczellenziádnak, mivel én ezeket óvatosságból már néhány nap előtt elküldtem innen.

Bátorkodom még egyszer Nagyméltóságod lelkiismeretére appellálni és kérni, hogy nekem az emberiség ezen legmagasabb polczáról igazságot szolgáltasson.

Még arra kérem Nagyméltóságodat, hogy küldje nekem parancsait további magatartásomra nézve, mert én egyedül állok és itt szükség esetén saját személyemre vagyok utalva.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenziádnak

kész szolgája

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. január hó 24-én.

A déli órákban a következő leveleket kézbesítette a posta, két ajánlott és két egyszerű levelet Magyarországból, egy arab levelet (embereim egyikétől) Arábiából, Medinából. Utóbbiban egyik mohamedán vallású emberem arról értesít, hogy a Mekka—Medina-vonal egész hosszában minden előkészületet megtett és nagy mennyiségű nyers bőr van már felhalmozva és hogy csak a pénzre és megérkezésemre várnak, hogy ezen árukat behajózás céljából a parthoz szállítsák.

Január 26-án, midőn este a szállót elhagytam, az arab portás értesítette a titkos rendőröket, a kik azután azonnal követtek. E miatt kérdőre vontam a portást, mire ez következőkép felelt: „Én a rendőrségtől azt a parancsot kaptam, hogy azonnal értesítem a titkos rendőröket, mihelyt ön a szállodából távozik.“

Január 27-én panaszt tettem a szálloda igazgatójánál, ki az arab portást kérdőre vonta és tőle a következő választ kapta: „A titkos rendőrök arra kértek engem, hogy értesítem őket, ha ez az úr távozik, mert beszélni akarnak vele.“

A déli órában egy arab ujságíró látogatott meg és átadta nekem az itt megjelenő „El Watan“ czimű ujság 27-iki példányát, a mely egy „Carl Inger“ czimű hosszú cikkben igen

hátrányosan foglalkozik személyemmel. Az újságíró — Aziz Fehmi volt a neve — kijelentette, hogy a szerkesztőség információit angol forrásból kapta. Felkért, hogy meginterviewolhasson, a mibe én bele is egyeztem, mert aljas gondolkozású ellenfeleimet le akartam álcázni. Az újságíró megígérte nekem, hogy ezen interviewot másnap közölni fogja lapjában, az „El Watan“-ban, a mit azonban nem tett meg.

Január 28-án újból meglátogatott az újságíró és kért, hogy titkáromul alkalmazzam és hogy Arábiába és Szomaliba kísérhessen. Azt is megemlítette, hogy az interviewot holnap közölni fogja és hogy neki összeköttetései vannak a legmagasabb körökkel. Csupa gazdag emberek és az angolok halálos ellenségei. Ezen ajánlatot visszautasítottam és félbeszakítottam beszélgetésünket. Azután a következő levelet írtam:

Ö Exczellenziája

báró Braun cs. és kir. követ úrnak

Kairo.

Exczellenziás Uram!

Azon ismételten előadott kérésem, hogy Exczellenziád védjen meg a helybeli titkos rendőrség tapintatlan eljárása ellen, — Exczellenziád közbelépésének daczára — eredménytelen marad.

E hó 26-án, midőn szállodámból távoztam, a szálloda arab portása értesítette a közelben tartózkodó rendőröket, mire azok nyomban követtek.

Midőn ezért a portást kérdőre vontam, azt a választ kaptam, hogy ő a rendőrségtől parancsot kapott, azonnal értesíteni a rendőröket, mihelyt én a szállodából távozom. E miatt kénytelen voltam a szálloda igazgatójánál panaszt tenni, hogy a helybeli hatóságok gyalázatos eljárását a kellő világitásba helyezzem.

E hó 27-én meglátogatott egy újságíró és átadta nekem az „El Watan“ újság 21-iki számát, a melyben személyemről „Carl Inger“ czímen egy hazug és becsmérő cikket közöl. Az újságíró kijelentette, hogy a szerkesztőség információit angol forrásból merítette és egyúttal szerkesztősége nevében

egy interview megengedését kérte. Én az engedélyt megadtam neki, hogy a sajtó révén állhassak elébe a nyilvános vélemény e tervszerű és hazug félrevezetésének. Ma újból megjelent nálam az újságíró és titkáromul ajánlkozott azon czélból, hogy engem Arábiába és Szomaliföldre kísérhessen.

Azt állította, hogy összeköttetésben áll a legmagasabb körökkel és hogy ezek mind gazdag emberek és az angolok halálos ellenségei. Arra is hivatkozott, hogy Exczellenziád őt jól ismeri. Ezen esetemet Aziz Fehmi újságíróval van szerencsém Exczellenziádnak, óvatosságból, tudomásvétel miatt előterjeszteni.

A titkos rendőrség eljárása miatt Exczellenziádnak ismételten előterjesztett kérésem és panaszom eredménytelen maradván, kénytelen vagyok újból Exczellenziád védelmét kérni az angol-egyptomi hatóságok e törvénytelen és sértő eljárása ellen. Ha azonban Exczellenziádnak, az osztrák-magyar követnek, hazám képviselőjének, közbenjárása újból eredménytelen maradna, akkor kénytelen leszek január hó 31-től, vasárnap déltől kezdve, fegyverrel a kezemben magamat megvédeni a titkos rendőrök sértegetései és kötekedései ellen.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenziádnak

kész szolgálja

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. január hó 28-án.

Január 29-én a már említett újságíró egy cikket közölt személyemről az „El Ahram“ arab újságban „Suleyman Inger“ czímen. E cikkben megemlíti, hogy én az „emir“ czímet a chalifától kaptam és hogy 1896-ban helyre akartam állítani a békét Szudán és Egyptom között, de az angolok ebben megakadályoztak, Suakinban elfogtak és azután Slatin pasától félrevezetve Európába utaztam, továbbá a szomáliak elismertek vezetőjüknek, hogy országuk és Magyarország közt kereskedelmi összeköttetést létesítsek, megemlíti, hogy én eredménytelen kísérleteket tettem az angoloknál a szomáli béke

helyreállítására, és hogy mostanában Arábiában egy kereskedelmi vállalatot akartam létesíteni, de ebben a törökök megakadályoztak és most Kairoba jöttem, de itt az angolok a rendőrség útján a legbotrányosabb módon őriztetnek.

Január 30-án délután von Hahn cs. és kir. konzul névjegyén a következő sorokat küldte meg egy szolgáló útján:

Mr. S. Inger Grand Hotel Continental

en Ville.

Armand de Hahn

Consul I. et R. d'Autriche-Hongrie

a legszívélyesebben felkéri, hogy ma d. u. ötig felkeresse.

Délután 4 órakor kocsin a konzuli hivatalhoz hajtattam, a hol Hahn konzul úr a következőket mondta:

— A cs. és kir. követséghez intézett beadványa következtében ma újból beszéltem Manŕfield pasával. Az angol-egyptomi hatóságok a követ úr kérésére teljesen abbahagyják az ön őriztetését. Ön nekem írásbeli nyilatkozatot ad arról, hogy Kairót el nem hagyja addig, míg azt a cs. és kir. konzuli hivatalnak be nem jelenti.

— Én nem vagyok — feleltem erre — sem bandita, sem rablóvezér és így nem tudom, miért követeli ezt a konzul úr tőlem. Avagy nem elég azon kijelentésem, a melyet közvetlen Kairoba való érkezésem után úgy önnek, mint a követ úrnak tettem, hogy én innen sem Szudánba, sem Szomáliba nem megyek. Egyáltalán kinek tegyem ezen írásbeli ígéretet. Az angoloknak soha! Én nem irok alá semmit sem.

A konzul erre azt felelte:

— Ha ezt megtagadja, akkor semmit sem tehetek és a titkos rendőrök tovább fogják üldözni. Ezután egyáltalán semmi se lepje meg, mert jól tudja, hogy félnek öntől. Hisz ez teljesen mindegy, kinek írja alá a nyilatkozatot. Ön azt átadja a konzuli hivatalnak. A követ úr mindent megtesz, hogy önt megvédje, de a kötelezvényt alá kell írnia. Ez a követ úrnak van szánva megnyugtatótásul, mert az egész felelősséget ő viseli.

— Jól van, — feleltem én — aláírom.

Hahn konzul úr erre egy kiterített ívre a következőket írta:

Nyilatkozat.

Ezennel becsületszavammal kötelezem magam, hogy Kairót addig el nem hagyom, míg erről a cs. és kir. konzuli hivatalt nem értesítem.

Kairo, 1904. jan. hó 30-án.

Ezen nyilatkozatot aláírtam

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Erről, a konzul beleegyezésével, másolatot vettem.

— És most kérem, — szolt a konzul — viselje magát nyugodtan, nehogy kellemetlenségek keletkezzenek. Őriztetése különben sem volt oly szigorú, hisz megengedték önnek, hogy lovon és kerékpáron órákig tartó kirándulásokat tegyen minden ellenőrzés nélkül.

— Ez nem igaz, konzul úr, — feleltem én — megérkezésem napjától mind ez óráig a legalávalóbb módon, sértőleg, kötekedőleg őriztek. Ez különben megint arról győz meg, hogy mily gyalázatos hazugságokat terjesztettek személyemről önnel és a követ úrnál. Azt is elmondta nékem a követ úr, hogy vele hivatalosan közölték, miszerint én 1896-ban olasz állampolgár akartam lenni.

— Nos, — mondta a konzul — akkor ez bizonyára tény is.

— Nem, — feleltem én — ez gyalázatos hazugság, bárki is mondta.

A konzul erre így szolt:

— Lehet, hogy tévedésen alapul az a hír, miszerint ön lovon és kerékpáron kirándulásokat tett. Maradjon azonban most nyugton, ha azt akarja, hogy ügyének elintézését itt bevárhassa. Sokkal helyesebb lett volna haza utazni, mert biztosíthatom arról, hogy Arábiába nem engedik utazni.

— Konzul úr, — feleltem erre én — Arabiába el fogok utazni. A mi pedig az itteni viselkedésemet illeti, biztosíthatom, hogy az mindig a legkorrektebb és a legnyugodtabb volt. Kezdetben még fezt sem viseltem, hisz emlékezhetik, hogy első ittlétemkor kalapot viseltem. Ha tőlem tették volna függővé a dolgot, akkor ma senki sem tudná, hogy én Kairoban

vagyok. A titkos rendőrök oly gyalázatos módon viselkedtek velem szemben, hogy minden nap panaszra jöhettem volna, de már rösteltem a dolgot. Biztosíthatom, hogy el voltam határozva véget vetni ennek a komédiának. És ezt én meg is tettem volna.

A konzul erre azt felelte:

— Akkor igaztalanul járt volna el ezen emberekkel szemben. És az esetben sem én, sem a követ úr nem védhettük volna többé. Ön, mint katonatiszt, tudhatta volna, hogy ezek az emberek a kapott parancsot teljesítik, tehát ártatlanok. Hisz kezdetben ön is belátta, hogy szemmeltartása szükséges.

— Igen, — feleltem én — mert a követ úr és ön azt mondta, hogy ez szükséges és hogy önt és a követ urat is őriztethetik, ha akarják. De hogy tizenkét ember táborozzon éjjel-nappal szállásom előtt és hogy a legfeltűnőbb módon inzultáljanak és provokáljanak, azt már nem tűrhetem el és azt hiszem, hogy ön is már rég kikelt volna az ilyen eljárás ellen.

— Ez mindig a nyugodt vér kérdése, — felelte a konzul. De alig hiszem, hogy tizenkét titkos rendőrt tartottak volna az ön szemmeltartására, hiszen az szétugrasztotta volna a rendőrpénztárt.

— Pedig ez így van, — válaszoltam én — mindnyájukat lefényképeztem. Én ma már Kairo összes titkos rendőreit ismerem. Különbén én is a konzul úr nézetén vagyok, t. i. hogy Mansfield pasa már sokalta ellenőrzésem költségeit és szívesen engedett az ön közbenjárásának és felhagyott ezen ép oly czéltalan mint nevetséges ellenőrzéssel. Én nem értem, hogy miért nem tette ezt már kezdetben, midőn ön és a követ úr erre kérték. Avagy tényleg igaz legyen azon gyanum, hogy ön és a követ úr azt hitték, hogy az én útlevélem hamis és hogy nem is vagyok magyar állampolgár? és ezért beleegyezésüket adták abba, hogy az angolok engem őriztessenek és üldözzenek és nem is követelték öt heti itt tartózkodásom alatt, hogy velem tisztességesen bánjanak.

— Ez nem áll, — felelte a konzul — mi rögtön tudjuk, hogy hamis-e egy útlevél vagy sem. A mi kezünkben nagyon sok útlevél fordul meg s mi pontosan ismerjük a pecsétüket

és a magyar miniszterek aláírását. Az ön személyétől azonban nagyon félnek itt és higgye el, hogy nem fog Arábiába utazhatni. Mert ugyanazt, a mit Hodeidában tettek a török hatóságok, ugyanezt fogják Djeddában is tenni s nem fogják megtérni török földön.

Én erre következőt feleltem:

— Konzul úr, hisz ez minden jog és igazság ellen van. Embereimtől néhány nap előtt értesítést kaptam, hogy minden előkészületet megtettek már az esetre, ha eljövök és hogy az árúk már készenlétben vannak. Én itt be fogom várni kormányunk döntését, mert erre alapítva fogják, a most már megfélemlített üzlettársaim a szükséges pénzt folyósítani, hogy az árúkat átvehessem. Én azt hiszem, hogy vállalatom egy részét, a mely Djeddán és északi Arábián keresztül vezet — távol Szomálitól és Szudántól — megmenthetem.

Nem fogják megengedni, — mondta erre a konzul — mert ön még onnan is könnyen Szomáliba juthat. Önnél nem létezik távolság, ha egyszer a belföldön lesz arabjai közt.

— Konzul úr, — feleltem én — ne beszéljen így s ne ítéljen csupán fogalmak szerint. Hisz a távolság rendkívül nagy. Csupa pusztaság, sehol sincs vasút. Avagy nekem mindent tulajdonitanak.

— Ah — felelt a konzul — ez önnél nem akadály és ezért nem is ütközik nehézségbe. Önnek ott barátjai vannak, a kik felültetik egy tevére, s a mint ismerjük, képes 2—3 hétig lovagolni és hirtelen ott teremni szemközt Szomálival. Egy vitorlás hajón keresztül vitorlázik a tengeren és Szomáliföldön van.

Erre már nem feleltem a konzulnak, mert szavai nagyon megleptek. Ezekből láttam, hogy hogyan gondolkoznak összeköttetéseimről és befolyásomról a benszülött mohamedánok közt. És hogy ettől hogyan félnek!

Szomorú érzés vett rajtam erőt, mely azt mondta:

„Szegény hazám, mily nagy szolgálatot tehetnék neked, ha saját földieim és hatóságaim jobban meg tudnának védeni és segíteni.“

Január 31-én a következő levelet küldtem a cs. és kir. konzulnak:

Nagyságos

Hahn Armand cs. és kir. konzul úrnak

Kairo.

Nagyságos konzul úr!

Konzul úr tegnap a követ úr részére írásbeli becsületszavamat vette, hogy mielőtt Kairoba elutazom, önt értesíteni fogom. Én nem csikarhatom ki, hogy egy idegen hatalam, vagy annak képviselője velem szemben éppen így járjon el, ha az elveivel ellenkezik. Az én legmagasabb fokú bíróságom a földön hazám kormánya és annak külföldi képviselője. Ön és a követ úr tehát tisztelik becsületszavamat. Ha az angol kormány ezen tény által, személyemről és kairoi tartózkodásomról, megnyugtatta és biztosítva érzi magát, akkor azt hiszem konzul úr, hogy önök mindketten nyitját találták ügyeim rendezésének és hogy a követ és konzul úr jóakarata és jóindulata lehetővé tenne egy hasonló meg egyezést ugyanazon feltételek mellett. Tudniillik lehetővé tehetnék, hogy én minden akadály nélkül Arabiába utazhassak, hogy ott kereskedelmi vállalatomat nyélbe üthessem és kenyereket megkereshessem. Ezzel pedig hazám kereskedelmének és iparának versenymentes fogyasztóterületet szereznek.

Kérdésem tehát nyílt. Hitelt ad-e ön és a követ úr becsületszavamnak . . . igen, vagy nem?

Ha igen, akkor kérem jóindulatukat és pártfogásukat, önök ezzel nem vetnek terméketlen földbe, ez hazánk és nemzetünk előnyére és hasznára lesz. Tehát elég ok arra, hogy én e cél elérésére fáradhatatlanul és makacsul, de szívből és őszintén törekedjem. Kérem konzul úr, terjessze ezt tudomásvétel miatt a követ úr elé.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Nagyságodnak

kész szolgája

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. január hó 31-én.

Egyidejűleg a következő levelet irtam :

Monsieur le commandant de la police de ville.

Mansfield bacha, en Ville Miden bab el Khelik

Kairo.

Nagyságos uram!

Ön von Hahn cs. és kir. konzul urat arról értesítette, hogy én lovon és kerékpáron kirándulásokat tettem. Ez nem igaz! Az ön titkos rendőrei téves jelentéseket küldtek önnek, s ebből következtetve bizonyára hamis számlákat is terjesztettek ön elé, melyekben felszámítják üldöztetésem költségeit, ezzel pedig megkárosítják a közérdeket, miért is — a további vizsgálat megindítására — ezt önnek tudomására adom.

Nagyságodnak

kész szolgája

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. január hó 31-én.

Február 2-án a helybeli és az aléxandriai lapokban (angol, francia, olasz) „Carl Inger“ czímen egy közlemény jelent meg, melyben igen kedvezőtlenül irnak rólam, a következő magyarázat hozzáfűzésével: hogy „az angol-egyptomi rendőrség általi üldöztetésem, miután egy magasabb személyiség közbenjárt lord Cromernél, utóbbi rendeletére be lett szüntetve, mert én biztosítékot nyújtottam, hogy a szomáli ügyekbe többé nem avatkozom. Ugyanezen időben pártomat fogják az összes itt megjelenő arab ujságok. „Suleyman Inger“ és „Emir Suleyman“ czímen közlik nézeteiket ügyemet illetőleg.

Február 3-án a következő levélbeli kérést intéztem :

Mélyen tisztelt konzul úr!

F. év január hó 30-án konzul úr hivatalos helyiségében négyszemközt egy írásbeli nyilatkozatot kért tőlem, a melyben becsületszavammal fogadom, hogy Kairót el nem hagyom, míg erről a cs. és kir. konzuli hivatalt idejekorán nem értesítem. E nyilatkozat — konzul úr saját szavai szerint — a követ úr megnyugtatóására szolgál. Én ezen nyilatkozatot szi-

vesen adtam, annál is inkább, mivel hazám hatóságainak kivánságát mindig a legszívesebben teljesítem, még az esetben is, ha e kivánságnak nem volna törvényes alapja. Másrészt meg vakon bízom a hivatalos titokban.

Néhány itt megjelenő lap — mellékelve küldöm a „Le Journal du Caire“ 27-iki számát „Carl Inger“ czímen egy valótlán hirt közöl: hogy üldöztetésem azért lett az angol-egyiptomi hatóságok által beszüntetve, mert én biztosítékot nyújtottam, hogy többé nem avatkozom a szomáli ügyekbe.

Kairoi tartózkodásom óta bizonyos urak a helybeli és londoni lapokban „Carl Inger“ czímen különféle híreket közölnek. Ezen ármánykodók és becsülettíprók ellen, kik rágali maikkal félrevezetik a közvéleményt, politikai és pénzügy-állásuknál fogva nem léphetek fel; másfelől azonban nem tűröm becsületos nevem elferdítését. Kérem tehát konzul urat a magyar államtörvények alapján, hogy a helyi sajtóban tegye közzé hivatalosan helyes nevemet, úgy a mint az a cs. és k. konzuli hivatalban letétbe helyezett 110,280. sz. és 1903. 26/X-ről útlevelemben világosan, minden kétséget kizárva és hivatalosan fel van tüntetve. Nagyságod becsületére appellálva félkérem, hogy ugyanezen helyi sajtó útján czáfolja meg a „Journal du Caire“ hazugságait és adja a nyilvánosságnak a dolog igaz állását.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Nagyságodnak

kész szolgálja

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. február hó 5-én.

Február 9-én meglátogattam Hahn konzult. Értesített, hogy Bécsből semminemű hír sem érkezett. Megkértem, hogy útlevelemet adja ki, mert igazolás czéljából szükségem van rá.

— Útlevelét nem adom ki, — felelte a konzul — ha csak rögtön haza nem utazik.

— Én innen nem utazom el, — válaszoltam én — a míg önt és a követ urat idején nem értesítem, a mint ezt az

ön követelése folytán január 30-án írásban kijelentettem. Nekem az útlevelelre szükségem van, hogy igazolhassam magam véle, miután ön ezt nem teszi meg, úgy a hogy én február 5-iki levelemben kértem. Biztosíthatom konzul úr, hogy nem utazom el. Én már kijelentettem önnek, hogy Arábiába minden körülmények közt elmegyek, de nem most. Nekem itt elintézni valóim vannak s azért útlevelelre szükségem van.

— Útlevelelét nem adom ki, — felelte a konzul — ha akarja kiállíttatok egy igazolványt, a melylyel itt helyben igazolhatja magát. Így írja ezt elő a szabályzat. Én parancsot kaptam, hogy útlevelelét ne adjam ki.

— Konzul úr! Én nem vagyok az itteni konzuli hivatal pártfogoltja és így igazolványra sincs szükségem. Én magyar állampolgár vagyok s jogom van útlevelelmet követelni. Ügyvédem ugyanezt mondta.

— Ah! mit ért a törvényhez és szabályzathoz az ön becskereki vagy tudom is én Magyarország melyik részén lakó ügyvédje. Én útlevelelét nem adom ki és Arábiába sem utazhatik. Ha haza akar utazni, azt megteheti. Más útja nincs.

— Kérem konzul úr, — szóltam én — velem ne beszéljen így. Ön az én konzulom.

Mire ő azt felelte:

— Én csak azt mondom, a mit önnek szabályzatom értelmében mondanom kell.

Erre azután már nem feleltem neki, hanem távoztam.

Február 12-én. Már négy napja ide-oda szaladgálok, mindent megtettem, hogy mohamedán embe-
reim által folyósított összeget felvehessem, de eredmény nélkül, mert nem tudom felmutatni magyar útlevelelmet. E pénzek elővigyázatból közvetítők által lettek Egyiptomba küldve. A közvetítők nem ismernek személyesen és így kénytelenek útlevelel alapján a pénzt kiszolgáltatni. E pénzösszeg átszámítva 46,000 frankot tesz ki és így a saját helybeli képviselőm által lettem megkárosítva, úgy hogy már szükségleteimet sem tudom fedezni.

Tegnap este megismerkedtem egy magas állású személyiséggel, a ki az itteni angol politikai viszonyokat álagosan ismeri. Az illető tudomással bir a nyolcz év óta

viselt dolgaimról a legkisebb részletekig, megerősítette információim helyességét az angol kormányt és a kairoi cs. és kir. képviseletet illetőleg. Tehát nem tévedtem. Ismerem személyes ellenségeimet és azok áskálódásait, minden igaz, a mit ő Exczellenziájának gróf Goluchowski és gróf Tiszának, valamint a helybeli cs. és kir. követnek tudósításomban irtam. Az előbb említett személyiség ügyemben közbe akar lépni.

Február 16-án a következő levelet irtam:

Ő Exczellenziájának

báró Braun cs. és kir. követ úrnak

Kairo.

Exczellenziás Uram!

F. év január 5-én Kairoba való érkezésem napján jelentkeztem a helybeli cs. és kir. konzuli hivatalnál. Ezen alkalommal elvették tőlem a 110,280. számú és 1903. november hó 26-áról keltezett magyar útlevelemet. Mohamedán embereim néhány nap előtt egy segélyösszeget küldtek részemre, ide Egyptomba. Ezen összeg átszámítva 46,000 frankot (negyvenhatezer) tesz ki. Az angol-egyptomi hatóságoknak f. év január hó 30-ig tartó személyem elleni botrányos magaviselete folytán, mely — daczára Exczellenziád közbelépésének és Hahn konzul úrnak f. év január 30-án adott becsületszavamnak — még mindig folytatva lesz az angol-egyptomi rendőrség által, szükségesnek tartottam óvatosságból, hogy ezen összeg elhozóival ne lépjek személyes érintkezésbe. Ez okból nem engedtem őket Kairoba jönni. Már Djeddában 1903. december 30-án intézkedtem, hogy ezen pénzösszeg bárkinek, ki magyar útlevelemet előmutatja, kiadassék. Mindezen okok miatt f. év február hó 9-én jelentkeztem Hahn cs. és kir. konzul úrnál és kértem magyar útvelem kiadatását azon szóbeli indokolással, hogy nem akarok elutazni, hanem csak szükségem van rá; barátaimnak kell megmutatnom és magamat náluk az eredetivel igazolnom. Hahn konzul úr, ismételt kérésem daczára, megtagadta magyar útvelem kiadatását.

Exczellenziás uram! Én tegnapig mindent megtettem, hogy az említett összeget valamely úton-módon felvehessem, de nem sikerült, mert elhozói szigorúan ragaszkodnak a kapott megbizáshoz. Sajnos, egy magyar-osztrák katonatiszt nevelte őket így.

Tekintettel az angol-egyptomi hatóságokkal való kellemtelen helyzetemre, nem cselekedhettem saját lelkiismeretem ellen és e derék embereket nem dönthetem szerencsétlenségbe azzal, hogy ide, Kairoba, rendelem őket.

Ma arról tudósítottak, hogy ezen jóra való emberek — miután úgy értesültek, hogy én fogságba kerültem és a cs. és kir. követség nem tud kiszabadítani — elutaztak Egyiptomból és így a 46,000 (negyvenhatezer) frankos összeg el van veszve.

Meggyőződve arról, hogy eljárásom, ha óvatos is, de korrekt volt, mert mohamedánokkal való összeköttetésem nem ütközik sem nemzetközi, sem a magyar törvényekbe; értesitem Exczellenziádat, hogy a 46,000 franknyi veszteséget Hahn cs. és kir. konzul úrnak tulajdoníthatom és ezért panaszomat és kártérítési igényemet fel fogom terjeszteni a magyar kormányhoz.

Nagyrabecstülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenziádnak

kész szolgálja

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. február hó 16-án.

Február hó 17-én elküldtem második kérvényemet ő Exczellenziája gróf Tisza István m. kir. miniszterelnök úrhoz.

Ő Nagyméltósága

gróf Tisza István m. kir. miniszterelnök úrnak

Budapest.

Exczellenziás Uram!

F. év január hó 24-én bátorkodtam Exczellenziádnak folyamodványomat és tudósításomat a hodeidai török ható-

ságokkal és az egyiptomi-angol hatóságokkal történt esetemről beküldeni. Néhány nap előtt Budapestről azon értesítést kaptam, hogy folyamodványomnak és tudósításomnak, Exczellenziád miniszteriumában semmi nyoma sincs és hogy ügyemnek hivatalos elintézése mind e mai napig nem történt meg. Miután én arról meg vagyok győződve, hogy enyéim átnyújtották Exczellenziádnak f. évi január hó 28-áról február hó 12-ig szóló tudósításom folytatását, bátorkodom Exczellenziádnak a következő esetet mint panaszt és kártérítési igényt előterjeszteni:

Mohamedán barátaim néhány nap előtt Egyiptomba küldték a szükséges támogatást, a mely átszámítva 46,000 (negyvenhatezer) frankot tesz ki.

Miután daczára báró Braun követ úr állítólagos közbelépésének és daczára annak, hogy a követ és Hahn konzul úr révén írásbeli ígéretemet és becsületszavamat kérte, hogy Kairót el nem hagyom, míg azt a cs. és kir. konzuli hivatalnak be nem jelentem (vide f. évi január 30-iki jelentésem tartalmát) — az angol-egyptomi titkos rendőrség mai napig is üldöz, szükségesnek tartottam óvatosságból, hogy ezen támogatás elhozóival ne lépjek személyes érintkezésbe. Már Djeddában 1903. január hó 30-án intézkedtem, hogy ezen pénzek Egyiptomban bárkinek kézbesíttessenek, ki magyar útlevelemet felmutatja. Mindezen okokból f. év február hó 9-én megjelentem Hahn konzul úr előtt és kértem útlevelem kiadását, de a konzul úr azon többszöri kijelentésem daczára, hogy nem szándékozom Kairóból elutazni, hanem csak barátaimnak akarom megmutatni, megtagadta az útlevelem kiadását. Tegnap azt a hirt kaptam, hogy pénzem elhozói — azon híresztelésre, hogy én fogságban vagyok és hogy a cs. és kir. képviselő nem tud kiszabadítani — elutaztak Egyiptomból és ezzel a 46,000 (negyvenhatezer) frank reám nézve elveszett. Ezen egész eljárásomban óatosan bár, de kifogástalanul jártam el; és miután a mohamedánokkal való összeköttetésem nem ütközik sem a magyar, sem a nemzetközi törvényekbe, jogosítva érzem magam ezen összeg elvesztését Hahn konzul úr törvénytelen eljárásának — szemben az én törvényes kéréssel — tulajdonítani. Bátorkodom tehát Exczellenziádnak Hahn konzul elleni pana-

szomat felterjeszteni, azon kéréssel, hogy Hahn konzul urat kérdőre vonni kegyeskedjék és vele a 46,000 (negyvenhat-ezer) frankot megtéríttetni.

Kérem újlag Exczellenziád magas jóakarátát és pártfogását. Mind a mai napig sem Budapestről, sem Bécsből nem kaptam értesítést ügyem állásáról. A helybeli cs. és kir. képviselőt pedig ellenséges indulattal viseltetik irántam és több kárt tesz és akar tenni, mint maguk az angolok.

Exczellenziás Uram! Én már megszoktam, hogy magam segítsek magamon. Ezt én most még nem teszem meg, mert nem akarom hazám kormányát kellemetlen helyzetbe sodorni és mert azon czélat, hogy Magyarország iparának és kereskedelmének külföldön fogyasztóterületet szerezzek, a magyar kormány közreműködésével akarom elérni.

Ne vegye Nagyméltóságod rossz néven, ha ma még egyszer kérem Exczellenziád azon rendeletét, hogy ezen helyzetben mikép viselkedjek.

Én végre tudni akarom, hogy hivatalos oldalról mit remélhetek és mit nem, mert elhatározásom ma szilárdabb, mint valaha, hogy erőszak ellen erőszakot alkalmazok. Ne higgyen Exczellenziád ármánykodók és áskálódók szavának. Az én játszmám még nincs kijátszva, sok ember meglepetésére csak most kezdődhetik, a mitől azonban mentsen meg a Mindenható.

Én nemcsak szavakkal, de testestől lelkestől magyar vagyok. Én magyar-osztrák katonatiszt voltam, visszavonulást nem ismerek és nem állok meg fél úton.

Kérem Exczellenziád választát, nehogy azzá legyek, a mitől ellenségeim évek óta rettegnek.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenziádnak

kész szolgája

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. február hó 17-én.

Február 19-én levelet kaptam a már február 9-iki jelentésemben említett személyiségtől (lord Cromer egyik bizalmasa), a melyben értesít, hogy Cromer lordnál, legnagyobb sajnálatára, semmit sem érhetett el.

Február 22-én egy ismerősöm beszélt a nevezett személyiséggel és tőle a következő hirt kapta :

„Ez az úr azon ajánlatot tette Cromer lordnak, hogy ajánlatommal személyesen elmegy szomáli Abdullah seikhez (Mad Mullah), hogy a békét Szomáli és Anglia közt helyreállítsa. Én addig itt maradok és bevárom, míg Abdullah seik parancsomra ide jön.“

Cromer erre azt felelte :

„Az, a mit ön mond, mind szép és jó. Mi mindent tudunk és mindenről tájékozva vagyunk. Tudjuk, hogy az az úr „emir“ és hogy a szomáliak hűek hozzá.“

Mi azt is tudjuk, hogy ő a békét helyreállíthatja. De nem tárgyalunk vele, mert nem akarjuk hivatalosan elismerni, hogy ő „emir“ és Szomáli ura.

A nevezett személyiség még a következőket üzenté :

„Ő Angliának sok év óta hű szolgája. Ismeri Angliának Szudán-politikáját, mert ebben mint egyik főszemély ő is működött. Ismeri egész ügyemet, kezdve azon időtől, midőn az első nehézségek felmerültek Angliával szemben. Ismeri az összes intrikákat és az összes intrikusokat. És most hogy személyesen ismer és értem lépéseket is tett, meg van arról győződve, hogy az angol kormány — Cromer lord és az ő útján — igazságtalanul és kiméletlenül járt el személyem ellen és hogy én teljesen igaz alapon állok. Ne törődjek semmivel, ne járjak közbe senkinél, hanem igazamat erőszakoljam ki, ha arra képes vagyok. Ő mindig jó barátom marad és elégtételnek fogja venni, ha újból cselekvőleg lépek fel. És bizonyára célzt is érek, mert már attól nem vagyok távol.“

Igy beszélnek tehát azok az emberek, kik eddig parancsra az én becsületes ügyem ellen dolgoztak. Most tehát kötelességem cselekvőleg fellépni, ha nem akarok alámerülni.

Délután egy idézést kaptam, hogy f. hó 23-án délelőtt 10 órakor jelenjek meg a konzuli hivatalban.

Február 23-án délelőtt 10 órakor jelentkeztem Hahn cs. és kir. konzul irodájában. Jelen volt Szentirmay alkonzul úr, ki mint jegyző szerepelt egy jegyzőkönyv felvételénél.

A konzul a következőket adta elő:

A követ úr felhatalmazott, hogy önnek tudtára adjam a cs. és kir. külügyminiszteriumnak f. hó 18-áról keltezett kibocsátványát, mely az idevaló követséghez lett küldve. Ezen megbízatást tegnap kaptam és azért már mára ide hivattam. Mindenek előtt átadom önnek ezen levelet, melyet budapesti rokonai a követ úrhoz küldtek azon kérelemmel, hogy azt önnek átadja.

Midőn észrevettem, hogy e levelet már február 1-én adták fel Budapesten, tehát három hétig volt úton, így szóltam:

— Engem e levél elküldéséről már régen értesítettek. Kérem konzul úr, mikor kapta meg a követség a levelet, mert a levél február elsejéről van keltezve.

— Nem tudom, — felelte a konzul — nekem a követ tegnap adta át. Most pedig a következőket adom tudtára:

I. A cs. és kir. külügyminiszterium megbizta a konstantinápolyi cs. és kir. nagykövetet, hogy érvényesítse kárpótlási igényeit a magas portánál. A magas porta most már csak a hodeidai mutesserif jelentését várja. Ön tehát megkapja a kárpótlást.

II. A cs. és kir. külügyminiszterium értesíti önt az angol khedivevonal, a „Galioubieh“ angol gőzhajó kapitánya, orvosa és vendéglőse elleni kárpótlási igényeit, ha erre még igényt tart, érvényesítse polgári pör útján, mert a külügyminiszterium nem akar ezen ügygel foglalkozni.

III. Tudassa azon budapesti üzlettársainak nevét, a kik önnek egy Arábiában létesítendő kereskedelmi vállalathoz — a hogy ön ezt kérvényében előadja — 10,000 frankot előlegeztek és 100,000 frankot biztosítottak.

IV. A kárpótlási összeget részletezni kell, mert azt hiszik, hogy igen sokat követel.

Ezen négy pontról jegyzőkönyv lett felvéve. Mielőtt aláírtam, a következőket mondtam:

a) Kérem a külügyminiszterium kibocsátványát velem írásbelileg közölni.

b) E jegyzőkönyvről kérek másolatot.

c) Üzlettársaim nevét nem mondom meg. Mindezekre írásbelileg fogok válaszolni.

De mindenek előtt kérem a külügyminiszterium kibocsát-

ványának és jegyzőkönyvének másolatát nekem átadni és még azt is, hogy ezen kérésem jegyzőkönyvbe vétessék.

A míg ezen irományokat meg nem kapom, addig nem válaszolok rájuk és üzlettársaim nevét sem mondhatom meg.

Ezután aláírtam a jegyzőkönyvet, aláírta a konzul és az alkonzul is.

Távozásom előtt a konzul rá akart beszélni, hogy nevezzem meg üzlettársaimat, „hogy az ügy gyorsabban elintéztessék“. Miután a jegyzőkönyv ugyanis alá volt már írva, vonakodtam ezt megtenni, hivatkozással az a) és b) alatt kérésemre, annál inkább, mivel hat heti kairoi tartózkodásom óvatosságra tanított. Másrészt a porta bevárja még a hodeidai mutesserif jelentését. A török jelentés lesz tehát mérvadó a hazai hatóságoknál, hogy igazam van-e vagy sem. És mi ennek daczára reformálni akarjuk a törököt.

A konzul megígérte, hogy az iratokat el fogja küldeni, de nem e hét folyamán, mert most a konzuli hivatalban nagyon sok a dolog.

Ezután elhagytam a konzuli hivatalt.

Február 24-én. Postafordultával (szombat jun. 27.) irásbeli választ fogok küldeni a külügyminiszter kibocsátványára, hogy elkerüljem ügyem késedelmezését. Most már ilyen eszközökhöz kell nyulnom, mert a mint eddigi jelentéseimből kitűnik, nem viseltethetem bizalommal a helybeli cs. és kir. képviselőt iránt, hacsak ügyemet elrontani nem akarom s ezzel magamat és enyéimet szerencsétlenségbe dönteni. A magyar delegáció egyik tagja — a mint ezt budapesti levelemből látom — már beszélt ügyemben gróf Goluchowski ó exczellenziájával és tartok tőle, hogy a cs. és kir. konzul elhallgatta előttem azt, a mi ügyemben a legfontosabb.

Február 25-én a következő levelet irtam:

Ő Exczellenziája

báró Braun cs. és kir. követ úrnak

Kairo.

Exczellenziás Uram!

F. hó 23-án be lettem idézve a helybeli cs. és kir. konzuli hivatalba, ezen alkalommal Hahn cs. és kir. konzul úr Szent-

irmay cs. és kir. alkonzul úr jelenlétében, Exczellenziád parancsára a következő négy pontot tudatta velem a külügyminiszternek a cs. és kir. követséghez érkezett f. hó 18-iki kibocsátványából.

A négy pont, a cs. és kir. konzul úr szavai szerint, következőkép hangzik:

I. A cs. és kir. külügyminiszterium megbizta a konstantinápolyi cs. és kir. nagykövetet, hogy érvényesítse kárpótlási igényeit a magas portánál. A magas porta most már csak a hodeidai mutesserif jelentését várja. Ön tehát megkapja kárpótlását.

II. A cs. és kir. külügyminiszterium értesíti önt, hogy az angol khedivevonat, a „Galioubieh“ angol gőzhajó kapitánya, dr. Mavrokis hajóorvos és a hajó vendéglőse elleni kárpótlási igényeit érvényesítse helyben polgári per útján, mert a külügyminiszterium nem akar ezen ügygyel foglalkozni.

III. Tudassa budapesti üzlettársainak nevét, a kik önnek egy Arábiában létesítendő kereskedelmi vállalatához, a mint azt kérvényében előadja, 10,000 frkot előlegeztek és 100,000 frkot biztosítottak.

IV. A kártérítési összeget önnek részleteznie kell, mert azt hiszik, hogy ön túlnagy kárpótlást igényel.

A cs. és kir. konzul úr ezen alkalommal egy február 1-éről keltezett levelet adott át, melyet budapesti ismerőseim azon kéréssel küldtek Exczellenziádhoz, hogy azt kezeimhez juttassa.

Ezután a cs. és kir. konzul úr egy jegyzőkönyvet fogalmaztatott Szentirmay cs. és kir. alkonzul úrral. A fogalmazás folyamán és még mielőtt e jegyzőkönyvet aláírtam volna, ismételten megkértem a konzul urat, hogy a külügyminiszterium ezen kibocsátványát írásbelileg közölje velem és hogy a jegyzőkönyvről is adjon másolatot. Én kijelentettem, hogy válaszomat írásban terjesztem elő. Ezt azonban addig nem teszem meg, míg ezen iratokat kézhez nem kapom. Ezt nekem a konzul úr a következő szavakkal ígérte meg:

„Ezt megtehetjük, de e héten nagyon sok dolgunk van s alig hiszem, hogy azt szombatig (posta napja) lemásolhatjuk. Irja le e darab papirra budapesti üzlettársai nevét; ezzel megelégszem és ügye sokkal gyorsabban fog elintéztetni.“

Én azonban megmaradtam fenti kérésem mellett és azután aláírtam a jegyzőkönyvet, a nélkül, hogy ezen hivatalos értesítésre — a cs. és kir. külügyminiszteri kibocsátványt illetőleg — további feleletet adtam volna.

Exczellenziás Uram! Tegnap este értesítést kaptam Budapestről, hogy a magyar delegáció egy tagja már beszélt ügyemben ő exczellenziája gróf Goluchowski Agenor külügyminiszterrel és a cs. és kir. ház miniszterével és hogy ő exczellenziája a magyar delegáció tagjának mily ígéretet tett.

E levélből a következőket veszem ki:

I. Hogy a cs. és kir. konzul úr f. hó 23-án nem tudatott velem mindent, a mit a külügyminiszterium kibocsátványának — ő exczellenziája gróf Goluchowskinak a magyar delegáció tagjának tett ígérete folytán — tartalmaznia kellene s a mi reám és ügyemre nézve a legnagyobb fontossággal bír.

II. Hogy a cs. és kir. külügyminiszterium csakis a kairoi cs. és kir. követség jelentése alapján tartja kárpótlási követelésemet alaptalannak és túlzottnak és hogy esetleg rábirható volnék túl magas követeléselem elengedésére.

Ezen tények alapján kénytelen vagyok Exczellenziád-
nak, a helyzet tisztázása céljából, a következőt mint felvilágosítást előterjeszteni:

Folyó év január 7-én Hahn konzul úr és folyó év január 8-án Exczellenziád személyesen kijelentették nekem:

a) hogy Exczellenziád hatásköre csak Egyiptomra terjed ki és hogy a kairoi cs. és kir. követség, valamint a konzuli hivatal illetékessége Arábiára és Szomáliföldre nem terjed ki, azaz nem ítéletképes. Továbbá, hogy a djeddai cs. és kir. konzul (Arábiában) dr. Prochnik nem érti a szolgálatot, mert új ember és azelőtt orvos volt Kelet-Indiában. Tehát az ő jelentése (valószínűleg kedvező volt) szintén nem illetékes, azaz nem ítéletképes;

b) hogy kárpótlási igényemet a khedivevonal és ennek személyzete ellen sem Exczellenziád, sem a konzuli hivatal nem érvényesítheti, mert ezen hajózási társulat angol és így ez csak a cs. és kir. londoni követség útján igényelhető.

Miután Ausztria-Magyarországot Arábiában dr. Prochnik djeddai konzul képviseli, de, a mint Exczellenziád és Hahn konzul úr mondja, nem érti hivatalát, miután a magyarosztrák alattvaló minden ügye, baja Hodeidában, valamint Jemen és Asir területén (két kerület Délarábiában) a magyarosztrák és angol hatóságok közös megegyezése folytán a hodeidai angol konzultól függ, azt kell következtetnem ezen tényekből, hogy a kairoi követség által a cs. és kir. külügyminiszteriumba küldött jelentése az angol konzul jelentésén alapszik, ez pedig — tekintve a hivatalos angol körökkel való nézeteltérésemet — értéktelen. Én ezt nem szavakkal, de élő emberekkel fogom bebizonyítani és meg fogok felelni azon szomorú kötelességemnek is, bár a legnagyobb sajnálatomra, hogy hazám képviselőjének Exczellenziádhoz a külügyminiszteriumba küldött jelentését megegyeztettem.

Végre bátorkodom Exczellenziáddal tudatni, hogy ha én e hó 23-án (a mint engem Budapestről értesítettek) a külügyminiszterium kibocsátványának, mely kibocsátványt — a mint azt Hahn konzul úr tudtomra adta — Exczellenziád már e hó 18-án megkapta, teljes szövegét ismertem volna, akkor én idejekorán, tehát f. hó 27-én Djeddába utazom és bórneműekkel való kereskedelmi akciómat megindítom.

Kérem Exczellenziádat, rendelje el, hogy a már említett miniszteri kibocsátványt, valamint az e hó 23-án felvett jegyzőkönyv másolatait mielőbb megkaphassam. Én szívesen megteszem azt is, hogy magam másolom le, ha a cs. és kir. képviselőség hivatalnokai annyira igénybe volnának véve, hogy ő Exczellenziája a cs. és kir. ház miniszterének leiratát nem másolhatnák le, mert ez most nekem, a magyar állampolgárnak a lenni vagy nem lenni kérdése.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenziádnak

kész szolgája

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. február hó 25-én.

Ő Exczellenziája

gróf Goluchowski Agenor cs. és kir. külügyminiszter
úrnak

Bécs.

Exczellenziás Uram!

Hahn konzul úrnak f. hó 22-éről keltezett idézésére f. hó 23-án megjelentem Hahn cs. és kir. konzul úr irodájában. Ezen alkalommal a konzul úr br. Braun követ parancsára Szentirmay alkonzul úr jelenlétében közölt velem négy pontot Exczellenziád magas leiratából, melyet a cs. és kir. követség a konzul úr saját bevállása szerint már f. hó 18-án kapott meg.

Miután a cs. és kir. konzul úr szóbeli feleletet követelt ezen hivatalos szóbeli közlésre s ezzel egyidejűleg szóbeli értesítésről az alkonzul által egy szerintem nem egészen szabatos jegyzőkönyvet fogalmaztatott, felkértem a cs. és kir. konzul urat ezen jegyzőkönyv fogalmazása közben úgyszintén aláírása előtt, hogy közlését Exczellenziád leiratáról, valamint a jegyzőkönyv másolatát írásban adja nekem. Azt is kijelentettem, hogy feleletemet ezen hivatalos közlésre írásban adom meg, de csak akkor, ha a kért másolatok már birtokomban lesznek. A cs. és kir. konzul megígérte, hogy teljesíti ezt, mire én aláírtam a jegyzőkönyvet. Az aláírás teljesítése után a konzul újból követelte „szóbeli választást”, melyet azonban én — nehogy a jegyzőkönyv tartalmát nevetségessé tegyem — megtagadtam.

I. A cs. és kir. külügyminiszterium megbizta a konstantinápolyi cs. és kir. nagykövetet, hogy kárpótlási igényeit a magas portánál érvényesítse. A magas porta most már csak a hodeidai mutesserif jelentését várja. Ön tehát megkapja a kárpótlást.

II. A cs. és kir. külügyminiszterium értesíti önt, hogy az angol khedivevonál, a „Galioubieh“ angol gőzhajó kapitánya, dr. Mavrokis hajóorvos és a hajó vendéglőse ellen kárpótlási igényeit itt polgári per útján érvényesítse, mert a külügyminiszterium nem akar ezen ügygyel foglalkozni.

III. Tudassa tizlettársainak nevét az Arábiában létesítendő kereskedelmi vállalathoz, a kik, mint azt kérvényében előadja, 10,000 frkot előlegeztek és 100,000 frkot biztosítottak.

IV. A kárpótlási összeget önnek részleteznie kell, mert azt hiszik, hogy ön túlnagy kárpótlást igényel.

F. hó 24-én este 9 órakor egy levelet kaptam Buda-pestről, melyben értesítettek, hogy a magyar delegáció egyik tagja Exczellenenciádnál érdekemben közbenjárt.

Ezen levélben arról is értesítettek, hogy Exczellenenciád magas leiratában elrendelte, hogy nekem minden törvényes védelem és követelés megadassék és a szabad mozgás biztosítottassék.

Miután Exczellenenciádnak ezen jóindulata nekem és embe-reimnek ma a legmagasabb érdek — sőt életkérdés —, de a konzul úr által február 23-án szándékosan nem közöl-tetett, február 25-én egy értesítést terjesztettem a kairói cs. és kir. követ elé, melyben én e szomorú, Exczellenenciád pa-rancsába ütköző és érdekeimet károsító eljárás elkövetéseért a cs. és kir. konzul urat feljelentettem.

Ezen írásomban megkértem a követ urat, rendelné el, hogy Exczellenenciád magas leiratának és a jegyzőkönyvnek má-solatát „mielőbb“ kézhez kapjam. Sőt ajánlkoztam, hogy a másolatokat magam elkészítem az esetben, ha mint a cs. és kir. konzul úr febr. 23-án mondta, a csász. és kir. képviselőt hivatalnokai túl volnának halmozva dologgal és nem készit-hetnék el a másolatot a hét folyamán.

Kényszerítve érzem magam Exczellenenciádat arról érte-síteni, hogy magas rendelete folyó hó 18-ika óta, tehát már 9 napja itt fekszik Kairoban és hogy a kairói hivatalnokok hivatalos órái délelőtt 3—4 órára terjeszkednek ki és délután egyáltalában csakis egy hivatalnok — az inspekziós — tel-jesít 3—5-ig szolgálatot; továbbá, hogy vállalkozásom egy részét, a bőrökkel való kereskedést, még nyélbe üthettem volna, ha a cs. és kir. konzul február 23-án Exczellenenciád magas leiratának egész terjedelmét közölte volna velem. Mert erre támaszkodva, elutaztam volna innen és február hó 27-én Arafát napján Djeddába érkezhettem, vagy esetleg embereimet értesítettem volna, ha ké-sőbbi is, de biztos megérkezésemről.

Ma este 9 óráig még nem válaszolt sem a cs. és kir. követ, sem a cs. és kir. konzul.

Exczellenziás uram! Én ma a törvény és az igazságért, az emberiesség és irgalmasságért harczolok! És ebben nemcsak kicsinyes, személyes érdekemet tartom szem előtt, hanem sok más emberéét is, férfiak, asszonyok, gyermekek, nyomorékok, özvegyek és árvák érdekeit, kik bennem atyjukat és utolsó reményüket látják a földön.

Ezért és arra való tekintettel, hogy a cs. és kir. követ és konzul Exczellenziád magas leiratáról szándékosan nem értesítettek, újból tanúságot adnak arról, hogy hazám kairoi képviselői még attól sem riadnak vissza, hogy Exczellenziád magas parancsa ellenére, nekem és enyéimnek károkat okozzanak; továbbá tekintettel 1903. február 30.—1904. február 25.. de különösen a január 7, 8, 14, 15, 16, 22, 23, 24, 30, 31-én és a február 2, 3, 9, 6, 17, 19, 22, 23, 24-én kelt tudósításaimra kénytelen vagyok Exczellenziádnak kijelenteni, hogy én minden lehetőet megteszek, hogy az itteni cs. és kir. képviselést, mint legkegyelmesebb és öreg királyunk itteni képviselőit respektáljam, de bizalmamat irányukban elvesztettem és így kénytelen vagyok Exczellenziádnak a magyar királyi kormány útján magas rendeletéből február 23-án kapott hézagoss értesítésre válaszolni.

Válaszom a következő:

a) Üzlettársaim velem szemben . . . . . úr — egy gabonaügynökség tulajdonosa és budapesti háztulajdonos — személyében vannak képviselve, lakik: . . . . . Budapesten.

b) Folyó év január 7-én a cs. és kir. konzul és 8-án a követ úr személyesen kijelentették, hogy panaszom és kártérítési igényeim az angol khedivevonal hajóstársaság és ennek személyzete ellen nem itten Egyiptomban, hanem Londonban az ottani követség útján igényelhetem, de ennek eredményes keresztülvitele Exczellenziádnak egy magas leiratához van fűzve.

Tekintettel azon sajnálatra méltó helyzetre, melylyel hazám kairoi cs. és kir. képviselétével szemben állok és tekintettel azon körülményre, hogy oly országban élünk, melynek kapitulációs törvényei vannak, tehát a saját illetékes hatóság támogatása nélkül egy sikeres magánperre, melyet az ember egy angol alattvaló ellen indít, egyáltalán nincs

kilátás és hogy mindjárt kezdetben egy az angol politika ellen ellenséges indulatú jogtanácsost fogadjak, ez ellenkezik azon modest álláspontommal, melylyel az angolokkal szemben viseltetem. Továbbá, mivel Egyiptomban nem állandóan, hanem csak forst majeure által ideiglenesen tartózkodom és nemsokára el szeretnék utazni, kérem Exczellenziádat, juttassa részemre magas jóakarátát és kérem ezen közbejött eset elintézésére más módot és irányt nyújtani.

c) Azon körülmény, hogy Exczellenziád a kairói cs. és kir. követség útján beküldött jelentésből úgy látja, hogy kárterítési igényeim túlnagyok és alaptalanok lennének, kényszerít engem arra, hogy Exczellenziádat a követelésekről értesítsem :

F. év január 7-én és 8-án a követ úr és a cs. és kir. konzul úr személyesen kijelentették, hogy a kairói miniszteri székhely Arábiát és Szomáliföldet illetőleg illetéktelen, vagyis nem ítéletképes, másrészt pedig a cs. és kir. djeddai konzul dr. Prochnik, az egyedüli osztr.-magy. konzul, Arábiában nem érti hivatalát, mivel ő (jelentésében valószínűleg az igazat adta elő és az én érdekekben beszélt) új ember, ezelőtt orvos volt Kelet-Indiában, és ezért ő is illetéktelen, vagyis nem ítéletképes! Mivel pedig Ausztria-Magyarország és Anglia közös megegyezés folytán egész Arábiában — a djeddai kikötő kivételével — tehát Hodeidában, és így Jemen és Asir területeken is az osztrák-magyar honpolgár minden ügyes-bajos dolgával az ott székelő angol konzulra van utalva, valamennyi információ, mely a kairói cs. és kir. képviseletnek Exczellenziádhoz küldött jelentésének alapjául szolgált, csakis ezen angol hatóságoktól lettek szolgáltatva.

És így kénytelen vagyok — tekintve a hivatalos Angliával való nézeteltérésemet — Exczellenziád tudomására hozni, hogy a kairói cs. és kir. képviselet jelentései azon gyűlöltre és megsemmisítő dühre vannak alapítva, a melylyel az angolok személyem ellen viseltetnek, s a melyek Exczellenziád magas fóruma előtt értéktelenek.

d) Tekintettel azon körülményre, hogy Exczellenziád bevárja a hodeidai mntesserif jelentését, kénytelen vagyok Exczellenziádnak a következőket előadni, hogy azon jelentés

én reám, magyar állampolgárra nézve semmiféle értékkel sem bír és nem is bírhat, mert; az angol hatóságok mindent megtesznek majd, hogy ezt a szegény mutes-serifet megvédjék, nehogy leálcázzák saját magukat.

Exczellenziás uram! Én kész vagyok más bizonyítékokkal szolgálni. Nem üres szavakat és nem eltakart, napfényt kerülő ármánykodásokat és rágalalmazásokat, hanem élő személyeket, saját embereimet akarom Exczellenziád magas ítélőszéke elé állítani.

De mivel ezen derék emberek becsületnélküli, közönséges emberek, tehát nem európai gentlemanek és így vallo-másukat nem adhatják sem hivatalosan, sem írásbelileg, és mivel ezen szerencsétlenek lassoval és halállal üldözött emberek, védtelenül állanak e földön, mindez okokból következőkre kérem Exczellenziádat:

I. Hivatalos biztosíték és Ausztria-Magyarország élethossziglani magas protekciója ezen emberek és családtagjai részére;

II. az angol és ottomán kormányzóktól kieszközölni, hogy én ezen embereket Arábiából és Szomáli-földről akadálytalanul ide hozhassam és Exczellenziád elé állíthassam.

Ez az én utam a legegyszerűbb és legtermészetesebb, melylyel én, mint kulturvivő és, mint volt osztrák-magyar katonatiszt bizonyítékot nyújthatok.

Ezen módja a bizonyításnak képessé tesz engem nemcsak Exczellenziádat, a külügyminiszter urat igazamról meggyőzni, hanem valószínűleg a nemes embernek, gróf Goluchowskinak a szívét és irgalmasságát is meghódítanám részemre és embereim részére és ezzel végre minden áskálódás, rágalmazás és félrevezetés megszűnne.

Exczellenziás uram! Ha már szabadságunkat akarják elrabolni és az emberi jogokat megtagadni kénytelenek, legalább napi kenyérünket hagyják meg.

Kérem Exczellenziád magas döntését, mert én el vagyok határozva, inkább tisztességgel meghalni, mint embereim előtt tisztességtelen és áruló módon tovább élni.

A fent említett és Exczellenziád miniszteriumának részben még el nem küldött jelentésemet a Budapesten tartózkodó rokonaim Exczellenziád elé fogják terjeszteni.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam Exczellenziádnak kész szolgálja

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. február 27-én.

Ő Exczellenziája

gróf Tisza István Magyarország miniszterelnökének

Budapestn.

Exczellenziás Uram!

Hivatkozással az itt becsatolt és gróf Goluchowski Agenor külügyminiszter úrhoz intézett kérvény és jelentés tartalmára (melléklet nélkül) kérem Exczellenziádat, kegyeskedjék azt hivatalos úton a cs. és kir. külügyminiszteriumba áttenni.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam Exczellenziád kész szolgálja

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. február 27-én.

U. i. Ezen kérvénynek, ha útközben fel nem tartóztatják, 1904. márczius 5-én, pénteken Budapesten kell lennie.

Február 28-án. Itt sokféle ismerősöm van, többek közt olyanok is, ki a legmagasabb német arisztokráciához tartoznak és a kik szintén e szállodában laknak. Ézek egyike értesített, hogy ő magassága Putbus herczeg (Rügen szigetéről) — ki szintén e szállodában lakott — az itt székelő német követ, dr. Rückert-Jenisch Márton és báró Oppenheim Miksa követségi attaché nevében figyelmeztette, hogy ne társalogjon velem, mert én egy veszedelmes forradalmár vagyok, rendőri felügyelet alatt állok és hogy egyszer egy magyar expediciót kellett volna vezetnem, de miután ez füstbe ment, a céljára szánt pénzeket elsikkasztottam. Én erre elbeszéltem ennek az úrnak összes élményeimet s ő

viszont értesítette erről Putbus herceget, ki az itt tartózkodó özvegy leányával, Lotum grófnéval a következőket mondta: „hát miért nem segíti Ausztria-Magyarország ezt a szegény embert, hiszen a teljes igazság az ő részén van!”

Én őszinte ismerősömnök köszönetet mondtam ezen tudósításért és megkértem egyúttal őt és a többi ismerőst, hogy engem ne kiméljenek, hanem a jövőben mondanak meg mindent, mert ezzel a legtöbbet segítenek rajtam.

Kénytelen voltam tehát most belevonni ügyembe a kairoi császári német követséget is.

Márczius hó 1-én a következő ajánlott levelet irtam a kairoi német követnek:

Ó Exzellenziája

dr. Rückert-Jenisch Márton
német birodalmi meghatalmazott miniszter úrnak

Kairo.

Exzellenziás Uram!

Egy biztos és megczáfolhatatlan forrásból értesültem, hogy Nagyméltóságod magas miniszteri székhelye elcsábította magát arra, hogy politikai, de különösen személyes ellenségeim rágalmait, ismerőseim körében terjeszsze. Ez okból kénytelen vagyok a legnagyobb sajnálatomra Exzellenziádnak a következőket tudomására hozni:

Én évek óta a törvényért és igazságért, a keresztényi szeretetért és irgalmasságért, én mint európai a barbárság és bizonyos fajú európai ellen küzdök. Én feláldoztam magam azért, hogy mint a művelődés zászlóvivője állást foglalhassak ezen teremtmények ellen. Ellenségeim rangjukra, állásukra vagy nemzetiségükre való kivétel és tekintet nélkül, közönséges ármánykodók és rágalmazók, a kik e szomorú tények kivitelével akarják tekintélyüket napfényre hozni.

Egyoldalú katonai nevelésemnél fogva kénytelen voltam ellenfeleim iskoláit nyolcz éven keresztül tanulmányozni és azon meggyőződésre jutottam, hogy a legpiszkosabb és a leghitványabb valamennyi mesterségek közt — a politika. Szerencsémre és Istennek hála, ugyan szegény, de tisztességes ember maradtam és nevelésemnek főelveit megtartottam.

E miatt és arra való tekintettel, hogy sem Exczellenciádat, sem a kairói császári német követség tagjait nincs szerencsém ismerni, másrészt pedig tekintve azon tiszteletet és nagyrabecsülést, a melylyel a német nemzet iránt viseltetem, távol áll tőlem azon szándék, hogy Exczellenciád magas székhelyét megtámadjam. Kérem azonban Exczellenciádat, támogasson engem azon törekvésemben és hadd hasson oda, hogy a kairói császári német követség közegei a jövőben ne használtassanak fel ellenségeim által ily tisztességtelen és aljas szolgálatokra, mert a Mindenható segítségével megpuhítom vagy ha kell megtöröm a huszadik század modern politikájának ezen megcsontosodott kinövéseit.

Bátorkodom még Exczellenciáddal azt is tudatni, hogy ezen esetről értesíteni fogom kormányomat és hogy ezt barátaim is szóvá fogják tenni hazám parlamentjében.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenciádnak

kész szolgálja

Emir Suleyman Inger.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. márczius 1-én.

Márczius 2-án a következő ajánlott leveleket küldtem ő Exczellenciája gróf Tisza István m. kir. miniszterelnöknek és ő Exczellenciája gróf Goluchowski Agenor cs. és kir. külügyminiszternek.

Ő Exczellenciája

gróf Goluchowski Agenor
cs. és kir. külügyminiszter úrnak

Bécs.

Exczellenciás Uram!

Hivatkozva a f. év február hó 27-én a m. kir. kormány útján benyújtott kérvényemre, kényszerítve érzem magam Exczellenciádot értesíteni, hogy ellenségeim ármánykodása most már a kairói csász. német követséget is belevonta ügyembe, miért is bátorkodom Exczellenciádnak f. év február hó 28-ától márczius hó 2-áig terjedő tudósításomat előterjeszteni.

E tudósítás további magyarázatát fentartom magamnak és Exczellenziád jóakarátára alapítva várom magas ítéletét.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenziádnak

kész szolgálja

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. márczius 4-én.

A kísérő kérvény tartalma a következő:

Ő Exczellenziája

T i s z a I s t v á n gróf úrnak

m. kir. miniszterelnök

B u d a p e s t e n.

Hivatkozva f. évi február hó 27-iki kérvényemre, kérem Exczellenziádat a csatolt tudósításomat hivatalos úton ő Exczellenziája gróf Goluchowski Agenor cs. és kir. külügyminiszter úrhoz juttatni.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenziádnak

kész szolgálja

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Kairo, Grand Hotel Continental, 1904. márczius 2-án.

Márczius 3-án ellenségeim a f. év február 28-iki esethez hasonló támadást akartak személyem ellen intézni egy ismerős és ugyanazon szállodában lakó francia család révén.

Egy angol ármánykodó — neve Courtenay J. lord ezredes — társaságomba furakodott és tegnap este távollétemben a család úrnőjének a következőket mondta:

„Mylady! Egy fontos dolgot közölnék önnel, ha megígéri, hogy el nem árul, elmondom.“

Mintán az ígéretet megkapta, ekképen folytatta:

„Felhatalmaztak arra, hogy önöknek megmondjam, miszerint azzal az úrral (t. i. velem) ne közlekedjenek, mert az egy veszedelmes és gyanus ember. Ezen ismeretség által Ön is és családja is kellemetlenségeknek teszi ki magát. Ha kívánja, két nap alatt bővebb és hivatalos értesítéseket hozok.“

A nevezett úrnő távollétemben értesítette a társaság többi tagját ezen információról, de mivel én a társaságot már ismerkedésünk elején óvatosságból értesítettem ügyeim állásáról, elmondtak nekem mindent — a mint ez úri társaságban szokás — ezen újabb angol szemtelenségről.

Én erre következőkép feleltem:

— Hiszen önök tudják, mi történt néhány nap előtt az itteni német követség megtévesztése folytán. Köszönöm önöknek, hogy ezt megmondták. Részemről megteszem a szükséges intézkedéseket. De kérem önöket — saját érdekük megóvása céljából — állapítsák meg, hogy ezután ki maradjon és ki maradhat társaságukban, én vagy az a tiszteletre méltó angol ezredes.

Közvetlen e történetek után a nevezett család a következő levelet intézte az angol ezredeshez:

. . . . . Ön barátunk Suleyman Emir távollétét — miután előbb anyám szavát vette — arra akarta felhasználni, hogy áskálódások révén társaságunkból kizárja. Ezen körülmény meggyőzött minket arról, hogy ön nem tisztességes ember és ezért felkérjük, hogy ezután úgy társaságunkat mint szállodánkat kerülje.

Őszintéje
N. N.

Márczius 6-án. Courtenay lord angol ezredes mind e mai napig nem adott magáról életjelt.

Ezen értesítést épúgy, mint a f. év február 28-tól márczius 2-ig szólót elküldtem a magyar kormány útján ő Exzellenziája gróf Goluchowski Agenor külügyminiszternek.

A djeddai cs. és kir. konzul, valamint a Djeddában és Hodeidában letelepedett összes európai kereskedők véleménye szerint az osztrák-magyar kereskedelem, különösen pedig a cukorkivitel e tájon teljesen ki lett szorítva az Egyiptomot megszállott angolok által, hozzávéve kairoi három havi tartózkodásom tapasztalatait, arról győztek meg engem, hogy a cs. és kir. követünk és konzulunk ügyemben nem segíthetnek és nem szabad segíteniök, mert ők tulajdonkép csak azért léteznek, hogy az angol politika és helyzet érdekében barátságos szolgálatokat tegyenek.

Ezen meggyőződésemet különösen megerősítette azon körülmény, hogy a kairoi cs. és kir. konzulunk v. Hahn ismételten kijelentette, hogy nem szabad Arábiába utaznom és

hogy útlevelemet nem adja ki, megjegyezve a következőket: „Nekünk nincsenek hadi hajóink és így nem rendelhetjük őket az arabiai török kikötőkhöz, hogy önt megvédjük. Utazzon haza s jegyeztesen be egy czéget, melynek nevében elküldheti embereit Arábiába és Afrikába, hogy ott kereskedelmi vállalatát megvalósíthassák. Ily módon felhasználhatja összeköttetéseit hazánk érdekében, mert az bizonyos, hogy ön kereskedelmünknek nagy szolgálatokat tehet. De személyesen nem szabad oda utaznia, mert ezt Anglia nem engedi meg smiily körülmények között semmit sem tehetünk. Ha azonban ön egy bejegyzett cég tulajdonosa, akkor talán embereinek akadálytalan utazást biztosíthatunk.

Márctzius 15-én ismét szükségem volt magyar útlevelemre és ezért újból felkértem Hahn cs. és kir. konzul urat ennek kiadására, de ő ezt most is megtagadta és helyébe egy olasz nyelven kiállított igazolványt adott, melynek másolatát ide csatolom:

I. & R. Consolato d'Austria-Ungheria in Cairo.

N° 1129

Carta di permanenza.

Nome e cognome: *Inger Suleyman ibn Inger Abdullah*

Professione o Condizione: *particulier*

Stato di Famiglia: *celibe nato 1868, appartenente
Temesvár, Ungheria*

La presente Carta di permanenza, che vale per tre mesi d'oggi.....

viene rilasciata in base al Passaporto rilasciato dal Regio ung. Ministero dell'Interno ddo. Budapest li 26. ottobre 1903 N° 110,280.

Cairo, li 15. Marzo 1904.

L'I. & R. Console:
Hahn m. p.

Így tehát, mint magyar állampolgár, az osztrák-magyar konzul által kiállított olasz nyelvű igazolvánnyal kellett magamat a Keleten igazolnom.

Ily körülmények közt semmi csudálni való sincs, ha ma egy török kormányzó a magyar állampolgárt „oroszkémnek“, holnap pedig valamely más hatalom kormányzója „olaszkémnek“ tekinti, és a szerint bánik vele.

Ezen okok azon elhatározásra birtak, hogy visszautaztam Európába. E célból márczius 29-én felkerestem cs. és kir. konzulunkat, hogy január 30-án adott becsületszavam értelmében elutazásomról értesítem és útlevelem kiadatását kérem. A cs. és kir. konzul kijelentette, hogy útlevelemet nem adhatja azonnal, mert a 8—10 hivatalnoka túl van most terhelve munkával (?!), de megígérte, hogy másnap elküldi.

Márczius 30-án megkaptam útlevelemet a cs. és kir. konzuli hivatal szolgálja útján, ki egyszersmind átadott egy számlát is, mely 2 korona 25 fillérről — láttamozási díj fejében, mint konzuli illetékről — szólott.

Láttamozásért! Én a cs. és kir. konzult erre nem kértem, mivel ezt senki sem teszi, ki Egyiptomból Európába utazik! Nem a 2 korona 25 fillért drágáltam én! Istenemre mondom, nem! Hisz az egész világon példabeszédként van elterjedve, hogy a magyar szívesen fizet, ha a hozzájárulása egy hivatalos intézmény érdekében történik. De mivel útlevelemnek a suez alkonzul által történt láttamozás következtében, vagy helyesebben mondva a rányomott kétféjű sasos osztrák bélyegző miatt Hodeidában oly szomorú tapasztalatokra tettem szert, mert daczára a 2 korona 25 fillér bélyegilletéknek, még sem kaptam védelmet és támogatást, sőt még azon veszélynek voltam kitéve, hogy mint orosz kémeket letartóztatnak. Így azután ezen újbóli lebélyegzés és fizetés a láttamozásért egy cseppet sem érintett kellemesen. Nem érintett kellemesen azért, mert utóbbi tapasztalataim arra tanítottak, hogy ez a lebélyegzés ép oly kevésbé fog megvédeni Egyiptomban vagy másutt, mint a hogy nem védett a suez alkonzul és csak arra alkalmas, hogy útközben kellemetlenségeknek és gyanúsításoknak legyek kitéve.

Április 1-én elutaztam Kairóból. Szavamat megtartottam (ad 1904. január 30.) és a cs. és kir. képviselő is megtette

kötelességét, mert a vasúti állomásnál elutazásomkor jelen volt több titkos rendőr és az egyiptomi belügyminiszterium néhány hivatalnoka. Tehát valószínűleg saját kairoi cs. és kir. követem vagy konzulom értesítette az angol követet elutazásomról. Ezen emberek ez alkalomra tisztességes és európai ruhába voltak öltözve és viselkedésük is a gentlemen angolhoz illő volt, a mi engem megnyugtatót és egy igen kinos helyzetből szabadított meg, mert én előtte való nap a cs. és kir. követhoz intézett levelemben emlékébe idéztem a január 28-iki levelemet és értesítettem, hogy fegyveremet fogom használni az esetben, ha útközben az egyiptomi szabadságnak ezen tiszteletreméltó angol-egyiptomi oltalmazói tolakodásának ki leszek téve.

S így tehát elhagytam Egyiptomot azon meggyőződéssel, hogy a nemes Cromer lord s egész Egyiptom közbiztonsága és békéje megkönnyebbülve lélekzett fel s velük együtt a cs. és kir. képviselőtünk is, azon tudatban, hogy teljes kötelességtudás érzetében őrzi meg szegény hazánk érdekét és javát.

Útközben nem lettem senkitől sem háborgatva, sőt Alexandriában podgyászom elszállítása közben feltűnő udvariaságot tanusítottak, és mindezt azért, mert cs. és kir. képviselőtünk és az Egyiptomban uralkodó angol előljáróságok tudták, hogy zsebemben töltött revolvert hordok.

Európába való érkezésemmel egyidejűleg jelentették a hivatalos angol táviratok, hogy Egerton tábornok parancsnoksága alatt álló angol csapatok a szomáliakat teljesen megverték és szétszórták, a mi természetesen nemsokára valótlannak bizonyult.

Közvetlen e valótlán hivatalos győzelmi jelentés után az angol kormány kijelentette Londonban a parlamentben, hogy a szomáli hadjáratot beszünteti.

Ezek után Budapestre utaztam, de a magy. kir. miniszteriumban nyomát sem találtam ügyemnek, mert a mint hallottam, a miniszterelnök az összes hozzá intézett kérvényeket elzárta. Midőn ezután Bécsben a cs. és kir. külügyminiszteriumban kérdezősködtem, senkisé tudott ügyem állásáról felvilágosítást adni. Tehát a külügyminiszteriumban — négy hónap múltán — még semmit sem tudtak. Csak a következő feleletet kaptam: „Semmit sem mondhatok, mert ön mindjárt leír mindent és tudtul adja a cs. és kir. miniszteriumnak.

Várjon még, mert most minden a cs. és kir. konstantinápolyi nagykövetségénél van. Ön megkapja az oltalmat és igazságot, mely minden magyar állampolgárt — a mi révünkön — megillet“. Ez okból a következő levelet irtam a cs. és kir. konstantinápolyi nagykövetnek :

Ő Exzellenziája

báró Calice cs. és kir. nagykövet úrnak

Konstantinápoly.

Exzellenziás Uram!

A cs. és kir. külügyminiszterium útján igényelt kárpótlási igényem a hodeidai (Arábia) eset miatt további hivatalos eljárás céljából Exzellenziádnak lett átadva, a mint erről ma az itteni miniszteriumban értesültem.

Arra való tekintettel, hogy ezen eset közbenjötte miatt kereskedelmi vállalatom folytatása megakadt, másrészt azonban bevételeimet csakis ezen vállalat által biztosíthatom, kérem Exzellenziádat, hogy velem tudatni kegyeskedjék, mily stádiumban van ügyem a török kormánynál és hogy nem volna-e lehetséges ezen ügy végleges elintézése előtt arábiai kereskedelmi vállalatom folytatása.

Kérem Exzellenziád kegyes válaszát ügynököm Laszkovits Géza úr — Rákos-Palota, Budapest mellett, Szent Mihály-út 20. sz. — címére küldeni.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exzellenziád

kész szolgája

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Bécs, Grand Hotel, 1904. április hó 30-án.

Mindabból a mit Kairoban, Budapesten és Bécsben hallottam, láttam, hogy a saját osztrák-magyar külügyminiszteriumnak nincs annyi hatalma és tekintélye, hogy engem és kereskedelmi vállalatomat önállóan és tényleg megvédje és támogassa, ez okból és azon körülményből kiindulva, hogy az angolok a szomáliak elleni hadjáratot beszüntették, a francia gyarmatügyi miniszterhez fordultam Párisba, a honnan

már 1898 óta egy írásbeli engagement van birtokomban azon biztosítékkal, hogy kereskedelmi vállalatom keresztülvitelét a francia szomáli partokon keresztül (Djibouti, Tadjura) eszközölhetem. A francia gyarmatügyi miniszterium ma is kijelenti, hogy kereskedelmi vállalatom ellen semmi ellenvetése sincs és csak azt kívánja, megfelelve az általános hivatalos szokásoknak, tekintettel arra, hogy most magyar állampolgár vagyok, hogy az osztrák-magyar külügyminiszterium által néhány szóval ajánltassam magam. Egy ilyen ajánlat elegendő volna arra, hogy ha esetleg egy más hatalom azt kívánná (talán Anglia), hogy kereskedelmi vállalatom a francia szomáli parton megakadályoztassék, hogy ezt ne teljesítse.

Ez okból a következő folyamodványt küldtem Párisból Bécsbe és Budapestre :

Ó Exczellenziája

gróf Goluchowski Agenor
-es. és kir. külügyminiszter úrnak

Bécs.

Exczellenziás Uram!

Miután 1898-ban magyar kereskedelmi vállalatommal különböző okok miatt a szomáli parton Djibouti francia kikötővárosban hajótörést szenvedtem, 1899-ben a Szomáliföldön és Abessiniában érdekelt barátaimtól támogatva, a francia gyarmatügyi miniszterhez fordultam azon engedély megadásáért, hogy szándékolt kereskedelmi vállalatom alapjául a djiboutii és tadjuraj kikötőket választhassam.

A francia gyarmatügyi miniszterium 1899. október 17-én kelt rendeletével — melynek másolatát ide csatolom — kérésemnek helyt adott.

Tekintettel megváltozott magánviszonyaimra, azon járatban vagyok, hogy Kelet-Afrikában egy bejegyzett kereskedelmi céget létesítsek Ausztria-Magyarországgal való ki- és beviteli kereskedelem céljából. E miatt most személyesen fordultam a francia gyarmatügyi miniszterhez azon kérdéssel, hogy a fent említett engedély, miszerint Djibouti és Tadjura bázisai legyenek kereskedelmi vállalatomnak, érvényes-e még.

Ezen tudakozódásomra a következő feleletet kaptam :

„A francia kormány sohasem volt ellene vállalatának. De hogy a jövőre nézve minden akadály elháríttassék és arra való tekintettel is, hogy most újból magyar állampolgár, a francia kormány igen kívánatosnak tartaná és hogy kérését annál inkább teljesíthesse, ha a hazai kormány vállalatát a külügyminiszteriumnak ajánlaná.

Egy ilyen ajánlat által a jövőben minden akadálytól meg lenne óva és összeköttetéseit kereskedelem céljából akadálytalanul folytathatná.“

Ezen válasz következtében személyesen fordultam a francia külügyminiszterhez és a párisi cs. és kir. követhoz, kitől szintén kedvező választ kaptam.

Exczellenziás uram! Nekem Afrikában nincsenek politikai érdekeim. Én az ottani összeköttetéseimet ki akarom használni azon célból, hogy mint családfő biztosíthassam ekziszcncziámat és egyúttal, hogy Magyarország iparának és kereskedelmének is használhassak. Én e vállalat keresztülvitelére elegendő tőkével rendelkezem és így kormányom részéről sem anyagi, sem erkölcsi támogatásra nincs szükségem.

Kérem Exczellenziádat, hogy kegyeskedjék engem a francia kormánynál a fent említett módon ajánlani és meggyőződve lenni arról, hogy Exczellenziád kabinetjének ebből semminemű kellemetlensége nem lesz, ellenkezőleg kereskedelmünk és iparunknak nagy előnyt fog nyújtani.

Kérem Exczellenziádat, hogy döntését ez ügyben kegyeskedjék sógorom és ügynökömhöz Laskovits Géza úrhoz, Rákos-Palota, Budapest mellett, Szent Mihály-út 20. szám küldeni.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradok

Exczellenziádnak

kész szolgája

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Páris, 1904. május hó 8-án.

Ministère des Colonies
1-^{ière} Direction 1-^{er} Bureau.

République Française
Liberté, Egalité, Fraternité.

—
Demande d'autorisation en
vue d'une entreprise com-
merciale à Djibouti.
—

Paris, le 17. Octobre 1899.

Monsieur !

Par lettre du 5. courant, vous m'avez fait savoir que vous projetiez de mettre à profit les bonnes relations que vous entretenez avec les Cheiks Somalis et Danklis pour fonder à Djibouti et à Tadjoura une société commerciale qui se consacrerait exclusivement à l'exportation et à l'importation. Vous m'avez à cet effet demandé de vouloir bien prendre les dispositions nécessaires en vue de faciliter votre entreprise.

J'ai l'honneur de vous faire connaître que par lettre de ce jour j'avisé Mr. le Gouverneur de la côte française des Somalis de vos intentions et que je l'invite à donner à votre demande une suite favorable.

Il demeure toutefois bien entendu que conformément aux termes mêmes de votre lettre précitée, vous vous abstenerez de toute action politique dans la Colonie et qu'au cas ou vous manqueriez à vos engagements de ne poursuivre qu'un but exclusivement commercial, je me verrais dans la nécessité de faire cesser votre entreprise.

Receiver, Monsieur les assurances de ma consideration distinguée.

Le Minister des Colonies :

Albert Decrais m. p.

Emir Soliman ibn Inger Abdullah, 3 rue du Mont Tabor,
Paris.

Magyarra fordítva :

„F. év október hó 5-én kelt levelében arról értesít, hogy a szomaliföldi és dankalís seikekhez való jó viszonyát arra akarja felhasználni, hogy Djiboutiban és Tadjourában kereskedelmi vállalatot létesítsen, mely kizárólag ki- és bevi-

tellel foglalkozna. Ön arra kért, hogy tekintettel ezen czélra, tegyem meg a szükséges intézkedéseket vállalata támogatására.

Van szerencsém értesíteni, hogy ma a Szomáliföld francia partjának kormányzóját levélbelileg értesítettem és meghagytam, hogy kérésének kedvező módon tegyen eleget.

De említett levelének tartalmához képest, magától értetődik, hogy önnek e gyarmatban minden politikai akciótól tartózkodnia kell, mert az esetben, ha ezen kötelezettségének nem tenne eleget és nem követné kizárólag kereskedelmi célját, kénytelen volnék vállalatát beszüntetni.

Fogadja uram kiváló nagyrabecsülésem kifejezését.

Decrais Albert s. k.
gyarmatügyi miniszter.

Emir Suleyman ibn Inger Abdullahnak, Paris, Mont Tabor-út 3. sz.

Ő Nagyméltósága

gróf Tiszta István úrnak, Magyarország miniszterelnökének

B u d a p e s t.

Excellenciás Uram!

Mai napon a következő folyamodványt küldtem a külügyminiszter úrnak: (Mellékelve)

Excellenciás Uram! Szomáliföldön a háború bevégeződött már. Abessiniában befolyásos barátaim vannak. A Szomáliföldön székelő hivatalos olasz kereskedelmi vállalattal a mai napig a legbarátságosabb összeköttetésben állok.

Ezen körülmény, valamint megváltozott magánviszonyaim azon elhatározásra birtak, hogy kereskedelmi vállalatomat egy békésebb és biztosabb alapra fektessem. Ama körülmény, hogy ezen vállalattal hanyatló kereskedelmünknek és iparunknak nagy szolgálatot teszek és azon tény, hogy vállalatomat külföldi kormányok is támogatják, arra csábít engem, hogy Excellenciádat megkérjem, miszerint ügyemnek magas erkölcsi támogatását juttassa és a fent említett ő excellenciájá

gróf Goluchowski Agenorhoz intézett kérvényemet pártfogólag átteni kegyeskedjék.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenziádnak

kész szolgálja

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Paris, Avenue Friedland 33. 1904. május hó 8-án.

A döntést rokonom és ügynököm Laskovits Géza — Rákos-Palota, Szent Mihály-út 20. — útján várom.

A cs. és kir. ház- és külügyminiszterium.

5252.

9.

1894. május hó 8-án kelt beadványának elintézése után a cs. és kir. külügyminiszterium értesíti önt, a mellékletek visszaadása mellett, hogy a szokásoknak nem felel meg magánosokat vagy magánczégek egy idegen hatalomnál ajánlani, a mint az a beadványban kívántatik.

A cs. és kir. külügyminiszterium azonban nem fogja elmulasztani, ha ön ez iránt lépéseket tesz, hogy a cs. és kir. képviselőket utasítsa, miszerint hatáskörük keretében önt ugyanolyan védelemben részesítsék, mint minden más magyar állampolgárt.

Bécs, 1904. július hó 18-án

a miniszter helyett:
(Olvashatatlan aláírás.)

Tekintetes

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah

Laskovits Géza úr kezéhez

Rákos-Palota

(Budapest mellett) Szent-Mihály-út 20.

A budapesti m. kir. államrendőrség főkapitánya.

M. kir. korona
P. H.

1257. res. eln. sz.

Fk. 1904.

T. Inger Soliman budapesti lakosnak

Helyben, Royal szálló.

A m. kir. belügyminiszter úr folyó évi július 14-én 422. res. szám alatt kelt rendelete folytán közlöm önnel, hogy a külügyminiszter úr átirata szerint ön beadványaiban nem a tényeknek megfelelően adta elő azokat a nyilatkozatokat, melyeket 1904. február 23-án a kairói cs. és kir. konzul az ő jegyzőkönyvi kihallgatása alkalmából használt és hogy az illető konzul helyesen járt el akkor, midőn az általa kért jegyzőkönyvi kivonat kiadását megtagadta, mert erre az nem kötelezhető.

Továbbá, hogy az erkölcsi, valamint a khediviál hajó-járat a „Galioubieh“ angol hajótulajdonosa, úgy annak kapitánya, orvosa és vendéglőse ellen anyagi kártérítése iránt támasztott követeléseiről érvényesíthetése tárgyában önt, mint az önnek a kairói konzulátus által is tudomására hozott, a cs. és kir. közös külügyminiszter nem képviselheti.

Továbbá, hogy önnek azon kívánsága, miszerint a Szomáliában és Arábiában levő emberei részére életfogytiglan a cs. és kir. oltalom hivatalosan biztosíttassék és a nagybritanniai, valamint a török kormányznál kieszközöltessék, hogy ön ezen embereit Szomáliából és Arábiából akadálytalanul kiszállíthassa és ide hozhassa, a cs. és kir. külügyminiszterium által épen-séggel nem volt figyelembe vehető.

Értesítem továbbá, hogy a cs. és kir. külügyminiszter úr átirata szerint ön Hodeidából azért távolított el, mivel ott „Enver Suleyman Adbullah“-nak nevezte magát s midőn ott kereskedelmi vállalatok kötése végett megjelent, azt állította, hogy „tőkepenze az osztrák bankban van elhelyezve“; mivel azonban ezen állítását semmivel sem igazolta, a török

hatóságok személyi viszonyainak megtudása iránt puhatolódzást eszközöltettek, a mi azonban nem járt kielégítő eredménnyel.

A török kormány a hatóságok eljárását annyival inkább igazoltnak tekinti, mivel nézete az, hogy önnek Jemen tartományban való tartózkodása az ottani politikai viszonyok között a belbéke érdekében sem lett volna előnyös, miután ön tényleg Afrikában politikai célzatú utazásokat tett.

Fentiek következtében kizárt lévén az, hogy önnek a porta kártérítést nyújtson, a cs. és kir. külügyminiszterium az ez iránybani további lépések tételétől elállott.

Mintán ön egyes beadványaiban kijelentette azt, hogy vállalatát Jemenben folytatni fogja és ebben az irányban már a konstantinápolyi cs. és kir. követséghez is fordult, figyelemzettem egyszersmind arra is, miszerint biztosítást és oltalmat nem nyerhet arra nézve, hogy odamenetele esetén, onnan újból nem távolíttatik el, minthogy a Jemen vidékén, de különösen Assirban lappangó forradalmi mozgalmakra való tekintettel, a Jemen tartomány belsejébe való utazása esetére, személybiztonságáért felelősséget a hatóságok nem vállalhatnak.

A fenti hivatkozott miniszteri rendelettel kézbesítés végett leküldött két iratot mellékelem.

Budapest, 1904. július 28-án.

*Rudnay s. k.,
főkapitány.*

Méltóságos

Rudnay Béla főkapitány úrnak

B u d a p e s t.

A bécsi cs. és kir. külügyminiszterium, valamint a m. kir. belügyminiszter úr megbízásából, a budapesti főkapitányság egy szolgálati egyenruhában levő rendőrrel folyó év július hó 28-án 1257. res. szám alatt kézbesítette nekem a külügyminiszterium elutasító döntését folyamodványaim, panaszaim és kárpótlásaim ügyében, vonatkozással hodeidai esetemre és a kairoi téli tartózkodásomra.

Miután a fent említett hatóságok ezen szokatlan utat választották, másrészt azonban, mivel Méltóságod már 1898-ban közölte velem hivatalában a cs. és kir. külügyminiszternek egy írásbeli rendeletét s a melyre alapítva hónapokon keresztül üldöztetett a budapesti titkos rendőrséggel, daczára annak, hogy akkori afrikai vállalatomat a kormány tudtával és támogatásával létesítettem, szükségesnek tartom, hogy a budapesti rendőrségnek megadjam a lehetőséget, hogy ügyeimbe mélyebb pillantást vethessen és ez okból kérem a kézbesített elintézésre ide mellékelt válaszomat hivatalos úton a m. kir. belügyminiszter úrhoz felterjeszteni.

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Budapest, Royal szálloda, 1904. augusztus hó 20-án.

Ő nagyméltósága

gróf Tisza István m. kir. belügyminiszter úrnak

Budapest.

Exczellenziás Uram!

A cs. és kir. külügyminiszter úrnak a mai napon Bécsbe a következő választ küldtem, a cs. és kir. külügyminiszteriumnak a hodeidai ügyemben és a Kairohan való téli tartózkodásomra vonatkozó elutasító határozatára — mely a budapesti rendőrség útján lett nekem kézbesítve — bátorkodom ide mellékelve Nagyméltóságodnak tudomására hozni:

Egyúttal kérem, hogy a jövőben odahatni kegyeskedjék, miszerint a hivatalos iratok helyes és teljes nevemre czimeztessenek, úgy a hogy ennek viselését annak idején a m. kir. belügyminiszterium megengedte és a mint az az ugyanezen miniszteriumtól kiállított személyi okmányokból következik.

Budapest, 1904. augusztus hó 20-án.

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Ő Exczellenziája

gróf Goluchowski Agenor
cs. és kir. ház- és külügyminiszter úrnak

Bécs.

Exczellenziás Uram!

F. év július hó 28-án szokatlan úton — a budapesti rendőrség útján — megkaptam Nagyméltóságod elutasító végzését az Exczellenziádhoz felterjesztett kérvényemre, panaszsomra és kártérítési igényemre, vonatkozással a hodeidai esetemre és a tél utóhónapjaiban való kairoi tartózkodásomra.

Bátorkodom ezen elutasító végzés indokolását a következőkben pontonként megczáfolni és ez ügyben Exczellenziád figyelmét a helyes és igaz tényállásra irányítani.

1. Exczellenziád azt el fogja nekem hinni, hogy a cs. és kir. hadseregben nem nevelik az embert hazugnak. És egyáltalán miért hazudni ott, a hol magának a teljes igazságnak is oly szomorú képe van. A mit én Exczellenziádnak jelentettem, az a teljes valóság. Én gentlemanként vagyok szokva élni és ezért nem akarom elhinni, hogy Hahn cs. és kir. konzul úr ma mentőeszközül egy kényszerhazugsághoz nyúl, hogy a velem szemben elkövetett törvénytelen eljárását ezzel elpalástolhassa, s ezért nem tartom kötelességemnek kipuhatólni, hogy ezen cs. és kir. konzul eljárásáért ki a hibás. Tény azonban az, hogy a nevezett cs. és kir. konzul úgy beszélt és úgy cselekedett, mint a hogy én Nagyméltóságodat tudósítottam. Ez okból azon gyanúsítást, hogy én Exczellenziádat nem az igazságról tudósítottam, kategoricze visszautasítom és kénytelen vagyok egyúttal azt is kijelenteni, hogy ismerék néhány osztrák-magyar hivatalos személyt, kik — talán hamisan vannak tájékozódva személyemről — oly információkat terjesztenek, a melyek valótlanyságon alapulnak és a melyek azt a látszatot keltik, mintha a hivatalos Ausztria-Magyarországnak különös érdekében állana, személyemet és ügyemet bel- és külföldön meggyanúsítani és elnyomni. Én ezen embereket

mai napig a nyilvánosság előtt csak azért nem czáfoltam meg, mert mindig azt reméltem, hogy hazám kereskedelmének és iparának nagy szolgálatot fogok tenni és ezért nem akartam „az egésznek egy részét“ blamirozni.

2. Hodeidából való erőszakos eltávolításom indokolása a hodeidai mutesserif és ebből kifolyólag a cs. ottomán kormány részéről és a melyet Exczellenceziád tényként elismer, nem felel meg a valóságnak, tehát hazugság. Hazugság azért:

a) Mert én a magyar kormány által kiállított és a suezi alkonzul által láttamozott magyar útlevelemmel érkeztem Hodeidába, a melyet a török hatóságok partraszállásom alkalmával rögtön elvettek és gondosan átvizsgáltak.

b) Mert én nem mondtam senkinek sem, hogy vállalatom céljára pénzt deponáltam az osztrák bankban. Kinek is mondtam volna ezt Hodeidában? A mutesseriffel nem beszélhettem, a többi csász. ottomán előkelőség még az osztrák állampecsétet sem ismeri (jelentésem 1903. december 21), eltekintve attól, hogy nem hallottak soha életükben egy osztrák bank létezéséről. Különösnek tartom azon körülményt is, hogy a kairoi cs. és kir. követ és cs. és kir. konzul — kik oly jól voltak értesülve arról, hogy hogyan gondolkodnak felőlem Hodeidában — semmit sem szóltak nekem ezen osztrák bank kifogásról és még 1904. február 23-án Exczellenceziád parancsára megkérdezték tőlem, hogy kik budapesti üzlettársaim. Érdekes volna megtudni, hogy a hodeidai török hatóságok mily úton szereztek három nap alatt értesülést az osztrák banktól, miután e három nap épen a karácsonyi és bairam ünnepekre esett és a mint Exczellenceziád végzéséből kiténik, ezen hatóságok hónapok múltán még helyes nevemet sem ismerték.

c) Ezért és különös tekintettel az ad a)-ra hazugság az, hogy én Hodeidában „Enver Suleyman Abdullah“-nak neveztem magamat. Én annak neveztem magamat, a kinek útlevelem igazolt.

d) Ép úgy nevetséges azon állítás, hogy Jemenben való tartózkodásom ártott volna az ottani belbékének és hogy utazásom Jemen belsejébe veszélyes lett volna reám nézve. Hodeidában és Jemenben számos európai él és kereskedelmet

üz. Miért menne veszélybe és miért ártana a belbékének épen egy magyar állampolgár, az nekem bizzarre. Bizzarre azért, mert a hodeidai és konstantinápolyi ottomán hatóságok nézete teljesen megegyezik a kairoi cs. és kir. követ és a cs. és kir. konzul nézetével (1904. 7., 8., 22. januári jelentésem) és logikai összefüggésben áll a „Galioubieh“ fedélzetére kísérő török rendőrtiszt állításaival.

F. év április hó 30-án Bécsből kelt és a konstantinápolyi cs. és kir. követhoz intézett levelemre vonatkozólag bátorzkodom Exczellenziádnak tudomására hozni, hogy én azt azért küldtem el, mert midőn f. év április hó 29-én személyesen tudakozódtam a cs. és kir. külügyminiszteriumban, tehát három hónap mulva — azon rossz szokásomnál fogva, hogy Exczellenziádat mindenről igazsághűen értesítem — ügyem állásáról és lefolyásáról semminemű értesítést nem kaptam.

Exczellenziás Uram! Valószínű, sőt bizonyos, hogy Hodeida belkói, sőt egész Arábiában és Kelet-Afrikában engem mint tisztességes mohamedánt, mint becsületes embert, mint volt cs. és kir. tisztet, mint „Emir Suleymant“ ismernek és örömmel reám bizzák magukat, hogy hazájukat szilárd és becsületes módon megnyissam hazám kereskedelmének és iparának. Ha Nagyméltóságod elismeri tényként azon körülményt, hogy én Afrikában politikai színezetű utazásokat tettem és azért a császári ottomán hatóságok nézetét (ez talán speziell az angol kormányé) osztja és egy esetleges jemeni vagy arabiai tartózkodásomat az ottani belbékére veszélyesnek tartja, akkor arra kell Exczellenziádat figyelmeztetnem, hogy én ezen utazásoknál mindig magyar hazám ipara és kereskedelme érdekében voltam tevékeny és ezen célból hivatalos összeköttetésben álltam a magyar kormányval, sőt ettől támogatva lettem. Ezen politikai cél reám, honfitársaimra és ezért valószínűleg külügyminiszterünkre nézve sem volt hátrányos, nem volt elítélendő és semmiféle idegen kormányra veszélyes és ezért, Isten és ember előtt, rám nézve ma sem diszkreditáló, tehát nem olyan, a melyért saját cs. és kir. külügyminiszterem törvényen és védelmen kívül helyezhetne.

Nem az én hibám, hogy keleti szituációm és pozíciómat Ausztria-Magyarország nem akarja felhasználni az amúgy is már tel-

jesen tönkre ment ipara és kereskedelme javára, éppen úgy a hogy jogom van hazám törvényeit a maga egészében igénybe venni, hogy elszigetelt helyzetemben védelmet és igazságot szolgáltatasson.

Vonatkozással az Exczellenncziádhoz f. é. május 8-án intézett beadványomra megkaptam f. év június hó 24-én Laskovits Géza úr útján az elintézést. Ezen beadványomban nagyon keveset, a lehető legkevesebbet kértem Exczellenncziádtól, hogy egy általam létesítendő kereskedelmi cégnek biztos alapot adjon, a mit azonban Exczellenncziád szintén megtagadott. Tudok olyan esetet, a mikor külföldiek, kormányuktól ajánlva, nálunk körül lettek rajozva magas állású miniszteri hivatalnokoktól, azon czélból, hogy kereskedelmünknek és iparunknak megnyerjék őket, és végül azután hozzám fordultak azon kéréssel, hogy Afrikában valami állásba protezsáljam őket. Ezen elutasító végzésben értesít tehát a cs. és kir. külügyminiszterium, hogy nem fogja elmulasztani a külföldi cs. és kir. képviseleti hatóságokat arra utasítani, miszerint a törvény által nyújtott védelemben részesítsenek, úgy a hogy az minden magyar állampolgárt megillet, ha eziránt a cs. és kir. külügyminiszteriumnál lépéseket tennék.

Exczellenncziás uram, én azt hiszem, hogy a törvény értelmében nem szükséges eziránt külön a cs. és kir. külügyminiszteriumhoz fordulni, miután a cs. és kir. külföldi képviseletek értünk állampolgárokért léteznek és nem mi állampolgárok a cs. és kir. képviseletekért. Utóbbiak törvényesen kötelezve vannak a magyar állampolgár megvédésére, tekintet nélkül azon körülményre, hogy erre parancsot kaptak-e vagy sem. Sok évi tapasztalatból tudom s a mint azt utóbbi kairoi tartózkodásom is bizonyítja, hogy daczára Exczellenncziád parancsának, az ottani cs. és kir. képviselet nem nyújtott védelmet és csak miután fegyverrel a kezemben kicsikartam a cs. és kir. követ úr követeléseit, szereztem magamnak békét és tiszteletet. Ez az oka annak, a miért én Exczellenncziádat megkértem, hogy a francia kormánynak ajánljon, a mely úgylis már évek előtt — egy megegyezés alakjában — megigérté

kereskedelmi vállalatom támogatását, de azon tény következtében, hogy most újból magyar állampolgár vagyok, azt tanácsolta, hogy hozzá Exczellenziád által ajánltassam magam. Hodeidai esetem és kairoi tartózkodásom ügyének mai állása és Exczellenziád részéről ezt követő elutasító végzés, de különösen az a körülmény, hogy Exczellenziád az angol khedivevonal hajózási társaság és ennek személyzete elleni ügyemben magánpolgári perre utasít, arábiai és szomáli embereimnek tanúvallomás céljából való idehozatalát szükségtelennek tartja, meggyőz engem arról, hogy a Keleten ilyen alapon egy kereskedelmi vállalat osztrák-magyar zászló alatt kivihetetlen. Hacsak az ember azt nem akarja, hogy a külföldi hatóságok mint magyar állampolgárt kirabolják és hogy a cs. és kir. képviselő részéről rossz elbánásban részesüljön. De mivel én a saját és enyéim szerencséjére a nagy cs. és kir. hadseregben nevelkedtem, a hol becsületességet, kitartást, állhatatosságot és vak bizalmat a törvények iránt, mint első erényt tulajdonítottam el magamnak, téves volna azon hit, hogy én ügyemet feladom és Exczellenziád két elutasító végzésével együtt eltemetem. Ellenkezőleg! Én ismerem Exczellenziád intenczióit és ezért meg vagyok arról győződve, hogy Exczellenziád a hodeidai esetemről, kairoi tartózkodásomról, Párisban hivatalos oldalról tanácsolt és Exczellenziádnak fölterjesztett kérésről semmit sem tud és ezeket valamely előadó elutasítólag intézte el. Ez okból képtelen vagyok Exczellenziád elé mindezen kérdésekben új kéréssel járulni, és így kénytelen vagyok legközelebb könyvalakban a nyilvánosság elé vinni az összes Exczellenziádnak, ő Exczellenziája a magyar miniszterelnöknek, a cs. és kir. külföldi képviselőknek küldött jelentéseimet és, az ehhez tartozókat, a további cselekvés fenntartásával.

Tudom, hogy Exczellenziád iparunkon és kereskedelmünkön segíteni akar. Ezért és azon meggyőződésből, hogy országomnak és nemzetemnek szolgálni akarok, mindent megteszek, hogy célhoz jussak, azaz, hogy hazámnak fogyasztó területet szerezzek, másrészt pedig, hogy a magyar állampolgárnak a Keleten annyi

védelemben és igazságban legyen része, mint milyenben Exczellenziád emberiességéből és igazságszeretetéből kifolyólag a Balkánországokban és a Keleten minden bandavezetőt, komitácsit s egyéb embereket Exczellenziád részesít.

Nagyrabecsülésem és tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Exczellenziádnak

kész szolgálója

Suleyman Inger ibn Inger Abdullah.

Budapest, Royal szálloda, 1904. augusztus hó 20-án.

VÉGSZÓ.

Az olvasóra bízom annak megítélését, hogy helyesen cselekedtem-e, a midőn e sorokat a nyilvánosság elé vittem és hogy oly viszonyokat lepleztem-e le ezáltal, a melyek nálunk minden előhaladást, minden modern fejlődést megakasztanak, a melyeken ez okból változtatnunk kell, hogy a rettenetes agoniát, mely egész közgazdaságunkat és nemzeti létünket évek hosszú sora óta sorvasztja, megszüntessük, hogy hazánk és nemzetünk szabadon szihassa magába a modern kultúra atmoszféráját.

Független országunk és nemzetünk létkérdését, az alkotmány és magyar hazánk törvényeinek, valamint érdekeinknek szabad jogát az egész világon érvényesíteni, mentve a kicsinyes és elavult külön érdekektől, ez legyen törekvésünk a jövőben.

Az elmúlt század számos példája bizonyítja, hogy nemzetünk képes a legmagasabb kulturális fejlődésre s ép úgy bizonyítja a nyugoti műveltség fejlődése azt is, hogy Magyarország hivatva van a természet és emberi törvények által arra, hogy a keleti népek kulturkörében a vezető szerepet vihesse.

Mireánk a sors egy nagy kulturális feladatot bízott. A mi törvényeinknek és jogainknak, a mi alkotmányunknak és társadalmi életünknek vezérfonálul és példaképen kell szolgálnia, sőt egész nemzeti törekvésünket meg kell értetnünk és hozzáférhetővé kell tennünk a Kelet népei részére.

Hogyan felelhetünk meg mindezen létkérdéseknek és kötelességünknek, ha e sorok által be van bizonyítva:

1. hogy egy cs. és kir. követ még a magyar törvényeket sem ismeri;

2. hogy egy cs. és kir. követ és egy konzul a magyar állampolgárnak kijelenti: miszerint Anglia sohasem fogja megengedni neki egy kereskedelmi vállalat létesítését Keleten, és hogy e miatt az illetőt nem képes oltalomba venni, hanem felszólítja, hogy utazzon haza;

3. ha némely cs. és kir. követ egy magyar állampolgárról külföldieknél és idegen kormányoknál bizalmas úton intrikákat és rágalmakat terjeszt és ezen személynek a haza javára szolgáló vállalatát gyanúsítja és midőn ezen magyar állampolgártól kérdőre vonatva, azon kifogást használja, hogy ő mindezt csak a félhivatalos újságokból olvasta, egyébiránt az egész ügyről nem tud semmit;

4. és ha ezen újságok direkt azt mondják, hogy az előbb említett rágalmazó és hazug híreket hivatalos helyről kapták és hogy ezeknek közlésére föl lettek kérve;

5. ha a cs. és kir. külügyminiszterium a m. kir. belügyminiszteriumnak parancsoló modorban tesz szemrehányást, mert utóbbi útlevelet adott egy magyar állampolgárnak, ki a törvényeknek és jogfogalmaknak minden tekintetben eleget tett és kinek főtörekvése az volt, hogy hazájának Keleten kereskedelmi összeköttetéseket szerezzen;

6. ha a cs. és kir. bécsi külügyminiszterium egy török kormányzó ostoba és hazug kifogásaira alapítva, törvényenkivüli állapotba helyezi a magyar állampolgárt és megtagadja tőle jogos igényeinek védelmét és kijelenti, hogy képtelen külföldön a magyar állampolgárt képviselni;

7. ha ez a cs. és kir. bécsi külügyminiszterium egy török kormányzó, az angol hatóságok tanácsára történt lopását hallgatólag elnézi és figyelmezteti a magyar állampolgárt, hogy jövőben ne utazzék Keletre, mert védelméért és biztonságáért nem vállal felelősséget;

8. ha a bécsi cs. és kir. külügyminiszterium a saját általános szokásokkal ellentmondó ténynek tartja azon körülményt, hogy egy magyar állampolgárt egy külföldi kormányhoz néhány tollvonással ajánlja, a mikor ezen külföldi kormány csak azt várja, hogy a cs. és kir. külügyminiszterium életjelt adjon magáról, a melyre aztán alapítva megvédi a magyar állampolgár kereskedelmi vállalatát külföldön.

Csoda-e, hogy ily körülmények között én vagyok Magyar-

országon az egyetlen ember, ki arra törekszik, hogy kereskedelmünknek külföldön fogyasztó területet szerezzen?

Vagy talán a fölött keseregjek, hogy széles e Magyarországon nem találkozott ember, ki, ha nem is szövetségvő velem, de más úton törekedett volna céljaimnak megfelelőleg működni és tovább építeni azon úton, a melyen én megakadtam, — hiányában a cs. és kir. külügyminiszterium rokonszenvének — melyet az egész világ által ismert Anglia elleni ellenséges viszonyomnál fogva vontam magamra.

Milyen cél felé evez a mi külügyi politikánk? Avagy talán érdekünk, javunk és jövőnk a minden modern állami rendnek gúnyt mondó maczedonoktól, örményektől, vagy az összes balkáni rablóktól függ, kik sohasem rokonszenveztek őszintén Ausztria-Magyarországgal és a kik mindig természetes és történelmi ellenségeinkre kacsingattak? Avagy talán a sok és a nemzetet elnyomó adókat a cs. és kir. külügyminiszternek arra kellene felhasználni, hogy kereskedelmünknek és iparunknak fogyasztó területet szerezzen és hogy ily módon meggyőződve képesek legyünk keleti misszióknak megfelelni. Ez a misszió a kereskedelem és ezzel egyidejűleg a modern civilizáció terjesztése, a mely szerencsét, áldást és az összes nemzetek tetszését fogja megnyerni és mely a civilizációban visszamaradt keleti nemzeteknek „mint szabad népeknek” egyedüli vágya és kérése.

Hogy teljesítsük mi ezen hivatásunkat akkor, a midőn bécsi cs. és kir. külügyminiszteriumunk egy török kormányzó rabló és törvénytelen eljárását jóváhagyja?

Mekkora lehet Magyarország tekintélye Keleten az ottani elzüllött előjáróságok előtt és a szegény nép közt, ha bécsi cs. és kir. külügyminiszteriumunk egy magyar állampolgárnak semmit sem képes kieszközölni akkor, a midőn más kormányok keleti pártfogoltjaiknak — néha nagyon is kétes követelések érdekében — flottademonstrációkat rendeznek a török vizeken, sőt egyes kikötők bombázásától sem riadnak vissza, hogy ezáltal fentarthassák a török kormány előtt országuk és nemzetük tekintélyét?!

Vagy talán már annyira jutottunk, hogy én mint magyar állampolgár magyar lobogó alatt magam küldjek egy hajót felszerelve néhány ágyúval valamelyik védtelen

török kikötőbe, hogy ily módon igazamat és tulajdonomat rövid úton szerezzem meg? Ezt én megtehetném és ezzel bizonyára elégtételt szereznék magamnak. De én azt hiszem, hogy ily módon nem segíteném elő tekintélyünk emelkedését a Keleten, mert ezáltal csak megmutatnám, hogy nekünk mint Ausztria-Magyarországnak sem hatalmunk, sem erőnk nincs, de mint egyes személyek és mint a magyar nemzet fiai még van némi értékünk a világon.

Ezért felkérem mindazokat, kik e sorokat olvassák vagy ezekről tudomást szereznek, hogy nekem magyar hazánk és Ausztria-Magyarország érdekében segítsenek és az esetben is, ha a cs. és kir. külügyminiszteriumnak nem lesz annyi hatalma és ereje, hogy jogaimnak Keleten érvényt szerezzen, engem megvédjen, ha én kénytelen lennék magamnak Keleten saját erőmből igazságot szereznem, a melyet nekem mint magyarnak hazám ezeréves fennállása biztosít.

Magyarország kell hogy megvesse lábát Keleten, ha biztosítani akarja jövőjét. És mivel kell, azért teljesen mindegy, hogy ezen céljai bírják-e a cs. és kir. külügyminiszterium vagy képviselőinek jóakarátát vagy nem!

Ébredj álmaidból, oh szeretett hazám!

Ébredj fel és tekints a felkelő napra, ragadd meg végre bátran és biztosan az alkalmat, mert tied a Kelet az isteni jóakarát révén.

És ha tied a Kelet — akkor tied is lesz a vezérszerep az osztrák-magyar birodalomban!